

Opetusministeriön toimintakertomus 2004

Opetusministeriön julkaisuja 2005:10

Opetusministeriön toimintakertomus 2004

Opetusministeriön julkaisuja 2005:10

OPETUSMINISTERIÖ

Undervisningsministeriet

MINISTRY OF EDUCATION

Ministère de l'Éducation

Opetusministeriö / Undervisningsministeriet
Hallintoyksikkö / Förvaltningsenheten
PL /PB 29, 00023 Valtioneuvosto / Statsrådet

<http://www.minedu.fi/julkaisut/index.html>

Opetusministeriön toimintakertomus on maksuton julkaisu,
tilaukset, puh. (09) 160 77496

ISBN 952-442-891-1 (nid./htf)

ISBN 952-442-892-X (PDF)

ISSN 1458-8110

Opetusministeriön julkaisuja 2005:10

Undervisningsministeriets publikationer 2005:10

Sisältö

1	Johdon katsaus toimintaan	4
2	Tuloksellisuuden kuvaus	7
2.1	Opetusministeriön toiminnan vaikuttavuus	8
2.2	Koulutus- ja tiedepolitiikan tuloksellisuus	21
2.2.1	<i>Yleistä</i>	21
2.2.2	<i>Yleissivistävä koulutus</i>	21
2.2.3	<i>Ammatillinen koulutus</i>	21
2.2.4	<i>Ammattikorkeakoulutus</i>	24
2.2.5	<i>Yliopistokoulutus</i>	25
2.2.6	<i>Tiedepolitiikka</i>	27
2.2.7	<i>Aikuiskoulutus</i>	29
2.3	Kulttuuri- liikunta ja nuorisopolitiikan tuloksellisuus	31
2.3.1	<i>Yleistä</i>	31
2.3.2	<i>Toimialan yhteiset kehittämishankkeet</i>	33
2.3.3	<i>Taide ja kulttuuri</i>	34
2.3.4	<i>Viestintäkulttuuri</i>	36
2.3.5	<i>Liikunta</i>	39
2.3.6	<i>Nuoriso</i>	42
2.4	Kirkollisasioiden tuloksellisuus	46
2.5	Yleishallinnon tuloksellisuus	47
2.5.1	<i>Hallinto</i>	47
2.5.2	<i>Tietohallinto</i>	54
2.5.3	<i>Viestintä</i>	55
2.5.4	<i>Taloushallinto</i>	57
2.5.5	<i>EU-rakennesuunnitelmat</i>	58
2.5.6	<i>Kansainvälinen toiminta</i>	60
2.5.7	<i>Ruotsinkielinen koulutus- ja kulttuuritoiminta</i>	64
2.6	Opetusministeriön tulosalueiden kokonaiskustannukset	64
2.7	Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen	72
3	Tilinpäätöslaskelmien analyysi	77
3.1	Opetusministeriö tilivirastona	77
3.2	Talousarvion toteutumisen analyysi	78
3.3	Tuotto- ja kululaskelman analyysi	84
3.4	Taseen analyysi	86
3.5	Kustannusvastaavuuslaskelma	87
4	Sisäisen valvonnan arviointi	89
5	Määräajoin tehtävien kokonaisarviointien tulokset	90
6	Yhteenvedotiedot väärinkäytöksistä	91
6.1	Kansallisia varoja koskevat takaisinperinnät	91
6.2	EU-rahoitukseen liittyvät säännönmukaisuudet ja takaisinperinnät	91
7	Allekirjoitukset	92

1 Johdon katsaus toimintaan

Kiinnostus Suomea kohtaan maailmalla lisääntyi huomattavasti Suomen koululaisten hyvän menestyksen johdosta ja myös suomalaista kulttuuria esiteltiin maailmalla entistä näkyvämmiin. Suomalaisten 15-vuotiaiden nuorten osaaminen on OECD-maiden huippua matematiikassa, luonnontieteissä, lukutaidossa ja ongelmanratkaisutaidoissa. Osaamisessa korostui tasaisuus, alueelliset erot olivat vähäisiä ja samoin koulujen väliset erot. Suomalainen koulutusjärjestelmä ja kulttuuripalvelut rakentuvat tasa-arvoisuuden periaatteen pohjalta. Yhtäläiset koulutusmahdollisuudet ja muut sivistykselliset perusoikeudet turvataan koko väestölle.

Koulutuspoliittisen suunnittelun ja päätöksenteon kannalta merkityksellistä on maan väestörakenteessa tapahtuvat muutokset. Maan sisäinen muuttoliike ja toisaalta erityisesti pääkaupunkiseudulla lisääntynyt muutto merkitsevät muutoksia koulutuksen mitoittamiseen. Vuonna 2004 poistui työelämästä ensimmäistä kertaa enemmän ihmisiä kuin mitä työelämään siirtyi. Osallistumisen ja osallisuuden edistämisen kannalta merkittävää oli, että nuorten äänestämisen nousi sekä kunnallisvaaleissa että EU:n parlamenttivaaleissa ja nuorisotyöttömyys aleni.

Koulutus ja kulttuuri tukevat sivistyksellistä ja taloudellista kilpailukykyä. Globalisaatiokehityksen vauhdittaminen asettaa uusia haasteita myös koulutus- ja tutkimuspolitiikalle. Kilpailukyvyn varmistamiseksi tavoitteena on työurien pidentäminen myös koulutuspoliittisten ratkaisujen avulla.

Koulutuksen läpäisyä parannettiin. Ammatillisen koulutuksen keskeyttämisen vähentämisen toimenpideohjelmaa jatkettiin. Yliopistolakia muutettiin ja annettiin asetus yliopistojen tutkinnoista, jonka mukaisesti siirrytään 1.8.2005 lukien uuteen tutkintorakenteeseen. Valmisteltiin hallituksen esitys yliopistojen opinto-oikeuden täsmentämiseksi. Yliopistojen opiskelijavalintoja kehitettiin mm. yhteishakujärjestelmää rakentamalla tavoitteena nopea sijoittuminen opintoihin ja valintajärjestelmän keventäminen.

Koulutuksen ja työelämän yhteyksiä parannettiin. Valmisteltiin hallituksen esitys ammattikorkeakoulujen työelämälähtöisten jatkotutkintojen vakinaistamiseksi. Valmisteltiin ammattiosaamisen näyttöjen käyttöönoton edellyttämät linjaukset ja säädösmuutokset hallituksen esitystä varten tavoitteena osaamisen varmistaminen.

Painopiste on siirtymässä entistä enemmän aikuisten koulutukseen. Noste-ohjelmalla kohotettiin työssä olevan alhaisen koulutustason omaavan aikuisväestön koulutustasoa. Ammatillista koulutusta suunnattiin Noste-ryhmään kuuluville henkilöille, koulutuspaikkoja lisättiin ja opintoihin hakeutumista edistäviä toimia ja opiskelun tukitoimia tuettiin.

Panostus tieteeseen ja teknologiaan jatkui voimakkaana. Tutkimuksen edellytyksiä parannettiin kohdentamalla julkisen tutkimus- ja kehitysrahoituksen lisäys Suomen Akatemian kautta jaettavaan kilpailtuun tutkimusrahoitukseen ja yliopistojen perusrahoitukseen.

Kulttuuripolitiikan merkitys on kasvussa. Panostukset taiteeseen ja kulttuuriin kasvoivat kertomusvuonna ja luovan talouden osuus kansantaloudessa kasvoi. Kulttuurivientiä edistettiin ministeriöiden yhteisellä hankkeella ja hallitusohjelman mukainen laaja-alainen luovuusstrategiatyö aloitettiin.

Taide- ja kulttuurilaitosten valtionosuusjärjestelmän kehittämisen tavoitteena on ollut yksikköhinnan korottaminen vastaamaan todellisia kustannuksia ja teattereiden yksikköhinnan indeksikorotuksen palauttaminen. "Vammaiset ja kulttuuri" -toimikunnan toimenpideehdotuksia vammaisten ihmisten oman luovan toiminnan edistämiseksi toteutetaan. Kirjastopalveluita ja tasa-arvoista tiedon saatavuutta ylläpidettiin kirjastojärjestelmän toimintaedellytyksiä parantamalla.

Lasten ja nuorten turvalliseen kasvuympäristöön kiinnitettiin huomiota entistä enemmän. Lastenkulttuuri, nuorten osallistuminen, syrjäytymisen ehkäisy ja lasten suojelu mediaväkivalta olivat tärkeällä sijalla opetusministeriön vuoden 2004 toimissa. Lastenkulttuuripoliittisen ohjelman toteuttamiseksi tuettiin 13 lastenkulttuurikeskushanketta ja tuettiin lastenelokuva. Nuorisolain valmistelu eteni aikataulussa.

Lasten aamu- ja iltapäivätoiminta vakiinnutettiin osaksi kuntien toimintaa, kun sitä koskeva lainsäädäntö tuli voimaan 1.8.2004. Samaan aikaan tuli voimaan myös esiopetusta saavan oppilaan oikeus maksuttomaan kuljetukseen.

Osallisuutta ja osallistumista vahvistettiin tukemalla liikuntajärjestöjä sekä erityisesti paikallistasoisen toiminnan kehittämistä osana Suomen Liikunta ja Urheilu ry:n Hyvä Seura-hanketta ja Reilun Pelin eettisten periaatteiden soveltamista käytäntöön. Terveyttä edistävän liikunnan viranomaisyhteistyö tiivistyi terveyttä edistävän liikunnan neuvottelukunnan ohjaamana sekä Kunnossa Kaiken Ikää -hankkeen toimintatapana.

Sekä Euroopan unionin että kansainvälisten järjestöjen agendalla on ollut useita koko ministeriötä koskevia laajoja asioita ja prosesseja. Tärkeimpiä näistä ovat olleet Lissabonin strategian edistäminen, Agenda 2007-prosessiin ja sen kautta rakennerahastojen ja ministeriön hallinnonalan EU-ohjelmien tulevaisuuteen vaikuttaminen ja kulttuuridiversiteettiyleissopimusneuvottelut Unescossa. HVK:ssa valmisteltu uusi perustuslaillinen sopimus antaa toimivallan urheilulle ja toi myös esiin yhteisen kauppapolitiikan koulutukseen ja kulttuuriin liittyvät ongelmakohdat. Venäjä ja uudet EU-jäsenmaat ovat olleet kahdenvälisen yhteistyön painopistealueita.

Opetus- ja kulttuurihallinnon hankintastrategia valmistui. Hallinnonalan tuottavuusohjelma 2005 - 2009 valmisteltiin vuoden aikana. Se edellyttää myös ministeriön tuloksellisuuden, tehokkuuden ja laatu järjestelmien kehittämistä. Ministeriön sisäistä keskeisiin toimintaprosesseihin perustuvaa kustannuseurantajärjestelmää kehitettiin. Seuranta otettiin ostolaskujen ja matkalaskujen osalta käyttöön 1.1.2005 ja työajanseuranta otetaan käyttöön 1.7.2005.

Osana ministeriön asianhallintajärjestelmien kehittämistä hyväksyttiin uusi tiedonhallinta-suunnitelma. Hankkeessa kartoitettiin ministeriön toimintaprosessit perusteellisesti. Ministeriön verkkopalvelu- ja verkkotoimintastrategian mukaisesti kehitettiin erityisesti ministeriön internetsivuja ja sähköisen asioinnin prosesseja.

Henkilöstötilinpäätös ja työilmapiiribarometri antoivat hyvän pohjan työyhteisön ja henkilöstön kehittämistoimenpiteille. Keskeisiä välineitä olivat tulos- ja kehityskeskustelut, uuden palkkausjärjestelmän käyttöönotto ja edelleen kehittäminen, ministeriön henkilöstöohjelma, ns. ikä-ohjelma, ministeriön henkilöstön kehittämissuunnitelma, työhyvinvointisuunnitelma sekä tasa-arvo-ohjelma.

Ministeriön toimitilahankkeessa useisiin toimipisteisiin hajautuneet toiminnot koottiin yhteen. Kiinteistö Meritullinkatu 1 otettiin käyttöön ja Kiinteistö Meritullinkatu 10 saneerausta valmisteltiin. Työtilojen terveellisyyteen, ergonomiaan ja yhteisöllisyyden laatuvaatimuksiin on kiinnitetty huomiota.

2 Tuloksellisuuden kuvaus

Opetusministeriön hallinnonalan toimintayksiköt vastaavat koulutus- tiede-, kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan toimeenpanosta.

Opetusministeriön vuoden 2004 tulossuunnitelma pohjautui talousarvion painopistetaivoitteisiin ja hallitusohjelmaan. Vuonna 2004 tulossuunnitelmassa asetettiin tavoitteet hallinnonalan painopisteiden toteuttamiselle ja opetusministeriön omalle toiminnalle. Tulostavoitteiden asettamisessa otettiin huomioon hallituksen strategia-asiakirja ja siihen sisältyvät politiikkaohjelmat. Opetusministeriö osallistui kaikkien hallituksen poikkihallinnollisten politiikkaohjelmien toteuttamiseen.

Tulostavoitteiden asettamista suuntasivat myös opetusministeriön strategia 2015, aluestrategia 2013, koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelma sekä valtioneuvoston taide- ja taiteilijapoliittinen periaatepäätös.

Tuloksellisuuden kuvauksen pääperiaatteena on antaa oikea ja riittävä kuva ministeriön tuloksellisuudesta esittäen tärkeimmät tiedot ministeriön toiminnasta ja ministeriön tulostavoitteiden saavuttamisesta sekä asetettujen strategioiden toteuttamisesta. Tuloksellisuuden kuvauksessa raportoidaan erityisesti asioista, joihin ministeriön omalla toiminnalla on voitu vaikuttaa.

Opetusministeriön toiminnan vaikuttavuutta kuvataan lähinnä vuoden 2004 hallinnonalan painopistetaivoitteiden toteumatiedoilla.

2.1 Opetusministeriön toiminnan vaikuttavuus

Hallinnonalan painopiste 1. Turvataan koulutuksellinen ja kulttuurinen tasa-arvo. Huolehditaan peruspalvelujen saatavuudesta ja laadusta sekä kehitetään arviointia. Ihmisten yhdenvertaisuutta ja alueiden välistä tasa-arvoa vahvistetaan. Koulutusta ja tutkimusta kehitetään alueiden vahvuuksia ja ominaispiirteitä tukien tavoitteena työllisyysasteen nostaminen. Yrittäjyyttä edistetään koulutuksen ja kulttuurin eri aloilla. Koulutus-, kulttuuri- ja vapaa-ajan verkostoa alueellisena vetovoimatekijänä tuetaan.

Vahvistettiin alueellista kehitystä osaston aluestrategian mukaisesti koulutuksen ja tutkimuksen verkostoja kehittämällä ja edistämällä yhteiskunnallista vaikuttavuutta. Lasten aamu- ja iltapäivätoiminnan lainsäädäntö toimeenpantiin. Hyvän opetuksen ja tuloksellisesti toimivan koulun laatusuosituksilla vahvistettiin koulutuksen perusturvaa ja ennaltaehkäistiin eriarvoistumista koulutuksessa. Yrittäjyyttä edistettiin toimintaohjelmalla.

Taiteen ja kulttuurin tarjonnan saatavuutta edistettiin kulttuuri- liikunta- ja nuorisopoliitiikan osaston aluestrategian mukaisesti. Alueellista kulttuuritoimintaa vahvistettiin. Laadukkaiden kirjasto- ja tietopalveluiden saatavuutta turvattiin.

Hallinnonalan määrärahoista noin 2 910 miljoonaa euroa myönnettiin lakisääteisinä valtionosuuksina kunnille, kuntayhtymille ja yksityisille yhteisöille. Opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuusjärjestelmä on osa laskennallista kuntien valtionosuusjärjestelmää. Toiminnan ylläpitäjien rahoitus perustuu oppilasmääriin tai muihin suoritemääriin ja laskennallisiin yksikköhintoihin, jotka määrätään etukäteen seuraavaa vuotta varten. Myönnettäessä rahoitusta kunnalle otetaan vähentävänä tekijänä huomioon kunnan asukaskohtainen rahoitusosuus, joka on koko maassa asukasta kohden sama. Myös kunnan verotuloihin perustuva tasauslisä tai -vähennys vaikuttaa valtionosuuksien maksuun.

Käyttökustannuksiin myönnettävät valtionosuudet lisääntyivät 71,6 miljoonaa euroa (2,5 %), mikä johtui mm. indeksikorotuksesta sekä uusista palveluista (aamu- ja iltapäivätoiminta, esiopetuksen kuljetusetu).

Opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuudet

	2003	2004	Muutos	
	Miljoonaa euroa		%	
Kunnat	1218,3	1226,2	7,9	0,6
Kuntayhtymät	955,9	988,2	32,3	3,4
Yksityiset	664,7	696,1	31,4	4,7
Yhteensä	2838,9	2910,5	71,6	2,5

**Opetusministeriön ja taiteen keskustoimikunnan harkinnanvaraisia
valtionavustuksia koskevat päätökset vuosina 2003 - 2004 (1 000 euroina)**

Osasto tai yksikkö	2003				2004				muutos- %
	myönt.	kielt.	yht.kpl	euroa	myönt.	kielt.	yht.kpl	euroa	
Hallintoyksikkö	30	4	34	1 963	20	7	27	1 005	-49 %
Kansainväl. asiain sihteeristö	300	112	412	5 413	288	106	394	5 525	2 %
Koulutus- ja tiedepolitiikan osasto	981	410	1 391	93 177	764	130	894	91 224	-2 %
Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osasto	1 993	1 015	3 008	168 413	2 021	966	2 987	192 126	14 %
Taiteilija- ja sanomalehtimies-eläkkeet*	55	515	570	700	55	523	578	720	3 %
Opetusministeriö yhteensä	3 359	2 056	5 415	269 666	3 148	1 732	4 880	290 600	8 %
Taiteen keskustoimikunta	2 766	5 455	8 221	15 532	2809	5971	8780	17 366	12 %
KAIKKI YHTEENSÄ	6 125	7 511	13 636	285 198	5 957	7 703	13 660	307 966	8 %

**) Taiteilija- ja sanomalehtimieseläkkeet päätetään opetusministeriössä, mutta maksetaan valtiokonttorista valtiovarainministeriön pääluokasta. Taiteilijaeläke voidaan myöntää: täytenä eläkkeena, osaeläkkeena tai osaeläkkeen korotuksena.*

Perusopetuksen alueellinen saavutettavuus. Lääninhallitusten peruspalvelujen arviointitulosten mukaan perusopetuksen alueellinen saavutettavuus lukuvuonna 2003-2004 oli hyvä koko maassa, kun tarkasteltiin enintään viiden kilometrin päässä ikänsä edellyttämästä koulusta asuneiden 7-12 – ja 13-15 -vuotiaiden oppilasmäärän suhdetta kunnan vastaavanikäisiin oppilaisiin. Läneittäin kyseiset osuudet vaihtelivat 7-12 –vuotiaissa 89 %:sta (Lapin lääni) 96 %:iin (Etelä-Suomen lääni) ja 13-15 –vuotiaissa 68 %:sta (Itä-Suomen lääni) 86 %:iin (Etelä-Suomen lääni). Maakunnittain ja kunnittain tarkasteltuna erot saattoivat olla varsin suuria saman läänin sisälläkin.

Perusopetuksen alueellista saavutettavuutta selvitettiin edellisen kerran lukuvuonna 2001-2002. Kahden vuoden aikana tapahtuneet muutokset olivat läänitasolla marginaalisia, mutta maakunnittain ja erityisesti kunnittain muutokset saattoivat olla suuriakin. Useimmiten kouluverkon harventaminen heikensi perusopetuksen saavutettavuutta.

Peruspalvelujen arvioinnissa selvitettiin myös kuntien suunnitelmia kouluverkon kehittämisessä. Arviolta joka kolmannen kunnan suunnitteluasiakirjoissa oli kouluverkon kehittämiseen liittyviä mainintoja. Oulun ja Lapin lääneissä vähintään kolme neljästä kunnasta oli käsitellyt asiaa. Lisäksi kirjallisiin tai suullisiin sopimuksiin perustuvaa yhteistyötä tehtiin melko runsaasti. Etelä- ja Länsi-Suomessa yhteistyö on erittäin yleistä.

Koulutustakuu. Perusopetuksen jälkeen tutkintoon johtavaan koulutukseen tai peruskoulun lisäopetukseen välittömästi siirtyneiden osuudeksi arvioidaan 94,5% vuonna 2004. Osuus on noussut vuodesta 2000 alkaen ollen 94,5% vuonna 2003. Koulutustakuutavoite on 96% vuonna 2008.

Nuorten siirtymistä perusopetuksesta toisen asteen koulutukseen edistettiin monipuolisilla siirtymävaiheen tukitoimenpiteillä. Opinto-ohjausta, erityisesti perusopetuksen päättövaiheen opinto-ohjausta kehitettiin. Ammatillisten oppilaitosten ja peruskoulujen yhteistyötä lisättiin muun muassa Euroopan sosiaalirahaston osarahoittamilla projekteilla.

Perusopetuksen päättävien väitön sijoittuminen koulutukseen

	2000 (toteuma)	2001 (toteuma)	2002 (toteuma)	2003 (toteuma)	2004 (arvio)
Ammatilliseen koulutukseen sijoittuneet	36,3 %	36,1 %	36,7 %	37,0 %	37,0 %
Lukiokoulutukseen sijoittuneet	53,7 %	54,2 %	54,8 %	55,1 %	54,8 %
Peruskoulun lisäopetukseen sijoittuneet	3,0 %	2,9 %	2,6 %	2,4 %	2,7 %
Tutkintoon johtavaan koulutukseen tai peruskoulun lisäopetukseen siirtyneet	93,0 %	93,2 %	94,2 %	94,5 %	94,5 %
yht.	61 650	59 650	57 900	57 550	61 000

Kulttuurin tasa-arvo. Opetusministeriön tavoitteena on turvata kansalaisille mahdollisuus monipuolisiin ja laadukkaisiin taide-elämyksiin ja kulttuuripalveluihin mm. alueiden välistä tasa-arvoa vahvistamalla. Tavoitteen saavuttamista edesauttoi Suomen Kansallisteatterin peruskorjauslainan siirtäminen veikkausvoittovaroista yleisillä budjettivaroilla katettavaksi, jolloin kulttuuritilojen perustamis- ja peruskorjaushankkeisiin varattu määräraha nousi vuoden 2003 leikkausta edeltävälle tasolle. Alueellista tasa-arvoa vahvistettiin käynnistämällä Tanssin aluekeskus -toiminta lokakuussa 2004 kolmella aluekeskuksella. Alueellisten taidetoimikuntien toimintaresurssija taiteen edistämiseen lisättiin 500 000 euroa vuodelle 2004. Kulttuuri alueiden vahvuudeksi -toimenpideohjelman avulla on lisätty alueellista aktiivisuutta käynnistämällä useita uusia hankkeita.

Kulttuurista ja taiteellista monimuotoisuutta ja kulttuurivähemmistöihin kuuluvien taiteilijoiden asemaa edistettiin suunnittelemalla ja valmistelemalla tukitoimenpiteitä liittyen taide- ja taiteilijapoliittiseen ohjelmaan, lastenkulttuuripoliittiseen ohjelmaan sekä taiteen- ja kulttuurin avustusmäärärahoihin. Lisäksi tuettiin maahanmuuttajataiteilijoihin liittyvän selvityksen tekemistä ja otettiin kulttuurinen monimuotoisuus huomioon valtakunnallisten kulttuuritapahtumien avustuspäätöksissä.

Perusopetuksen saavutettavuus ja laatu. Suomalaisten 15 -vuotiaiden nuorten osaaminen on OECD:n PISA (Programme for International Student Assessment) 2003 -tutkimuksen mukaan OECD-maiden huippua matematiikassa, luonnontieteissä, lukutaidossa ja ongelmanratkaisutaidoissa.

Työllistyminen ja sijoittuminen jatko-opintoihin. Ammatillisen perustutkinnon suorittaneiden työllistyminen ja jatko-opintoihin sijoittuminen on tarkastelujaksolla hieman parantunut. Vuonna 2002 sijoittumisprosentti oli 73,2, kun se edellisellä vuonna oli 72,1. Suuntauksen arvioidaan jatkuneen myös vuosina 2003 ja 2004, jolloin perustutkinnon suorittaneiden työllistymisen ja jatko-opintoihin sijoittumisen arvioidaan olleen noin 73,5 %.

Myönteiseen kehitykseen ovat vaikuttaneet muun muassa järjestämislupasääntelyn yhteydessä tehostettu informaatio-ohjaus, oppilaitosten ura- ja rekrytointipalvelujen kehittyminen ja erityisesti tulosrahoituksen valmistelun ja käyttöönoton ajoittuminen tarkastelujaksolle. Tulosrahoituksessa työllistymisellä ja jatko-opintoihin sijoittumisella on merkittävä vaikutus, näiden yhteenlaskettu painoarvo on 55 % koulutuksen järjestäjän tulosrahoitusindeksiä laskettaessa.

Tutkinnon suorittaneiden työllistyminen ja jatko-opintoihin sijoittuminen¹⁾

	2000 (toteuma)	2001 (toteuma)	2002 (toteuma)	2003 (arvio)	2004 (arvio)
Ylioppilastutkinnon suorittaneet	68,0 %	69,1 %	70,1 %	70,2 %	70,2 %
Ammatillisen perustutkinnon suorittaneet	72,0 %	72,1 %	73,2 %	73,5 %	73,5 %
Ammatillisen lisäkoulutuksen tutkinnon suorittaneet	84,5 %	85,5 %	85,3 %	85,5 %	85,5 %
Ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneet	88,5 %	89,1 %	87,2 %	88,0 %	88,0 %
Yliopistotutkinnon suorittaneet ²⁾	92,6 %	92,8 %	92,4 %	91,1 %	91,0 %
Tohtoritutkinnon suorittaneet	91,9 %	91,8 %	91,9 %	91,0 %	91,0 %

¹⁾ Kuvaa työllistymisen ja jatko-opintoihin sijoittumisen tilannetta vuoden lopussa. Tarkastelussa ovat kyseisen vuoden heinäkuun alkuun mennessä ja kolmen edeltävän vuoden aikana suoritettut tutkinnot.

²⁾ Ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneista.

Korkeakoulujen yhteiskunnallinen vaikuttavuus. Yliopistot vahvistivat koulutuksen ja tutkimuksen aluevaikutuksia. Korkeakoulujen yhteisten aluestrategioiden avulla yliopistot ja ammattikorkeakoulut lisäsivät yhteistyötään ja verkostoitumista. Yliopistokeskukset jatkoivat toimintansa kehittämistä.

Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminta. Aamu- ja iltapäivätoimintaa koskeva lainsäädäntö ja toiminnan perusteet tulivat voimaan 1.8.2004. Aamu- ja iltapäivätoimintaan osallistui syksyn 2004 aikana 40 451 lasta. Perusopetuksen 3. - 9. -vuosiluokkien erityisopetukseen osallistuvia oppilaita oli toiminnassa 8 prosenttia. Valtionosuutta aamu- ja iltapäivätoimintaan sai 358 kuntaa.

Esiopetus. Esiopetuksen kuljetusetu tuli voimaan 1.8.2004. Esiopetuksen järjestäminen oli laajaa. Siihen osallistui noin 96 prosenttia ikäluokasta. Lasten oikeus turvalliseen ja terveelliseen oppimisympäristöön toteutui esiopetuksessa hyvin.

Koulumatkatuki. Koulumatkatukea sai 63 878 opiskelijaa, mikä on n. 25 prosenttia lukioissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevista.

Yrittäjyyden toimenpideohjelma. Opetusministeriö on tehnyt uudet linjaukset yrittäjyyskasvatuksesta ja -koulutuksesta koulujärjestelmän eri asteiden näkökulmista ja laatinut yrittäjyyskasvatuksen ja -koulutuksen toimenpideohjelman koulumuodoittain. Muun muassa opettajien peruskoulutuksen yhteyteen laadittavan 15 opintoviikon valinnaisen yrittäjyyskasvatuksen kokonaisuuden toteutus on käynnistetty.

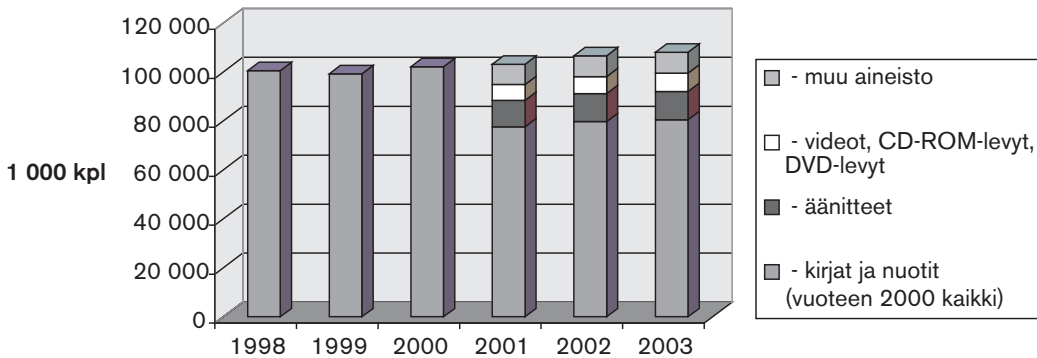
Koulutuksen rakennushankkeiden valtionosuudet. Opetusministeriö myöntämällä valtionosuuksia yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen sekä ammattikorkeakoulujen sekä valtionavustuksia aikuiskoulutuksen toimitilojen rakentamista ja peruskorjausta sekä erillisiä laitehankintoja koskeviin perustamishankkeisiin tukee kuntia ja muita koulutuksen järjestäjiä tarpeellisten ja kiireellisten perustamishankkeiden toteuttamisessa. Tällä edistetään kuntien mahdollisuuksia pitää yllä koulutusta hyvin palveleva oppilaitosverkosto, millä osaltaan turvataan koulutuksen tasa-arvoa ja saatavuutta.

Yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen sekä ammattikorkeakoulujen perustamishankkeisiin vuonna 2004 myönnettiin valtionosuuksia 64 495 560 euroa eli talousarviossa oleva

65 miljoonan euron valtuus käytettiin käytännössä täysimääräisesti. Aikuiskoulutuksen perustamishankkeisiin myönnettiin valtionavustuksia 2 101 800 euroa, kun talousarvossa oleva valtuus oli 2,3 miljoonaa euroa. Valtuuden vajaakäyttö johtuu siitä, että valtionavustushakemukset tehtiin muuten rahoitussuunnitelman mukaisesti, mutta yhden hankkeen osalta hakemusta ei tehty hankkeen suunnittelun viivästyessä. Käyttämättä jäänyt valtuus on otettu huomioon vuoden 2005 talousarviossa.

Yleisten kirjastojen rahoitukseen suunnattiin 95 miljoonaa euroa. Summa sisältää kirjastotoimen valtionosuudet (1,8 %:n indeksillä korotettuna), uusien kirjastotilojen ja kirjastoautojen valtionosuudet sekä avustukset kuntien kirjastoyhteistyöhön. Näkövammaisten kirjastolle vuokrattiin uudet ja ajanmukaiset toimitilat.

Yleisten kirjastojen lainaus aineistotyypeittäin vv. 1998-2003
(vuoteen 2000 kaikki sisältyvät kirjoihin ja nuotteihin)

Hallinnonalan painopiste 2. Tuetaan yhteiskunnan sivistyksellistä ja taloudellista kilpailukykyä. Suomen asemaa vahvistetaan yhtenä maailman johtavista tietoyhteiskunnista kehittämällä verkko-opetusta, parantamalla alan tutkimusta ja opettajien osaamista, kehittämällä kansalaisten tietoyhteiskuntataitoja ja -palveluja, parantamalla tiedon ja kulttuurin saatavuutta sekä toteuttamalla sisältötuotantohankkeita. Panostetaan tutkimukseen valtion tiede- ja teknologianeuvoston suositusten pohjalta.

Toiminnan painopistettä suunnattiin opetuksen ja tutkimuksen verkkopalveluiden sekä tieteen ja tutkimusjärjestelmien kehittämiseen. Tutkimuksen tietohuoltoja kehitettiin. Kirjastojen ja arkistojen aineistojen digitointia jatkettiin.

Keväällä 2004 tehdyn tutkimuksen mukaan jo 70 % 15-74 vuotiaista suomalaisista käyttää internetiä. Niiden määrä, jotka eivät osaa käyttää tietokonetta, oli vuoden 2003 lopulla noin 700 000 henkeä, kun se vielä 1990-luvun lopussa oli 1 500 000 henkeä.

Pirkanmaalla tehdystä Kansalaiset ja tietoyhteiskunnan sosiaaliset vaikutukset -tutkimuksesta (Tietoyhteiskuntainstituutti 2/2004) havaittiin, että tietoyhteiskuntataitojen kehittyminen noudattaa yleistä koulutustason nousua. Tietoyhteiskuntataitojen koulutustarve kohdentuu ensisijaisesti vähäisen koulutuksen saaneisiin ja iäkkäisiin henkilöihin.

Tietoyhteiskunnan kehityksen tukeminen. Opetusministeriön hallinnonalan tavoitteena oli Suomen aseman vahvistaminen yhtenä maailman johtavista tietoyhteiskunnista.

Suomen virtuaaliyliopiston toimintaa on tuettu osana Koulutuksen ja tutkimuksen tietostrategian 2000 - 2004 ja Koulutuksen ja tutkimuksen tietoyhteiskuntaohjelman 2004 - 2006 toimeenpanoa. Hankkeen avulla kehitetään verkko-opetukseen pohjautuvien koulutus- ja tukipalveluiden tarjontaa ja saatavuutta. Yliopistojen opetuksen ja tutkimuksen verkkopalveluita parannetaan niin, että ne mahdollistavat pidemmällä aikavälillä joustavan yhteiskäytön. Virtuaaliyliopistossa toimii kymmeniä yliopistojen muodostamia verkostoja, jotka jakautuvat tieteenalaverkostoihin, palvelujen tuottajaverkostoihin ja alueellisiin verkostoihin. Verkko-kursseja yliopistoissa ja niiden muodostamissa verkostoissa suoritettiin vuoden 2004 aikana noin 120 000 opintoviikkoa. Lisäksi kehitettiin virtuaaliopintoja ammattikorkeakouluissa sekä tuettiin koulujen laajakaistayhteyksien hankkimista yhden miljoonan euron määrärahalta.

Yliopistojen opetushenkilöstön tieto- ja viestintätekniikan opetusikäytön täydennyskoulutusta jatkettiin vuonna 2004 OPE.FI -mallin mukaisesti. Ohjelman tavoitteena on myös, että kaikki oppilaitokset laativat oman tieto- ja viestintätekniikan opetusikäytön strategian. Strategiataavoite on saavutettu kaikissa yliopistoissa.

Toteutettiin yhteistyössä Audiovisuaalisen kulttuurin edistämiskeskuksen (AVEK), KTM:n, Tekesin ja TAIKin kanssa kaksi sisältötuotannon kehittämishanketta (140 000 euroa ja 100 000 euroa), joista tuettu yhteensä 14 pilottia kotimaisten digitaalista monikanavaisuutta hyödyntävien sisältötuotantojen kehittämiseen.

Yleisten kirjastojen käyttöön on hankittu erilaisia välineitä tietoyhteiskuntavalmiuksien lisäämiseen ja kansalaisten tietotekniikan käyttömahdollisuuksien parantamiseen. Näkövammaisten kirjaston digitalisointia on jatkettu. Nopeiden tietoyhteyksien ja asiakaspäätteiden hankintaa kirjastoihin ja yhteispalvelupisteisiin ei voitu toteuttaa puuttuvan määrärahan vuoksi.

Kulttuurisektorilla tietoyhteiskuntavalmiuksia ja tietoverkkojen kulttuurisisältöjä kehitettiin tukemalla 460 000 eurolla kokeilu- ja kehittämishankkeita.

Tutkimus- ja kehittämistoiminta. Tutkimuksen yleinen arvostus on Suomessa korkea. Vuoden 2004 tiedebarometrin mukaan 62 % suomalaisista on kiinnostunut tieteestä ja seuraa sitä eri lähteistä, ja tutkijanura on nuoria kiinnostava ammatti.

Tutkimushenkilöstön osuus työllisestä työvoimasta on OECD-maiden korkein, noin 2 %. Tutkijakunnan määrän ja tason riittävyttä on varmistettu panostamalla pitkäjänteisesti tutkijankoulutukseen. Tohtorintutkintojen määrä on lähes kaksinkertaistunut viimeisen kymmenen vuoden aikana, tutkintoja suoritettiin 765 vuonna 1995 ja 1399 vuonna 2004.

Tutkimus- ja kehittämistoiminnan menot ovat Suomessa suhteessa bruttokansantuotteeseen OECD-maiden korkeimpia (3,4 % vuonna 2004). Myös Suomen julkisen t&k-rahoituksen osuus bruttokansantuotteesta on kansainvälisesti huippuluokkaa.

T&K -toiminnan menojen osuus bkt:sta (%)

	1995	1997	1999	2001	2003*
Ruotsi	3,46	3,67	3,65	4,27	-
Suomi	2,29	2,72	3,19	3,41	3,52
Japani	2,89	2,83	2,93	2,98	3,12
USA	2,50	2,57	2,65	2,74	2,60
Tanska	1,84	1,94	2,06	2,43	2,61
EU-15	1,81	1,80	1,86	1,88	1,86
Norja	1,71	1,66	1,70	1,62	1,72

Lähde: OECD, *2002 Japani, EU

T&K -toiminnan julkinen rahoitusosuus bkt:sta (%)

	1997	1999	2001	2003	2004
Ruotsi	-	0,73	0,84	0,95	-
Suomi	1,11	1,06	1,00	1,01	1,04
Japani	0,58	0,62	0,69	0,72	-
USA	0,87	0,84	0,91	1,07	1,05
Tanska	0,72	0,79	0,75	0,75	0,72
EU-15	0,82	0,76	0,74	0,75	-
Norja	0,74	0,73	0,69	0,79	0,80

Lähde: OECD

Tutkimus- ja kehitysrahoituksen lisäyksellä on vuosien 2003 - 2004 aikana vahvistettu perustutkimusta ja tutkimusta tukevaa infrastruktuuria. Lisäysohjelmalla on myös vahvistettu tutkijankoulutusta, kansainvälistetty tutkijakouluja ja lisätty tutkijoiden liikkuvuutta.

Hallinnonalan painopiste 3. Edistetään henkistä kasvua ja oppimista. Luodaan edellytyksiä koulutuksen keskeyttämisen vähentämiseksi, korkeakoulututkintojen suoritusaikojen lyhentämiseksi ja suunnataan aikuiskoulutusta toisen asteen ammatillista koulutusta vaille oleville. Koulutuksen yhteyksiä työelämään tiivistetään edelleen. Aikuiskoulutusta kehitetään parlamentaarisen aikuiskoulutustyöryhmän ehdotusten pohjalta.

Koulutuksen läpäisyä parannettiin ja keskeyttämistä vähennettiin. Ammatillisen koulutuksen alueellista ennakointia parannettiin ja oppisopimuskoulutusta edistettiin. Aikuiskoulutusta kehitettiin.

Tutkintoon johtavan koulutuksen keskeyttäminen¹⁾

	2001 (toteuma)	2002 (toteuma)	2003 (toteuma)	2004 (arvio)
Lukiokoulutuksen keskeyttäminen	2,4 %	2,2 %	2,0 %	2,0 %
Ammatillisen peruskoulutuksen keskeyttäminen ²⁾	11,7 %	10,8 %	10,2 %	10,0 %
Ammattikorkeakouluopintojen keskeyttäminen	7,2 %	6,0 %	6,2 %	6,2 %
Yliopistokoulutuksen keskeyttäminen	3,8 %	4,8 %	4,5 %	4,5 %

¹⁾ Opetushallinnon alainen koulutus. Kokonaan opintonsa keskeyttävät, jotka eivät sijoitu muulle koulutusjärjestelmään.

²⁾ Tilasto ei sisällä näyttötutkintona suoritettavaan ammatilliseen perustutkintoon valmistavaa koulutusta, oppisopimuskoulutusta eikä erityisoppilaitoksissa järjestettävää koulutusta.

³⁾ Sisältää alemmat ja ylemmät korkeakoulututkinnot. Eivät sisällä taideteollista korkeakoulua puutteellisten opiskelijalukujen vuoksi.

Ammattiosaamisen näyttöjen käyttöönoton valmistelu ja työssäoppimisen tukiohjelman toteutuksen seuranta. Työelämän edellyttämän ammattiosaamisen varmistamiseksi ja opiskelijoiden työelämään siirtymisen tehostamiseksi valmisteltiin ammattiosaamisen näyttöjen käyttöönottoa näyttötyöryhmän esitysten pohjalta. Ammattiosaamisen näyttöjä koskevat periaatteet linjattiin kolmikantaisena valmistelutyönä ja hallituksen esitystä valmisteltiin.

Työpaikoilla tapahtuva oppiminen on vakiinnutettu osaksi ammatillista peruskoulutusta. Työssäoppimisen sisältöä ja toimintamalleja on kehitetty erilaisilla kokeilu- ja kehittämishankkeilla. Opetusministeriö on seurannut, ohjannut ja arvioinut työssäoppimisen tukiohjelman toteutusta.

Korkeakoulututkintojen suoritusaikojen lyhentäminen. Korkeakoulututkintojen suorittamisajoissa tai tutkinnon suorittaneiden keski-ikässä ei vielä ole tapahtunut muutoksia. On kuitenkin huomattava, että opintoaikojen nopeuttamiseen liittyvien toimenpiteet vaikutukset näkyvät vasta vuosien viiveellä.

Yliopistolain muuttamista valmisteltiin tarkoituksena opinto-oikeuden täsmentäminen ja samanaikaisesti valmisteltiin opintolainavähennystä koskevia säädösmuutoksia. Lisäksi annettiin kaksiportaisen tutkintorakenteen käyttöönottoa koskeva yliopistojen tutkintoasetus. Opetusministeriö käynnisti yliopistojen yhteishakujärjestelmän rakentamisen ja yliopistot kehittivät opiskelijavalintojaan. Opintojen kulun painoarvoa yliopistojen rahoituksessa lisättiin. Ammattikorkeakoulujen rahoitusjärjestelmän uudistamista valmisteltiin tavoitteena kannustavuuden lisääminen. Korkeakoulujen opetuksen ja opintojen ohjauksen kehittämishankkeita tuettiin hankerahoituksella.

Aikuiskoulutus. Vailla perusasteen jälkeistä tutkintoa oleville työssä oleville 30-59 -vuotiaille suunnattua Noste-ohjelmaa laajennettiin siten, että ohjelman rahoituksella koulutuksen aloitti vuoden 2004 loppuun mennessä noin 6 500 henkilöä, joista 55 % ammatilliseen tutkintoon ja 45 % tietokoneen ajokorttiin valmistavassa koulutuksessa. Valtionosuusrahoituksella rahoitettuun ammatilliseen perus- ja lisäkoulutukseen osallistui lisäksi arviolta 10 000 ohjelman kohderyhmään kuuluvaa.

Opintotuki. Yhteensä opintotukea sai 339 682 opiskelijaa. Opintotuen saajien määrä kasvoi korkeakouluissa ja laski muissa oppilaitoksissa. Opintolainan valtiontakauksen saaneita opiskelijoita oli 145 455, mikä on 43 prosenttia kaikista tuen saajista. Valtiontakauksen saajien määrä kasvoi korkeakouluissa ja laski muissa oppilaitoksissa. Opintotuen käyttöasteessa on oppilaitoskohtaisia eroja.

Opintotuen saajamäärän kehitys ja opintotuen saajien %-osuus oppilaitoskohtaisista opiskelijamäärästä (lukiot, ammatilliset oppilaitokset) tai läsnä olevista opiskelijoista (ammattikorkeakoulut, yliopistot), viimeisin vuosi arvio lukuun ottamatta ammattikorkeakouluja

	2001	2002	2003	2004
Lukiot	36 196 (28 %)	34 095 (27 %)	32 014 (26 %)	29 489 (25 %)
Ammatilliset oppilaitokset	104 259 (85 %)	101 330 (80 %)	101 018 (78 %)	100 290 (76 %)
Ammattikorkeakoulut	98 448 (87 %)	98 640 (86 %)	98 462 (85 %)	99 154 (84 %)
Yliopistot	91 424 (61 %)	93 819 (63 %)	96 183 (62 %)	98 146 (62 %)

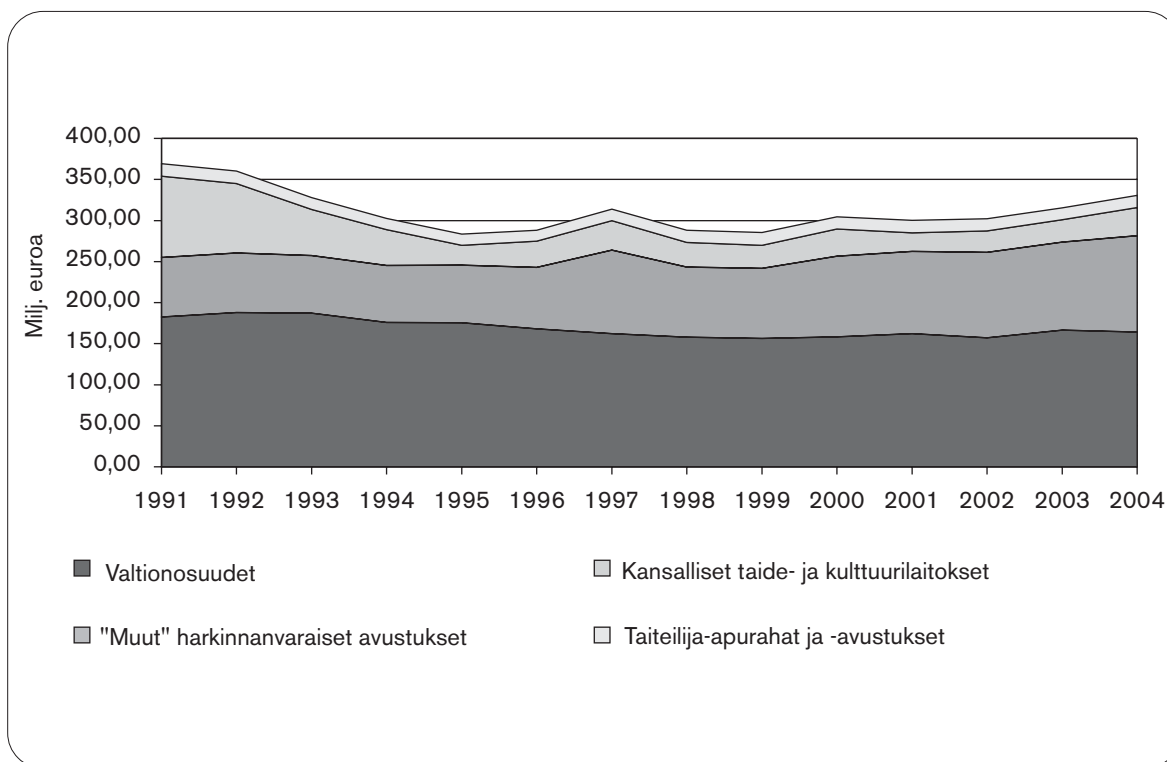
(Taulukkoon ei sisälly Kansaneläkelaitoksen tilastoimat muissa kuin mainituissa oppilaitoksissa opiskelevat ja ulkomaisissa oppilaitoksissa opiskelevat opintotuen saajat)

Vuonna 2004 opintotuen saajista opiskeli lisäksi muissa kuin mainituissa oppilaitoksissa 7 330 opiskelijaa ja ulkomaisissa oppilaitoksissa 5 273 opiskelijaa.

Hallinnonalan painopiste 4. Kulttuuripolitiikalla tuetaan kulttuurista ja taiteellista monimuotoisuutta, rikasta kulttuuriperintöä, kulttuurilaitoksia ja palveluja sekä edellytyksiä luovaan työhön. Parannetaan kulttuuriperinnön säilymistä ja edistetään alan yhteiskunnallista vaikuttavuutta saattamalla siihen liittyviä aineistoja digitaaliseen muotoon.

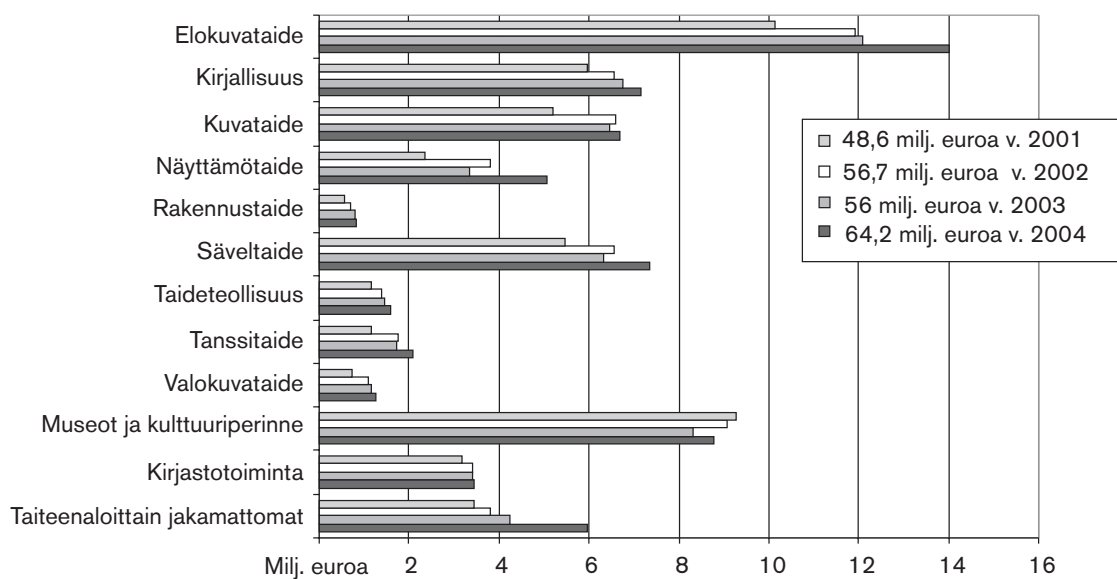
Luovuusstrategian valmistelu aloitettiin. Taide- ja taiteilijapolitiikan toimintalinjauksia selkeytettiin. Kulttuuriperintöaineistojen saatavuutta tietoverkoissa parannettiin.

Taiteen ja kulttuurin toimialan määräraha kasvoi vuodesta 2003 vuoteen 2004 15,8 milj. euroa eli 5,0 %:a. Lisäys kohdennettiin valtioneuvoston taide- ja taiteilijapolitiikkaa koskevan periaatepäätöksen linjausten mukaisesti taiteen eri sektoreille. Kuviossa 1 esitetään taiteen ja kulttuurin määrärahakehitys (sis. veikkausvoittovarat) reaaliarvoisena vuosina 1991–2004. Määrärahat esitetään niiden käyttötarkoituksen mukaan neljään pääluokkaan ryhmiteltyinä.

Taiteelle ja kulttuurille myönnetty harkinnanvarainen tuki kasvoi vuoden 2001 93 miljoonasta eurosta 118 miljoonaan euroon vuonna 2004. Suurimpia tuensaajia olivat elokuva sekä museot ja kulttuuriperinne.

Taiteen ja kulttuurin harkinnanvarainen tuki 2001 - 2004

Hallitusohjelman mukaista luovuusstrategiaa tulee ottamaan kantaa suomalaisen yhteiskunnan uudistumiskykyyn ja tekemään esityksiä sen parantamiseksi luovuuden edistämisen näkökulmasta. Luovuusstrategiatyö koskee useita hallinnonaloja, ja siinä on mukana myös elinkeinoelämän ja kansalaisyhteiskunnan edustus. Strategiatyö toteutetaan 1.1.2005 – 31.10.2006 välisenä aikana.

Valtionosuuden piirissä olevien taide- ja kulttuurilaitosten valtionosuusjärjestelmän kehittämistä jatkettiin osana valtionosuuden rahoitusjärjestelmän kokonaisuudistusta. Uudistuksen tavoitteena on henkilötyövuosien yksikköhinnan korottaminen vastaamaan todellisia kustannuksia ja teattereiden yksikköhinnan indeksikorotuksen palauttaminen. Tavoitteena on myös pienentää toteutuneiden ja myönnettyjen henkilötyövuosien välistä kuilua kasvattamalla myönnettävien henkilötyövuosien määrää vuosittain 10 %:lla vajeesta. Valtionosuusjärjestelmää kehittämällä on pyritty turvaamaan laadukkaiden palveluiden saatavuus koko maassa.

Kulttuuriperinnön digitointia on edistetty laaditun tavoiteohjelman ja opetusministeriön strategian mukaisesti. Museovirasto on käynnistänyt museoiden yhteishaun (Suomen museot online), joka on toteutettu pääosin opetusministeriön rahoituksella. Lisäksi on tuettu Valtion taidemuseon valtakunnallista taideteosrekisteri Muus@net -hanketta sekä ammatillisten museoiden ekstranet-verkon toteutusta. Museoiden digitointihankkeisiin on vuonna 2004 myönnetty ns. Myytti-avustuksia 252 000 euroa ja museoiden sisältötuotantohankkeita on tuettu 144 000 eurolla. Museoiden kokoelmien sähköisen luetteloinnin aste v. 2002 oli keskimäärin n. 49 % ja kuvakokoelmien n. 17 %. Kuvien digitointiaste oli keskimäärin n. 11 %. Kulttuuriperinnön digitointityöryhmä KULDI laski vuonna 2003, että digitointiin tulisi viisivuotiskauden aikana panostaa n. 5 miljoonaa euroa vuodessa, jotta keskeiset aineistot museoissa, arkistoissa ja kirjastoissa saataisiin digitoitua ja siirrettyä tietoverkkojen kautta käytettäväksi.

Museoiden valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettäviä henkilötyövuosia saatiin lisää 44. Kaikkiaan museoiden valtionosuuksien kasvu merkitsi noin miljoonan euron lisäystä museoiden ylläpitäjille. Valtionosuuden piiriin hyväksyttiin Didrichsenin taidemuseo. Valtionosuutta sai yhteensä 132 museota.

Audiovisuaalisten sisältöjen ja luovan teollisuuden monipuolistamiseksi on kotimaisen elokuvan julkista tuotantotukea nostettu 2.1 milj. euroa (kasvu 16,7 %) vuonna 2004. Kotimaisten pitkien näytelmäelokuvien ensi-iltojen määrä oli 13. Määräraha- ja ensi-iltojen kehityssuunta vuodesta 1996 näkyy liitteenä olevassa taulukossa. Alan digitalisoitumiskehitystä on parannettu tukemalla tuotekehityshankkeita digitaalisiin päätelaitteisiin 140 000 eurola.

Hallinnonalan painopiste 5. *Lisätään osallisuuden ja osallistumisen mahdollisuuksia. Liikunnan eettistä pohjaa ja liikunnan edellytyksiä vahvistetaan. Lasten ja nuorten oikeutta henkisesti ja fyysisesti turvalliseen kasvuympäristöön painotetaan. Lastenkulttuuria ja siihen liittyvää osaamista tuetaan.*

Lasten ja nuorten hyvinvointia edistettiin ja erityisopetusta kehitettiin. Nuorten osallisuushankkeeseen osallistuivat sekä koulutus- ja tiedepolitiikan osasto että kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osasto. Väestön liikunta-aktiivisuutta pyrittiin lisäämään.

Erityisopetus ja opinto-ohjaus. Käynnistettiin erityis- ja tukiopetuksen ja oppilashuolto- palveluiden saatavuuden ja laadun sekä lukiokoulutuksen erityisopetuksen tarpeen arvioinnit. Käynnistettiin opinto-ohjauksen kehittämishanke, joka päättyy 2007. Ministeriö on asettanut ammatillisen erityisopetuksen neuvottelukunnan, jonka tehtävänä on erityisesti seurata, arvioida, antaa lausuntoja ja tehdä aloitteita asioissa, jotka koskevat erityisopetuksen strategian toimeenpanoa, erityisopetuksen rahoitusta.

Osallisuutta ja osallistumista vahvistettiin tukemalla liikuntajärjestöjen paikallistasoisen toiminnan kehittämistä, lasten ja nuorten liikuntaohjelmaa ja Reilun Pelin eettisten periaatteiden soveltamista käytäntöön sekä laajoja väestöryhmiä palvelevaa liikuntapaikkarakentamista. Terveyttä edistävän liikunnan viranomaisyhteistyö tiivistyi terveyttä edistävän liikunnan neuvottelukunnan ohjaamana sekä Kunnossa Kaiken Ikää -hankkeen toimintatapana.

Nuorten äänestäminen nousi kunnallisvaaleissa ja EU:n parlamenttivaaleissa. Nuorisotyöttömyys aleni. Nuorten huumeiden käyttö kääntyi lievään laskuun.

Nuorisolain valmistelu eteni aikataulussa.

Lasten turvallisen kasvuympäristön edistämiseksi laadittiin luonnos hallituksen toimintaohjelmaksi mediaväkivallan rajoittamiseksi. Lasten- ja nuorten hyvinvointia ja elämänlaatua kohennettiin 200 000 eurolla toteuttamalla lasten- ja nuortenelokuvan teemavuosi Filmihillo ja korostamalla mediakasvatuksen merkitystä visualisoituvassa yhteiskunnassa. Kirjastojen 200 000 euron avustuksilla tuettiin lasten lukuharrastusta ja nuorten tietoverkkosisältöjä.

Liikuntapolitiikka. Vuonna 2004 valtion talousarviossa liikunnalle osoitettiin 86,4 milj. euroa. Tästä summasta Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarot urheilun ja liikuntakasvatukseen edistämiseen olivat yhteensä 84,5 milj. euroa. Valtion lisätalousarviossa liikunnan momentille myönnettiin 3,7 milj. euron lisäys, jolla aikaistettiin valtioneuvoston 30.1.2003 tekemän periaatepäätöksen mukaista valtion osallistumista Olympiastadionin investointi- ja katamishankkeiden kustannuksiin. Se katettiin veikkauksen ja raha-arpajaisten tuottoarvioiden ylittäneistä säästövaroista.

Liikuntajärjestöjen valtionavustusten määrä vuonna 2004 kasvoi vajaalla 0,5 milj. eurola. Opetusministeriö jakoi avustuksia 128 liikuntajärjestölle yhteensä 27,0 milj. euroa. Opetusministeriön toiminnan painopisteiden mukaisesti tehtiin esitys valtakunnallisten lajiliittojen tulospoliteisen avustusjärjestelmän uudistamiseksi.

Osallisuuden ja osallistumisen vahvistamiseksi käynnistyi Hyvä Seura-hanke. Tavoitteena on uudistaa liikuntajärjestöjen toimintatapoja niin, että ne aiempaa paremmin kykenevät vas-

taamaan liikuntatoiminnan osallistumisen muuttuneisiin haasteisiin.

Kansalaisten hyvinvoinnin edistämiseksi liikuntapaikkarakentamisavustusten avulla tuettiin erityisesti uimahallien peruskorjausta ja lähiliikuntaedellytysten luomista ottaen huomioon lasten ja nuorten sekä terveyttä edistävän liikunnan olosuhteiden kehittäminen.

Liikunnan eettisen pohjan vahvistamiseksi Suomen Liikunta ja Urheilu ry:n johdolla valmisteltiin vuoden 2004 aikana liikuntakulttuurin Reilun Pelin eettiset periaatteet. Suomen Antidopingtoimikunta vastasi vuoden alusta kaikesta testauksesta ja sen rahoituksesta Suomessa. Kaikkiaan testejä suoritettiin 1946, joista positiivisia oli 8 kappaletta. Toimintaan osoitettiin toimintavuonna 1,2 milj. euroa.

Lasten ja nuorten lasten ja nuorten liikuntaohjelman II-vaiheeseen osoitettiin 2,7 milj. euroa. Muutoksia tapahtui iltapäivätoiminnassa, jossa 1.-2. -luokkalaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan lakisääteistäminen siirsi liikuntaohjelman painopisteen 3.-9.-luokkalaisten liikunnallisen iltapäivätoiminnan kehittämiseen, johon osoitettiin 0,5 milj. euroa. Tavoitteena on saada erityisesti vähän liikkuvat lapset ja nuoret mukaan toimintaan.

Nuorisopolitiikka. Nuorisotyöttömyys alitti marraskuussa 2004 ensimmäisen kerran kuukausitasolla 30 000 nuoren rajan lamavuosien jälkeen. Vuositasolla nuorisotyöttömyys oli noin 32 500. Nuoret äänestivät Euroopan unionin parlamenttivaaleissa sekä syksyn kunnallisvaaleissa edellisiä vaaleja aktiivisemmin. Selvitysten mukaan 1990-luvun lopulla voimakkaasti kasvanut nuorten huumeidenkäyttö on taittunut ja kääntynyt lievään laskuun.

Nuorisotyöhön käytettiin valtion talousarviossa vuonna 2004 määrärahoja 30,8 miljoonaa euroa, joista 28,6 miljoonaa euroa veikkaus- ja raha-arpajaispeliä voittovaroista (29.99.50) ja 2,2 miljoonaa euroa yleiskatteellisista määrärahoista. Arpajaislakiin liittyvän jakosuhdelain hallitusohjelman mukaisen toimeenpanon seurauksena valtion nuorisotyömäärärahat kasvoivat merkittävästi vuoden 2004 talousarviossa (+ 8,4 milj. euroa eli + 37 %). Kasvu palautti nuorisotyömäärärahat 1990-luvun lamavuosia edeltäneelle tasolle.

Nuorisotoimen määrärahoihin voitiin vaikuttaa osallisuuden ja osallistumisen mahdollisuuksiin, kulttuuriseen tasa-arvoon ja peruspalvelujen saatavuuteen sekä kulttuuri- ja vapaa-aikaverkoston kehittämiseen nuorten osalta, henkisesti ja fyysisesti turvallisen kasvuympäristön luomiseen lapsille ja nuorille, lastenkulttuurin kehittämiseen sekä kansainvälisen vaikuttamisen monipuolistamiseen. Viranomaisten yhteistyötä lisättiin nuorisotyössä alueiden kehittämisessä, koulutukseen ja työelämään motivoimisessa, nuorten elinolojen parantamisessa, kansalaistoiminnan esteiden purkamisessa sekä nuorten yhteiskunnallisessa vaikuttamisessa sekä ehkäisevässä huumetyössä.

Nuorisotyölain kokonaisuudistus eteni suunnitelmien mukaisesti sisältäen laajan kuulemis- ja lausuntokierroksen. Lakiuudistukseen varauduttiin siten, että osa lisämäärärahoista suunnattiin toimialan ajankohtaisiin investointihankkeisiin (Lasten ja nuorten taidekeskus, Nuorisotyön talo, valtakunnalliset nuorisokeskukset), joista varat vapautuvat uuden nuorisolain tarpeisiin.

Hallinnonalan painopiste 6. Monipuolistetaan kansainvälistä vaikuttamista.

Suomalaisen tieteen ja kulttuurin kansainvälistä näkyvyyttä edistettiin Pohjoisessa ulottuvuudessa ja yhteistyössä Venäjän kanssa painotettiin yhteistyötä monien toimijoiden kanssa.

Opetusministeriön kansainvälistä vaikuttamista monipuolistettiin syventämällä kansainvälisen toiminnan strategista suunnittelua ja ohjaamalla toimintaa ministeriön kannalta tärkeisiin painopisteisiin. Painopistealueina olivat kulttuuridiversiteetti, kestävä kehitys ja tietoyhteiskunta, EU:n laajentumisen seurannaisvaikutukset sekä EU:n tulevaisuustyö, Agenda 2007

-valmistelu ja Lissabonin strategian seuranta sekä Venäjä-yhteistyö. Tavoitteena oli entistä tehostetumpi vaikuttaminen kansainvälisten järjestöjen toimintaan ja kehityspoliittisen ulottuvuuden parempi integroiminen opetusministeriön hallinnonalaan.

Kansainvälistä yhteistyötä ja verkostoitumista tuettiin mm. lisäämällä englanninkielistä opetustarjontaa, edistämällä opiskelijavaihdon mahdollisuuksia, lisäämällä liikkuvuuden edellytyksiä sekä vahvistamalla Venäjä-osaamista ja yhteistyötä. Yliopistojen opiskelijavaihtoa ja ulkomaisia tutkinto-opiskelijoita koskevia määrällisiä tavoitteita nostettiin kaudelle 2004-2006 merkittävästi. Opetusministeriö suuntasi hankerahoitusta vieraskielisten maisteriohjelmien suunnittelun käynnistämiseen sekä kohdensi yliopistoille tuloksellisuusrahoitusta kansainvälistymisen perusteella. Tutkintorakennemuutosten valmistelussa otettiin huomioon, että suomalaisten yliopistotutkintojen vertailtavuus eurooppalaisten tutkintojen kanssa parane. Opetusministeriö laati korkeakouluille suositukset kansainvälisten yhteistutkintojen kehittämiseksi. Lisäksi opetusministeriö käynnisti yhteistyössä suomalaisten ja venäläisten yliopistojen kanssa Cross-Boarder University-hankkeen.

Suomen osallistumista pohjoismaiseen, EU- ja muuhun kansainväliseen tiedepoliittiseen yhteistyöhön jatkettiin ja vahvistettiin. Opetusministeriö osallistui valtion tiede- ja teknologianneuvoston hyväksymän Suomen tieteen ja teknologian kansainvälistymisstrategian laatimiseen.

Valtiosopimus Suomen liittymisestä ESO:on (European Southern Observatory) tuli voimaan. Suomalaisilla tutkijoilla on ESO:on liittymisen seurauksena käytettävissään erittäin korkealaatuiset avaruus- ja tähtitieteen laitteistot ja instrumentit sekä entistä paremmat edellytykset vaikuttaa ja osallistua korkeatasoiseen kansainväliseen tutkimusyhteistyöhön.

Ammatillisen koulutuksen kansainvälistymistä edistettiin tukemalla ulkomailla suoritettuja opintojaksoja ja tehostamalla ulkomailla suoritettujen opintojen hyväksilukemiskäytäntöjä. Ammatillisessa peruskoulutuksessa olevien sekä ammatillisen perustutkinnon suorittaneiden liikkuvuuden edellytyksiä parannettiin tukitoimilla sekä Leonardo-hankkeilla. Osallistuttiin aktiivisesti Kööpenhamina-prosessiin, ammatillisen koulutuksen yhteistyön edistämishankkeeseen Euroopassa. Opintosuoritusten siirtojärjestelmän kehittäminen sekä epävirallisen ja arkioppimisen tunnustaminen etenivät kokeiluasteelle. Europassi-uudistuksen toimeenpanon valmistelu käynnistettiin.

Taiteen ja kulttuurin Venäjä-ohjelma valmisteltiin. Sen päätavoitteena on edistää pohjoisen kulttuurisen kumppanuuden syntyä. Ohjelman toimeenpanon käynnistystä varten on vuoden 2005 talousarviossa osoitettu määräraha.

Suomen kantoja eurooppalaisen liikuntapolitiikan suuntaviivoiksi valmisteltiin. Toimintavuonna arvioitiin erityisesti EU:n tulevan urheilutoiminnan lisäarvoa suhteessa olemassa olevaan eurooppalaiseen liikunta-alan yhteistyöhön. Liikuntasektorin intressien turvaamiseen liikunnan maailmanlaajuisessa toimintaympäristössä vaikutettiin osallistumalla aktiivisesti EU:n ja Euroopan neuvoston ministeri- ja virkamieskokouksiin, joissa Suomen aloitteesta nostettiin esille kysymys rahapelimonopoliin merkityksestä eurooppalaiselle urheilulle. EU-asioissa tehostettiin kansallista yhteydenpitoa sidosryhmien ja erityisesti liikuntajärjestöjen kanssa.

2.2 Koulutus- ja tiedepolitiikan tuloksellisuus

2.2.1 Yleistä

Koulutus- ja tiedepolitiikan osaston toiminnalliset tulostavoitteet toteutuivat pääosin suunnitelluilla tavoilla. Tavoitteiden saavuttamiseksi opetusministeriö reagoi toimintaympäristöstä tuleviin aloitteisiin ja käynnisti myös uusia hankkeita seurannan tehostamiseksi sekä laadun ja tuloksellisuuden parantamiseksi.

Eräät tavoitteet eivät toteutuneet sellaisenaan johtuen esimerkiksi niiden kytkennöistä suurempiin kokonaisuuksiin. Esimerkiksi ammattikorkeakoulujen rahoitusjärjestelmän ja ammatillisen koulutuksen rahoituksen uudistaminen on yhteydessä kuntien yleiseen valtionosuus-uudistukseen, joka siirtyi vuoden 2006 alkuun, jolloin nämä uudistukset kytkettyivät samaan aikatauluun. Myös tutkijankoulutuksen laatua koskevat suositukset muutettiin tutkijankoulutuksen hyvien käytäntöjen kuvauksiksi. Uusi menettely rakentui vahvemmin yliopistojen autonomiaan ja sen arvioitiin tukevan paremmin tavoitteen saavuttamista.

2.2.2 Yleissivistävä koulutus

Lasten aamu- ja iltapäivätoiminta. Lasten aamu- ja iltapäivätoimintaa koskevasta lainsäädäntö tuli voimaan 1.8.2004. Aamu- ja iltapäivätoiminnan rahoituspäätökset valmisteltiin ja valtionosuutta ohjattiin toimintaa järjestäville kunnille. Tutkintorakenneasetukseen lisättiin aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajan ammattitutkinto. Opetusministeriö käynnisti aamu- ja iltapäivätoiminnan laajuuden, laadun sekä palvelutarjonnan monipuolisuuden kehittymistä sekä lain vaikutuksia palvelun rahoitukseen ja hintaan koskevan selvityksen valmistelutyön. Informaatio-ohjausta tehostettiin. Opetusministeriön asettama neuvottelukunta edisti hallinnon ja aamu- ja iltapäivätoiminnan toimijoiden yhteistyötä.

Esiopetus. Eduskunnalle annettiin selonteko esiopetusuudistuksen vaikutuksista ja laeissa asetettujen tavoitteiden toteutumisesta. Esiopetusta saavan oppilaan oikeus maksuttomaan kuljetukseen tuli voimaan 1.8.2004. Oikeus koskee laissa säädetyin edellytyksin kodin ja esiopetuspaikan tai päivähoitopaikan ja esiopetuspaikan välistä matkaa.

Laatusuositukset. Laadittiin ja raportoitiin hyvän opetuksen ja tuloksellisesti toimivan koulun laatusuosituksia koskevat esiselvitykset. Esiselvityksissä analysoitiin laajasti alaan liittyvä kotimainen sekä ulkomainen tutkimus ja kartoitettiin laatusuosituksia koskevia hyviä käytäntöjä.

Ylioppilastutkinnon uudistaminen. Ylioppilastutkinnon rakennetta koskevasta uudistuksesta säädettiin lukiolain muutoksella. Ylioppilastutkinnon ainoaksi kaikille pakolliseksi kokeeksi jää kevästä 2005 alkaen äidinkielessä ja kirjallisuudessa järjestettävä koe. Tämän lisäksi tutkintoon osallistuvan on suoritettava valintansa mukaan kolme koetta ryhmästä, johon kuuluvat toisen kotimaisen kielen, vieraan kielen, matematiikan ja reaaliaineiden koe. Lisäksi hän voi suorittaa myös ylimääräisiä kokeita.

2.2.3 Ammatillinen koulutus

Tutkinnon suorittaneiden työllistymisen ja jatko-opintoihin sijoittumisen edistäminen. Ammatillisen perustutkinnon suorittaneiden työllistymisen ja jatko-opintoihin sijoittumisen edistämiseksi opetusministeriö on tehostanut informaatio-ohjausta, jota on harjoitettu erityi-

sesti järjestämislupasäätelyn toimeenpanon yhteydessä, myöntänyt kannustusrahaa yksikköhinnan harkinnanvaraisena korotuksena ja jakanut tuloksellisuusrahoitusta ammatillisen koulutuksen järjestäjille. Opetusministeriö seuraa ammatillisen koulutuksen suorittaneiden työllistymistä ja jatko-opintoihin sijoittumista osana ammatillisen koulutuksen tulosrahoituksen toimeenpanoa.

Ammatillisen koulutuksen rahoituksen toimeenpano ja uudistus. Opetusministeriö myönsi 15 ammatillisen koulutuksen järjestäjälle yhteensä 2,2 miljoonaa euroa tulosrahoitusta. Laatupalkintoina myönnettiin yhteensä 290 000 euroa kolmelle koulutuksen järjestäjälle erityisteemana ammatillinen koulutus työelämän alueellisena kehittäjänä.

Opetusministeriön päätöksellä ammatillisen koulutuksen rahoitusperusteena on käytetty vuosina 2003 – 2005 harkinnanvaraisena yksikköhinnan korotuksena myönnettävää kannustusrahaa tietyillä kansantaloudellisesti merkittävillä aloilla, joilla on ennakoitavissa ammattitaitoisen työvoiman saatavuuden vaikeutumista suurten ikäluokkien poistuessa työelämästä. Kannustusrahan avulla on pyritty vaikuttamaan koulutustarjonnan kohdentamiseen, koulutukseen hakeutumiseen sekä tutkinnon suorittamismääriin.

Ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmän uudistamista valmisteltiin osana valtiosuusujärjestelmän kokonaisuudistusta. Valmisteltiin ehdotukset ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmän uudistamiseksi tuloksellisuuteen ja kannustavuuteen perustuvana siten, että tuloksellisuus otettaisiin huomioon käyttökustannusten rahoituksessa. Rahoituksen määräytymisessä otettaisiin huomioon työllistyminen, jatko-opintoihin sijoittuminen, keskeyttäminen, koulutuksen läpäisyaste ja henkilöstön pätevyys ja osaamisen kehittäminen. Investointien erillisestä rahoituksesta luovuttaisiin. Ammatillisen koulutuksen ja lukion yhteistyötä edistettäisiin lukemalla kahden tutkinnon suorittajat sekä ammatillisen koulutuksen että lukiokoulutuksen rahoitukseen.

Toimenpiteet perusopetuksen päättäneiden ammatilliseen koulutukseen sijoittumisen edistämiseksi. Nuorten siirtymistä perusopetuksesta toisen asteen koulutukseen on pyritty edistämään muun muassa perusopetuksen ja ammatillisen peruskoulutuksen järjestäjien ja oppilaitosten yhteistyömuotoja ja nivelvaiheen ohjausta on kehittämällä. Hallinnonalojen välistä yhteistyötä on kehitetty opinto-ohjauksen ja työvoimapalvelujen yhteistyöryhmässä, jonka jättämän muistion ehdotusten jatkovalmistelu on aloitettu.

Toimenpiteet ammatillisen koulutuksen keskeyttämisen vähentämiseksi. Ammatillisen koulutuksen keskeyttämisen vähentämisen toimenpideohjelman toimeenpanoa on jatkettu ja keskeyttämisten syitä koskevan selvityksen valmistelu käynnistetty. Opetusministeriö on ollut mukana nuorten osallisuutta edistävässä poikkihallinnollisessa yhteistyöhankkeessa kehittämässä toimenpiteitä nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Opetusministeriö seuraa ammatillisen koulutuksen keskeyttämistä osana ammatillisen koulutuksen tulosrahoituksen toimeenpanoa.

Erityisopetuksen laajentaminen ja järjestämisedellytysten turvaaminen. Erityisopetuksen koulutustarjontaa on lisätty ja monipuolistettu sekä alueellista saavutettavuutta parannettu. Vaikeimmin vammaisten koulutustarjontaa etenkin valmentavana ja kuntouttavana opetuksena ja ohjauksena on lisätty. Annettiin kolme uutta lupaa vammaisten valmentavan ja kuntouttavan opetuksen ja ohjauksen järjestämiseen. Vahvistettiin ammatillisen erityisopetuksen strategia ja sen pohjalta toimenpideohjelma. Ammatillisen erityisopetuksen rahoitusta - mukaan lukien valtion ammatilliset erityisoppilaitokset - selvitettiin opetusministeriön työryhmässä.

Ammatillisen koulutuksen tutkintojen uudistamisen seuranta ja jatkotoimet. Ammatillisen peruskoulutuksen tutkinto- ja opetussuunnitelmauudistuksen keskeinen tavoite saada aikaan tutkintorakenne, joka tuottaa työelämän edellyttämän osaamisen, on osoittautunut

uudistuksen seurannasta saatujen tulosten perusteella pääosin saavutetuksi. Työelämässä tapahtuvat muutokset edellyttävät kuitenkin tutkintorakenteen jatkuvaa seuranta ja tarvittaessa uudistamista. Tämän vuoksi opetusministeriö on myöntänyt 10 koulutuksen järjestäjälle luvan uuden tutkintorakennekokeilun käynnistämiseen.

Opetusministeriö asetti työryhmän selvittämään ammatillisen koulutuksen perus- ja lisäkoulutuksen tutkintojärjestelmää kokonaisuutena ja arvioimaan perus- ja lisäkoulutuksen tutkintojen keskinäisiä suhteita tutkintojen tuottaman osaamisen näkökulmasta.

Aikaisemmin hankitun osaamisen tunnustamisen toimenpide-ehdotukset. Aikaisemmin hankitun osaamisen tunnustamista koulutusjärjestelmässä pohtinut työryhmä jätti muistionsa. Työryhmän ehdotusten ja saatujen lausuntojen pohjalta on tarkoitus ottaa käyttöön vuoden 2005 aikana laadittavat menettely- ja toimintaperiaatteet aikaisemmin koulutuksessa, työelämässä, harrastusten yhteydessä tai muutoin hankitun osaamisen selvittämiseksi, arvioimiseksi ja tunnustamiseksi käytännössä. Ammatillista koulutusta koskevan lainsäädännön täsmentäminen osaamisen tunnustamista koskevilla säännöksillä käynnistettiin.

Ammatillisen koulutuksen järjestäjäkentän kokoaminen. Ammatillisen koulutuksen järjestäjaverkkoa on kehitetty siten, että ammatillisen koulutuksen järjestäjistä muodostuisi riittävän suuria ja monipuolisia tai muutoin vahvoja koulutuksen järjestäjiä. Käynnistettiin vuosille 2005-2008 ajoittuvan ammatillisen koulutuksen kokonaisuutta ja järjestäjaverkon kokoamista edesauttavan vauhdittamishankkeen valmistelu.

Opetusministeriö teki useita järjestäjaverkon kehittämiseen liittyviä järjestämisluvan peruuttamista tai muuttamista koskevia päätöksiä, muun muassa Kainuun maakuntakokeilun edellyttämät päätökset. Lisäksi ammatillisen koulutuksen järjestäjaverkon kehittymistä on edistetty järjestämislupiin liittyvien neuvottelujen yhteydessä sekä tukemalla koulutuksen järjestäjien yhdistymisprosessien suunnittelua ja toteutusta.

Oppilaitosmuotoisen ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijamääräsäätely ja koulutuksen järjestämislupien uudistaminen 1.1.2005 lukien. Opetusministeriö määräsi koulutuksen järjestämisluvissa oppilaitosmuotoisen ammatillisen peruskoulutuksen kokonaisopiskelijamääräksi enintään 135 300 opiskelijaa. Toteutunut keskimääräinen vuosio opiskelijamäärä oli noin 131 300, jolloin järjestämislupien täyttöasteeksi muodostui 97 %.

Kaikki ammatillisen koulutuksen järjestämisluvat uudistettiin 1.1.2005 alkavasta koulutuksesta lukien siten, että järjestämisluvissa määrättiin ammatillisen peruskoulutuksen vuotuisen kokonaisopiskelijamäärään sisältyvästä näyttötutkintoon valmistavan koulutuksen enimmäismäärästä. Järjestämisluvissa varauduttiin näyttötutkintoon valmistavan koulutuksen volymin kasvattamiseen.

Oppisopimuskoulutuksen laajentaminen ja kehittäminen. Oppisopimuskoulutuksen asemaa ammatillisen perus- ja lisäkoulutuksen järjestämismuotona vahvistettiin. Oppisopimuskoulutuksena toteutettavaa ammatillista lisäkoulutusta laajennettiin 1 500 opiskelijalla (4,5 milj. euroa). Rahoituksen perusteena olevaksi opiskelijamääräkiintiöksi määrättiin 22 000 opiskelijaa. Käytännössä oppisopimusmuotoista lisäkoulutusta järjestettiin kuitenkin yli 22 300 opiskelijalle.

Oppisopimuskoulutus liitettiin osaksi ammatillisen koulutuksen tuloksellisuusrahoitusta. Laadittiin suunnitelma työttömien ja muiden heikossa työmarkkina-asemassa olevien henkilöiden työmarkkinoille siirtymisen edistämiseksi oppisopimuskoulutuksen ja julkisten työvoimapalveluiden avulla.

Ammatillisen koulutuksen arvostuksen ja vetovoiman lisäämiseen tähtäävät toimet. Vuotta 2005 vietetään valtakunnallisesti ammattiosajaan teemavuotena. Teemavuoteen liittyvät valmistelutoimet käynnistettiin. Laadittiin viestintästrategia ja sen pohjalta määriteltiin valmistelutoimenpiteitä teemavuoden toteuttamiseksi sekä koottiin teemavuoden toteuttaja-

verkostoa. Ammattiosaajan teemavuoden www-sivusto (www.ammattiosaaja.fi) avattiin.

Nuorille suunnattuja ammatillista koulutusta koskevia tiedotustoimia jatkettiin. Ammatillinen -tiedotuslehti lähetettiin kaikille perusopetuksen 8. ja 9. -luokkalaisille. Lisäksi ammatillista koulutusta koskevat www-sivut (www.ammatillinenkoulutus.com) uudistettiin.

2.2.4 Ammattikorkeakoulutus

Ammattikorkeakoulujen rahoitus. Ammattikorkeakoulujen rahoitusjärjestelmän uudistamisen valmistelua jatkettiin. Hallituksen esitys valmistui ja hyväksyttiin sivistyspoliittisessa ministerityöryhmässä. Kuntien yleisen valtionosuusuudistuksen siirtyminen vuoden 2006 alkuun valtion ja kuntien välisen kustannustenjaon tarkistamismenettelyn muuttamiseksi, kytki ammattikorkeakoulujen rahoituksen uudistamisen samaan aikatauluun.

Ammattikorkeakoulut palkittiin ensimmäisen kerran vuonna 2003 valmisteltujen uusien yleisten tuloksellisuusmittareiden perusteella. Uudet indikaattorit ottavat paremmin huomioon ammattikorkeakoulujen kokonaisuuden ja kannustavat ammattikorkeakouluja panostamaan toiminnan kokonaisvaltaiseen tehostamiseen ja parantamiseen. Opetusministeriö myöntää ammattikorkeakouluille lisäksi joka toinen vuosi tuloksellisuusrahoitusta koulutuksen laatuyskikkokriteerein ja joka toinen vuosi aluekehityksen huippuyskikkokriteerein. Joka vuosi tapahtuvan arvioinnin aikataulu on osoittautunut tiukaksi ja asia päätettiin ottaa ammattikorkeakoulujen ja opetusministeriön väliseen keskusteluun, eikä arviointia koulutuksen laatuyskikkoperusteella vuonna 2004 tehty.

Opetusministeriön opiskelija- ja tutkintotietojen tiedonkeruun rationalisointityöryhmä teki useita ammattikorkeakoulujen rahoitukseen liittyviä tiedonkeruun päällekkäisyyksien poistamisehdotuksia.

Ammattikorkeakoulujen tutkintojärjestelmä. Opetusministeriössä valmisteltiin jatkokutkintokokeilun kansainvälisen arvioinnin huomioon ottava luonnos ammattikorkeakoulujen tutkintojärjestelmän kehittämiseksi tarkoitettuksi hallituksen esitykseksi.

Ammattikorkeakoulujen tutkimus- ja kehitystyö. Opetusministeriön työryhmä linjasi ammattikorkeakoulujen tutkimus- ja kehitystyön vahvistamiseen tähtäävät toimenpiteet.

Opetusministeriö tuki hankerahoituksella ammattikorkeakoulujen T&K-työn infrastruktuurin kehittämistä. Tavoitesopimuksissa 2004-2006 on sovittu kullekin ammattikorkeakoululle tavoitteet ulkopuolisen T&K -työn rahoituksen lisäämiselle. Strategioidensa osana ovat ammattikorkeakoulut esittäneet tarkennuksia rahoitussuunnitelmiinsa ja myös nämä kysymykset tulevat esille tavoitesopimusneuvotteluissa.

Ammatillinen opettajankoulutus. Ammattikorkeakoulujen tavoiteneuvotteluissa 2004 sovittiin ammatillisen opettajankoulutuksen laajentamisesta vuonna 2005 yhteensä 70 lisäaloi-tuspaikalla. Uudet aloituspaikat suunnattiin vahvistamaan kolmea pienintä opettajakorkeakoulua ja lisäämään ammatillista erityisopettaja- ja opinto-ohjaajakoulutusta.

Ammattikorkeakoulujen jatkokutkintokokeilun vakinaistavassa hallituksen esityksessä otettiin huomioon ylemmän amk-tutkinnon suorittaneiden kelpoisuus toimia ammattikorkeakoulun opettajana. Opettajankoulutuksen rahoituksen muuttaminen sisällytettiin ammat-tikorkeakoulujen rahoituksen uudistamisesta valmisteltuun esitykseen.

Ammatillisen opettajankoulutukseen yhteishaku ja sen sähköinen sovellus otettiin käyttöön vuoden 2004 haussa. Nettihaun käyttöprosentti oli 88,9.

Ammattikorkeakouluopintojen kehittäminen. Opetuksen kehittäminen on nostettu esille ammattikorkeakoulujen vuosia 2004 - 2006 koskevien tavoitesopimusten yhteisissä ta-

voitteissa. Ammattikorkeakouluille tyypilliseen tapaan kehittämistyötä toteutettiin verkostomaisesti. Vuoden 2004 alussa käynnistyneet kansallisen ammattikorkeakoulupolitiikan kanalta keskeiset ja kaikkia ammattikorkeakouluja koskevat verkostohankkeet keskittyivät opinto-ohjauksen, ura- ja rekrytointipalveluiden, harjoittelun, opinnäytetöiden, kansainvälisen toiminnan sekä virtuaaliammattikorkeakoulun kehittämiseen ja kv-yhteistyötä myös Euroopan ulkopuolella edistävän Itä- ja Kaakkois-Aasian yhteistyöverkoston toiminnan jatkuvuuden ja kehittämisen tukemiseen. Hankkeilla pyritään verkostoitumiseen ja tietämyksen jakamiseen ammattikorkeakoulujen välillä sekä osaamis- ja kehittämisresurssien yhdistämiseen.

Verkostohankkeiden lisäksi käynnissä on vuosina 2004 - 2006 noin 30 pienimuotoisempaa opetusministeriön hankerahoituksella tuettua ammattikorkeakoulujen yhteistä kehittämishanketta. Niissä teemoina ovat mm. opetuksen, opettajuuden tai koulutusohjelmien kehittäminen sekä yrittäjyyden edistäminen.

Opetusministeriö valmisteli opintopisteisiin (ECTS-pisteytyks) siirtymistä koskevan asetusmuutoksen, joka tuli voimaan 1.1.2005. Opintojaksojen laajuudet muutetaan opintopisteiksi viimeistään 1.8.2005.

Ammattikorkeakouluverkon kokoaminen ja koulutustarjonnan mitoittaminen. Ammattikorkeakoulujen rakenteellisesta kehittämisestä on sovittu opetusministeriön ja ammattikorkeakoulujen tavoitesopimuksissa. Voimassa ovat sopimukset vuosille 2004-2006. Toimipisteverkon kokoamiseen liittyviä tavoitteita on lähes puolella ammattikorkeakouluista.

Vuotta 2004 koskevilla tavoitesopimusneuvotteluissa sovittiin eräiden alojen (musiikki, viestintä, terveysalan eräät koulutusohjelmat, Pohjois-Suomen luonnonvara-ala ja tekniikan alan ruotsinkielinen koulutus) erityisselvitysten laatimisesta. Opetusministeriö ohjeisti ammattikorkeakouluja näiden selvitysten laatimiseksi lokakuun loppuun mennessä. Rakenteellisen kehittämisen toimia tullaan jatkamaan saatujen selvitysten pohjalta.

2.2.5. Yliopistokoulutus

Toiminnan laatua vahvistettiin. Yliopistojen laadunvarmistusjärjestelmiä ja niiden kansainvälistä vertailtavuutta kehitettiin tavoitteena yliopistojen kilpailukykyyn vahvistaminen. Opetusministeriö tuki laadun edistämistä mm. tukemalla koulutuksen ja aikuiskoulutuksen sekä tutkimuksen ja taiteellisen toiminnan laatu- ja huippuyksiköitä, tehostamalla arviointia ja laatu- ja huippuyksiköiden yhteistyötä, edistämällä yhteistyötä sekä hyödyntämällä arviointien tuloksia yliopistojen ohjauksessa. Korkeakoulujen arviointineuvosto arvioi mm. yliopistojen sosiaalityön ja ammattikorkeakoulujen sosiaalialan koulutuksen sekä toteutti tietoteollisuusalan koulutuksen arvioinnin seurannan. Opetusministeriö tuki yliopistojen toiminnan laadun ja vaikuttavuuden vahvistamista myös osoittamalla yliopistojen toimintamenoissa tuloksellisuuden arviointiin perustuvaa rahoitusta 29 milj. euroa, josta 21,7 milj. euroa jaettiin koulutuksen ja tutkimuksen sekä taiteellisen toiminnan ja aikuiskoulutuksen laatu- ja huippuyksiköiden perusteella. Korkeakoulujen arviointineuvosto aloitti korkeakoulujen laadunvarmistusjärjestelmiä ja niiden arviointia koskevan kehittämis- ja pilotointityön.

Tulosohjausta tehostettiin ja autonomiaa vahvistettiin. Yliopistojen ja opetusministeriön välistä tulosohjausta kehitettiin tukien pitkäjänteistä koulutus- ja tutkimuspoliittisten tavoitteiden toteutumista. Yliopistolaitoksen toimintamenojärjestämisen määrärahat kasvoivat 20 milj. euroa palkankorotusten kustannusvaikutusten lisäksi. Valtion budjetissa osoitettiin yliopistoille toimintamenoja 1,19 miljardia euroa. Lisärahoitus kohdennettiin kokonaisuudessaan perusrahoitukseen. Hankerahoitusta kohdennettiin uudelleen valtakunnallisiin kehittämishank-

keisiin kuten tietoyhteiskuntahankkeisiin, oppimisprosessien ja opiskeluympäristöjen kehittämiseen sekä tutkimusedellytysten parantamiseen. Yliopistojen toimintamenot lisääntyivät vuonna 2004 yhteensä 73,6 milj. euroa.

Opetusministeriö valmisteli yhteistyössä valtiovarainministeriön kanssa osakemerkintöihin liittyvien käytäntöjen muuttamisesta. Vuoden 2005 talousarvioon tehdyillä muutoksilla mahdollistettiin yliopistoille 1.8.2005 alkaen nykyistä menettelyä helpommin osakeyhtiöiden perustaminen ja osakkeiden merkitseminen jo perustetuista yhtiöistä ja niiden luovuttaminen sekä valtion osakasvallan käyttäminen yhtiöissä. Yhtiöiden perustaminen ja osakkeiden lunastusoikeus rajattiin tutkimustulosten kaupalliseen hyödyntämiseen sekä koulutuspalvelujen kehittämistyöstä syntyneiden tulosten kansalliseen ja kansainväliseen markkinointiin suuntautuviin yrityksiin.

Valtionvarainministeriö asetti yliopistojen toimitilakustannuksia seuraavan ohjausryhmän, jonka tehtävänä on mm. yliopistojen ja Senaatti-kiinteistöjen vuokrasopimusvalmistelujen ohjaus ja yhteensovittaminen sekä toimitilakustannusten kehittymisen seuranta. Opetusministeriö pyysi yliopistoilta toimitilastrategiat.

Opetusministeriö ja yliopistot neuvottelivat vuoden 2005 voimavaroista, samalla täsmennettiin tavoitteita vuosille 2004 - 2006 ottaen huomioon koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa 2003 - 2008 ja talousarviosäännöksissä tapahtuneet muutokset. Yliopistoille annettiin opetusministeriön kirjallinen palaute vuoden 2003 toiminnasta, jossa kiinnitettiin huomiota strategisesti keskeisiin painopistealueisiin. Osana tulosohjausjärjestelmän kehittämistä opetusministeriö jatkoi ohjausta tukevan ja tehostavan tietojärjestelmän (KOTA) kehittämistä.

Korkeakoulujen yhteiskunnallista vaikuttavuutta vahvistettiin. Yliopistojen yhteiskunnallinen toiminta otettiin huomioon yliopistojen perusrahoituksessa. Opetusministeriö pyysi korkeakouluja päivittämään aluestrategiansa syksyyn 2005 mennessä. Vuosina 2004 - 2006 toteutetaan lisäksi yliopistojen alueellisen kehittämisen valtakunnallinen ohjelma. Opetusministeriö jatkoi kuuden yliopistokeskuksen kehittämistä. Yliopistokeskuksille kohdennettiin kolmen miljoonan euron määräraha oppimis- ja tutkimusympäristöjen kehittämiseen. Yliopistojen rakennerahastovaroin toteuttamat tutkintoon johtavat koulutusohjelmat arvioitiin yliopistojen profiloitumisen ja aluevaikutusten näkökulmasta. Opetusministeriö valmistelee esitystä siitä, mitä ohjelmia tulisi jatkaa vuoden 2006 jälkeen. Opetusministeriö osallistui uuden aluekehityslain toimeenpanon valmisteluun.

Opetusta tehostettiin ja tutkintorakennetta uudistettiin. Yliopistojen tutkintojärjestelmäuudistuksen toimeenpanoa ja opetuksen ja oppimisen tehostamista edistäviä toimia jatkettiin. Hallituksen esitys yliopistolain muuttamisesta vahvistettiin. Kaksiportaiseen tutkintorakenteeseen siirrytään 1.8.2005 alkaen. Opetusministeriö valmisteli hallituksen esityksen yliopistolain muuttamisesta opinto-oikeuden täsmentämiseksi. Esitys on osa yliopisto-opintojen toimenpideohjelman toimeenpanoa. Tavoitteena on, että laki tulee voimaan 1.8.2005. Opetusministeriö on kohdentanut tulossopimuskaudella 2004 - 2006 yliopistojen opetuksen ja opintojen ohjauksen kehittämishankkeisiin yhteensä noin 5 milj. euroa vuosittain. Yliopistolle osoitettiin lisäksi tuloksellisuusrahoitusta opintojen kulun perusteella.

Opintoihin sijoittumista tehostettiin ja opiskelijavalintoja kevennettiin. Yliopistojen opiskelijavalintoja kehitettiin tavoitteena opintoihin nopea sijoittuminen ja valintajärjestelmän keventäminen. Opetusministeriön asettama valintayhteistyötä pohtinut selvitysmies esitti valtakunnallisen yhteishakujärjestelmän perustamista. Opetusministeriö asetti projektiryhmän yhteishakujärjestelmän rakentamiseksi. Alustavasti on arvioitu, että yhteishakujärjestelmä on yliopistoissa käytössä lukuvuoden 2007 - 2008 valinnoissa. Opetusministeriö tuki yliopisto-

jen opiskelijavalintojen kehittämisstrategioiden toimeenpanoa kohdentamalla hankerahoitusta opiskelijavalintoihin liittyviin kehittämishankkeisiin.

Opettajankoulutusta laajennettiin. Opetusministeriö sopi yliopistojen kanssa vuosille 2004 - 2006 suomen- ja ruotsinkielisen opettajankoulutuksen laajennuksista laajennusohjelman mukaisesti. Laajennukset kohdistuvat pääasiassa matemaattis-luonnontieteellisten aineiden-, ja kielten opettajankoulutukseen, erityisopettaja- sekä luokanopettajakoulutukseen. Opettajankoulutuksen kehittämisohjelman osalta valmisteltiin kokonaisarviointiin liittyviä arviointitoimenpiteitä. Harjoittelukoulujen taloutta koskevan selvityksen pohjalta valmisteltiin erilaisia rahoitusmallivaihtoehtoja.

Terveydenhuollon ja lääketieteellisen alan koulutusta vahvistettiin. Yliopistojen lääkärikoulutuksen aloituspaikkojen määrää on nostettu vuodesta 2002 alkaen 600:aan. Opetusministeriö rahoitti edelleen lääkärin muuntokoulutuksen toteuttamista. Lisäksi päätettiin hammaslääkärin aloituspaikkamäärien lisäämisestä. Muiden sosiaali- ja terveydenhuollon ammattiryhmien osalta laadittiin kaikki koulutustasot kattava suunnitelma aloituspaikkojen lisäyksistä STM:n ennakointitoimikunnan ehdotusten pohjalta. Lisäksi valmisteltiin valtioneuvoston edellyttämän moniammatillisen johtamiskoulutuksen toteuttamista.

Korkeakoulujen aluekehitys. Korkeakoulujen alueellista kehittämistä vahvistettiin kehittämällä tutkimus- ja koulutustoiminnan laatua ja vahvistamalla yhteistyötä ja verkostoitumista muiden alueen toimijoiden kanssa. Opetusministeriö suuntasi erillishankerahoituksensa ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen yhteisille maakuntakorkeakouluhankkeille, ammattikorkeakoulujen ja/tai yliopistojen keskinäisille verkostohankkeille. Hankerahoitusta suunnattiin hankkeille, jotka edistävät alueellisia innovaatiojärjestelmiä, tukevat pk-sektorin toimintaa ja hyvinvointipalveluja sekä edistävät yrittäjyyttä.

2.2.6 Tiedepolitiikka

Tieteen edistäminen ja tutkimusjärjestelmän kehittäminen. Julkisen tutkimusrahoituksen lisäysohjelmaa toteutettiin talousarvion sekä opetusministeriön ja Suomen Akatemian välisen tulossopimusten kautta. Opetusministeriö on merkittävin julkisen sektorin rahoittaja, opetusministeriön hallinnonalan osuus julkisesta tutkimus- ja kehitysrahoituksesta oli 42 % vuonna 2004.

Opetusministeriö kohdensi julkisen tutkimus- ja kehitysrahoituksen lisäystä Suomen Akatemian kautta jaettavaan kilpailtuun tutkimusrahoitukseen ja yliopistojen perusrahoitukseen. Vuoden 2004 talousarviossa Akatemialle osoitettiin tutkimushankkeiden myöntämismäärästä kaikkiaan 172,6 milj. euroa, mikä oli 20 milj. euroa enemmän kuin edellisellä vuonna. Akatemian tutkimusrahoituksella tuettiin Suomelle tärkeitä aloja ja uusia kasvualoja mm. käynnistämällä kuusi uutta määräraikaista tutkimusohjelmaa. Tutkimusrahoituksen avulla edistettiin myös tutkijakoulujen kansainvälistämistä sekä tohtorintutkinnon jälkeisen tutkijanuran ja virkarakenteen kehittämistä.

Opetusministeriön osuus valtion t&k -rahoituksesta

	2000	2001	2002	2003	2004
Opm, %	39,1	40,9	41,6	41,8	42,1
Opm, milj. euroa	517,4	554,8	582,3	602,8	648,1
Valtion t&k -rahoitus yht.	1 295,9	1 352,4	1 388,7	1 445,7	1 538,3

Lähde: Tilastokeskus

Suomen Akatemian tutkimusvirat

	2000	2001	2002	2003	2004
Akatemiaprofessorit, lkm	35	37	38	38	39
Akatemiatutkijat, lkm	211	219	230	238	244

Lähde: Suomen Akatemia

Opetusministeriö osallistui tutkimusjärjestelmän rakenteiden arviointiin. Arvioinnin tavoitteena oli koko julkisen tutkimusjärjestelmän kehittäminen toiminnallisena kokonaisuutena, tutkimustoiminnan kansainvälistymisen vahvistaminen ja laadun jatkuva parantaminen. Tutkimustiedon hyödyntämistä tehostettiin mm. osallistumalla korkeakoululeksintölain valmisteluun. Hallituksen esitys laiksi annettiin.

Tutkijankoulutuksen laadun kehittämiseksi valmisteltiin kuvaus parhaista käytännöistä. Uusien tutkijakoulujen hakukierros käynnistettiin. Käynnistettiin tutkijanuran kehittämistoimia valmisteleva työryhmä.

Tieteen ja yhteiskunnan vuorovaikutuksen kehittämistyöryhmän työn pohjalta valmisteltiin opetusministeriön toimenpideohjelma, joka sisältää mm. Tiedonjulkistamisen neuvottelukunnan aseman vahvistamisen. Tiedonjulkistamisen valtionpalkinnot jaettiin. Opetusministeriö asetti työryhmän valmistelemaan suositukset tieteellisten julkaisujen avoimelle saatavuudelle (Open Access).

Tieteen edistämiseksi ja tutkimustulosten näkyvyyden lisäämiseksi opetusministeriö jakoi runsaat kahdeksan miljoonaa euroa harkinnanvaraisia valtionavustuksia mm. tiede- ja tutkimusinstituuteille, tiedekeskus Heureka ja tieteellisille seuroille.

Tutkimuksen tukipalveluiden ja tietohuollon kehittäminen. Opetusministeriön tehtävänä on turvata tutkimuksen tukipalvelujen tason säilyminen ja palvelujen kehittäminen tavoitteena laadukkaat tutkimusympäristöt, korkeatasoiset kirjasto- ja informaatiopalvelut, ajanmukaiset laitteistot, kehittyneet tietoliikenneyhteydet ja laskentapalvelut.

Tieteellisen laskennan keskitetyt palvelut ja Funet-tietoverkon palvelut hoidettiin CSC-Tieteellinen laskenta Oy:n kautta. Opetusministeriön ja Suomen Akatemian välisessä tulos-sopimuksessa sovittiin 20 milj. euron rahoitus tutkimuksen infrastruktuuriohjelmaan. Ohjelman tuloksena yliopistoissa ja tutkimuslaitoksissa voitiin uudistaa laitteistoja sekä muuta tutkimusinfrastruktuuria.

Suomen kirjastoverkon toimivuutta edistettiin käynnistämällä Kansalliskirjaston toimialan laajennuksen valmistelu. Opetusministeriön asettama seurantaryhmä valmisteli laajennuksen edellyttämiä toimenpiteitä, määräaika päättyi 31.12.2005.

Opetusministeriö tuki tieteellisten kirjastojen ja arkistojen digitointihankkeita lähes miljoonalla eurolla.

Tiedepolitiikan toimialan ohjauksen kehittäminen ja sektoritutkimuksen edistäminen. Tiedepolitiikan toimialan tulosohjauksen kehittämistä jatkettiin virastojen ja laitosten yhteishankkeessa, määräaika on 15.10.2005.

Tiedepoliittista päätöksentekoa tukevaa tutkimustoimintaa ja tilastointia edistettiin osallistamalla sektoritutkimukseen, tilastointiin ja tietopalveluun liittyviin hallinnonalojen yhteistyöhankkeisiin sekä tukemalla hankkeita kehittämismäärärahoilla. Osallistuttiin opetusministeriön kulttuuri- ja tiedeinstituutteja koskevia strategisia linjauksia valmistelemaan työryhmän työhön, määräaika päättyy 30.6.2005.

2.2.7 Aikuiskoulutus

Noste-ohjelman toimeenpano. Noste-ohjelmaa laajennettiin ja Noste-ohjelman valtionavustusten määrärahaa lisättiin 19,5 miljoonaa euroon. Ohjelman rahoituksella koulutuksen aloitti vuoden 2004 loppuun mennessä noin 6 500 henkilöä, joista 55 % ammatilliseen tutkintoon ja 45 % tietokoneen ajokorttiin valmistavassa koulutuksessa. Ohjelman tarkoituksena on parantaa enintään kansa- tai peruskoulun suorittaneiden 30-54-vuotiaiden aikuisten työelämässä pysymistä ja urakehitystä, lieventää suurten ikäluokkien eläkkeelle siirtymisen aiheuttamaa työvoimavaajasta vuosina 2003 - 2007 ja lisäksi ohjelman kohderyhmälle suunnataan tavanomaisesti valtionosuudella rahoitettua ammatillista perus- ja lisäkoulutusta.

Perus- ja lisäkoulutuksen järjestämislupien sekä avustusten jakoperusteiden uudistaminen. Ammatillisen peruskoulutuksen järjestämisluvat uusittiin, ja niissä koulutuksen järjestäjille osoitettiin yhteensä enintään 15 500 näyttöön valmistavan koulutuksen paikkaa. Luvat tulevat voimaan 1.1.2005. Oppisopimuskoulutuksena järjestettävän ammatillisen lisäkoulutuksen kiintiö nostettiin 22 000 opiskelijaan, joka käytettiin täysimääräisesti. Ammatillisen peruskoulutuksen koulutuspaikoista noin viidennes suunnataan aikuiskoulutukseen.

Opetusministeriön valmisteluryhmä laati esitykset ammatillisia aikuiskoulutuskeskusten ja valtakunnallisten ammatillisten erikoisoppilaitosten aseman ja tehtävien määrittelemistä lainsäädännössä, ammatillisen lisäkoulutuksen järjestämislupien uudistamisen periaatteista ja toimeenpanosta, ammatillisen aikuiskoulutuksen järjestäjien valtakunnallisten ja alueellisten verkostojen kehittämisestä sekä rahoituksen määräytymistä koskevien säädösten tarkistamis- tarpeista. Opetusministeriö jakoi ammatillisen lisäkoulutuksen laatu- ja tuotekehitystyöhön kehittämisavustuksina noin kolme miljoonaa euroa.

Vapaan sivistystyön uuden ohjausjärjestelmän käyttöönoton valmistelu. Vapaan sivistystyön uuden ohjausjärjestelmän, suuntaviivaohjauksen, käyttöönotosta vuosina 2005-2008 sovittiin opetusministeriön ja vapaan sivistystyön valtakunnallisten järjestöjen kanssa. Tavoitteena on lisätä aikuiskoulutuksessa aliedustettujen kansalaisryhmien osallistumista koulutukseen sekä lisätä koulutustarjontaa oppilaitosmuodoittain määritellyillä painopistealoilla, joita ovat muun muassa maahanmuuttajien kieli- ja kulttuurikoulutus, tietoyhteiskunnan perusvalmiuksien opinnot, sekä kansalaistaitoja ja kansalaisyhteiskuntaan osallistumisen valmiuksia parantavat opinnot. Opetushallitus jakoi opetusministeriön ohjeiden mukaisesti vapaan sivistystyön tietoyhteiskuntahankkeisiin, suuntaviivaopistojen kehittämiseen ja muihin kehittämishankkeisiin yhteensä noin 3,8 miljoonaa euroa.

Opetusministeriö asetti virkamiestyöryhmän selvittämään kansalaisopistojen, kesäyliopistojen, kansanopistojen ja opintokeskusten rahoitusjärjestelmien uudistustarpeita. Työryhmän työn tavoitteena on, että mahdolliset uudistusesitykset voidaan ottaa huomioon vuoden 2006 talousarvioesityksen valmistelussa.

Aineopiskelun rahoitusperusteiden ja etälukiotoiminnan laajentamisen valmistelu. Opetusministeriö valmisteli esityksen aikuislukioiden aineopiskelun rahoituksen kehittämisestä osana kuntien valtionosuusuudistuksen valmistelua. Etälukiotoimintaa kehitettiin ESR-rahoituksella, joka jatkuu vuoden 2006 loppuun. Osana etälukiotoiminnan vakiinnuttamista opetusministeriö osoitti opetustoimen henkilöstökoulutuksen määrärahaa lukion opettajien verkko-opetustaitojen kehittämiseen.

Ammattikorkeakoulujen aikuiskoulutuspaikkojen käytön tehostaminen. Ammattikorkeakoulujen koulutustarjonnasta noin viidennes suunnataan aikuiskoulutukseen työikäisen väestön koulutustason kohottamiseksi ja ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneen väestön osaamisen kehittämiseksi erityisesti pk-sektorin ja hyvinvointipalvelujen alueella.

Opetusministeriö asetti työryhmän laatimaan esityksiä avoimen ammattikorkeakoulun kehittämiseksi. Avoimeen ammattikorkeakouluopetukseen osallistui yhteensä 13 800 opiskelijaa vuonna 2004.

Yliopistojen aikuiskoulutustehtävän vahvistamista koskeva valmistelu. Yliopistojen täydennyskoulutuksen ja avoimen yliopisto-opetuksen seuranta kehitettiin vuonna 2004 tulosohjauksen vahvistamiseksi. Avoimen yliopiston valtakunnallisen verkkopalvelun kehittämiskohteena oli tilastoinnin kehittäminen. Yliopistojen täydennyskoulutuksen yhteinen verkkopalvelu uudistettiin siten, että palvelu sisältää kurssitietokannan lisäksi hankerekisterin ja täydennyskoulutuksen asiantuntijapalvelun. Opetusministeriö asetti työryhmän valmistelemaan elinikäisen oppimisen mahdollisuuksia yliopistojen tutkintotavoitteisessa koulutuksessa sekä avoimen yliopiston ja täydennyskoulutuksen kehittämistä. Opetushenkilöstön valtion rahoittamaan täydennyskoulutukseen osallistui yhteensä 22 000 henkilöä.

Aikuisopiskelun taloudellisten edellytysten kehittämistä koskeva jatkovalmistelu. Opetusministeriö valmisteli yhteistyössä muiden asiaan liittyvien ministeriöiden ja työelämän järjestöjen kanssa suunnitelman aikuisopiskelun taloudellisten edellytysten parantamista koskevien selvitysmiehen esitysten jatkotoimista. Jatkotoimien valmistelu on käynnistynyt ja niitä varten opetusministeriö on asettanut seurantaryhmän.

Aikuiskoulutuksen mitoitussuunnittelun ja ohjauksen kehittämistoimien sekä alueellisten toimenpideohjelmien valmistelu. Opetusministeriö ja lääninhallitusten vuoden 2004 tulossopimusten perusteella lääninhallitukset valmistelivat aikuiskoulutuksen vaikuttavuutta koskevia toimenpideohjelmiä, joissa esitetään arvio alueen aikuisväestön koulutustarpeesta, koulutustarjonnasta ja kehittämistarpeista. Ohjelmat laaditaan yhteistyössä alueen TE-keskusten, maakuntaliittojen ja oppilaitosten kanssa. Ohjelmien tarkoituksena on tukea aikuiskoulutuksen valtakunnallista kohdentamista, parantaa koulutuksen saavutettavuutta ja edistää järjestäjäverkostojen yhteistyötä ja työnjaon kehittämistä. Opetusministeriö käynnisti lisäksi valtakunnallisen aikuiskoulutuksen mitoitusselvityksen, jossa laaditaan laskelmat aikuiskoulutuksen mitoituksesta eri koulutusasteilla ja maan eri alueilla.

Koulutuksen arviointineuvosto käynnisti ammatillisen lisäkoulutuksen ja vapaan sivistystyön valtakunnalliset arvioinnit. Opetusministeriö laati yhteistyössä opetushallituksen kanssa ensimmäisen koko opetusministeriön toimialan kattavan aikuiskoulutuksen tilastollisen vuosikirjan.

Opintotuki. Opetusministeriössä valmisteltiin opintotuen riittävyttä ja kannustavuutta parantavia toimenpiteitä. Opetusministeriö asetti työryhmän valmistelemaan hallituksen esitykseen sisältyviä opintolainajärjestelmää koskevia muutoksia ja tutkinnon tavoiteajassa suorittamisen perusteella myönnettävän verovähennyksen perusteita. Korkeakouluopiskelijoille myönnettävän opintotuen kannustavuutta ja lainan käyttöä osana opiskeluaikaa toimeentuloa pyritään lisäämään vuonna 2005 käyttöönotettavalla määräajassa korkeakoulututkinnon suorittaneelle myönnettävällä verosta tehtävällä opintolainavähennyksellä.

Valtion vuoden 2005 talousarvioon varattiin määräraha asumislisää myönnettäessä huomioonotettavan kuukausikohtaisen asumismenorajan korottamiseksi 214,44 eurosta 252 euroon 1.11.2005 lukien.

Ateriatuen määrä nousi 1.1.2004 lukien 1,27 eurosta 1,47 euroon.

Annettiin valtioneuvoston asetus nk. vanhan opintolainan enimmäiskoron laskemiseksi 1.1.2004 lukien 4,8 prosentista 4,22 prosenttiin.

Opintotukilainsäädännön toimivuus parantui perustuslain edellyttämien säädösmuutosten tultua voimaan 1.8.2004 lukien. Lisäksi valmisteltiin vuonna 2005 käyttöön otettavan korkeakouluopintojen uuden opintopisteisiin perustuvan mitoitujärjestelmän käyttöönottoon liittyen opintotuessa käytettävät opintojen riittävän edistymisen arviointiperusteet.

2.3 Kulttuuri- liikunta- ja nuorisopolitiikan tuloksellisuus

2.3.1 Yleistä

Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan toiminnalliset tulostavoitteet toteutuivat pääosin suunnitelluilla tavoilla. Tavoitteiden saavuttamiseksi opetusministeriö reagoi toimintaympäristöstä tuleviin aloitteisiin ja käynnisti myös uusia hankkeita seurannan tehostamiseksi sekä laadun ja tuloksellisuuden parantamiseksi.

Opetusministeriö on käyttänyt voimavarojaan tehokkaasti tavoitteiden saavuttamiseksi. Tehokkuus on perustunut ennen kaikkea laajaan yhteistyöhön, toimivaan työnjakoon ja yhteiseen tavoitteenasetteluun. Erityisen tärkeää tavoitteiden toteutumisessa on ollut vakiintunut yhteistyö alaisten virastojen ja laitosten, kuntasektorin sekä kansalaisjärjestöjen kanssa. Eräät tavoitteet eivät toteutuneet sellaisenaan johtuen esimerkiksi niiden kytkennöistä kuntien yleiseen valtiosuusuudistukseen, joka siirtyi vuoden 2006 alkuun

Lastenkulttuuripolitiikan toimintalinjauksia selkeytettiin sekä lastenkulttuurin toiminnallisia ja taloudellisia edellytyksiä kehitettiin mm. tukemalla kehityksessä olevia lastenkulttuurikeskuksia. "Vammaiset ja kulttuuri" -toimenpideohjelma julkisten kulttuuripalvelujen saavutettavuuden parantamiseksi valmistui. Kulttuurinen monimuotoisuus otettiin huomioon valtakunnallisten kulttuuritapahtumien avustuspäätöksissä.

Taide- ja taitelijapoliittisen ohjelman toteuttamissuunnitelma on valmistunut ja sen toimeenpano on käynnistynyt. Alueelliseen taiteen edistämisen arviointiin kehitettiin mittareita osana tulossopimusjärjestelmää. Tanssin aluekeskus -toiminta käynnistyi kolmella aluekeskuskosella. Laadittiin suunnitelma Museoviraston alueellisen toimipisteverkoston käynnistämiseksi

Muotoilu 2005! -ohjelma on kokonaisuudessaan lähtenyt toteutumaan laajalla rintamalla. Ohjelman laadinta ja toteutus on yhdistänyt lähes kaikki muotoilujärjestelmän kannalta keskeiset toimijat.

Opetusministeriö on valmistellut yhdessä Museoviraston ja Suomen museoliiton kanssa museolain 1 ja 2 §:n muuttamista sekä museoasetuksen uudistamista. Kulttuuriperinnön digitointia on edistetty laaditun tavoiteohjelman ja opetusministeriön strategian mukaisesti.

Kulttuuri-instituuttien toimintaa tuettiin. EU:n uuden kulttuurin puiteohjelman valmistelu käynnistyi.

Osana peruspalvelujen arviointia opetusministeriö on lääninhallitusten avustuksella tehnyt arvion kirjastojen kirjahankinnoista ja kirjakokoelmista. Erityistä huomiota arvioinnissa kiinnitettiin lasten ja nuorten kirjallisuuden kokoelmiin. Monipuolisten ja laadukkaiden kirjas-

topalvelujen saatavuutta on turvattu edistämällä informaatio-ohjauksella ja harkinnanvaraisilla avustuksilla kuntien yhteisten kirjastolaitosten organisointia ja muiden yhteistyömuotojen kehittämistä.

Ministeriö on keskitetysti rahoittanut kaikille yleisille kirjastoille Kansalliskirjaston ylläpitämien kansallisten tietokantojen käyttöoikeudet ja keskitetyt tietokantalisenssi neuvotte-lupalvelut. Kirjaston roolia tietoyhteiskunnan perustaitojen levittäjänä on vahvistettu osoit-tamalla harkinnanvaraisia määrärahoja tietoverkkopalvelujen kehittämiseen ja sisältötuotan-toon. Opetusministeriössä tehtiin valmistelevia toimenpiteitä asiakaspäätteiden ja laajakaista-yhteyksien lisäämiseksi kirjastoihin.

Ministeriö on vahvistanut digitaalisten kulttuurisisältöjen tuotantoa ja tarjontaa, ja edis-tänyt tieto- ja viestintätekniikan innovatiivista käyttöä kulttuurilaitoksissa sekä kulttuuriteol-lisuuden aloilla. Lisäksi opetusministeriö on tukenut audiovisuaalisen sisällöntuotannon mää-rärahasta 15 digitaalista kokeilu- ja kehittämishanketta. Digitaalisen kirjaston kehittäminen Näkövammaisten kirjastossa jatkui. Lukihäiriöisten mahdollisuuksia erityisesti opiskelussa helpotetaan.

Audiovisuaalisen kansallisen kulttuurin ja identiteetin vahvistamiseksi ja uudistamiseksi laadittiin audiovisuaalisen politiikan strategia ja toiminta-ohjelma. Kansallisen audiovisuaali-sen muistin ja kulttuuriperinnön säilyttämiseksi valmisteltiin Radio- ja televisioarkiston pe-rustamista. Kotimaisen elokuvan tuotannon ja levityksen sekä elokuvakulttuuritoiminnan edistämistä ministeriö tuki 14,6 miljoonalla eurolla.

Erityisinä lapsiin kohdistuvina toimenpiteinä laadittiin luonnos toimintaohjelmaksi lap-siin kohdistuvan väkivaltaviihteen haittojen rajoittamiseksi medioissa. Toteutettiin lasten- ja nuortenelokuvan teemavuosi Filmihillo osana lastenkulttuuripoliittista ohjelmaa.

Tekijänoikeuslainsäädäntöä kehitettiin vastaamaan tietoyhteiskunnan vaatimuksia. Annet-tiin tekijänoikeuslain muuttamista koskeva hallituksen esitys eduskunnalle.

Kulttuurin painoarvoa kohotettiin pohjoisen ulottuvuuden eri toimintapolitiikoissa. Tai-teen ja kulttuurin Venäjä-ohjelma valmisteltiin. Sen päätavoitteena on edistää pohjoisen kult-ttuurisen kumppanuuden syntyä. Suomalais-venäläinen kulttuurifoorumi järjestettiin Turus-sa. Kestävän kehityksen kulttuuri-, luonto- ja nuorisomatkailemisen hankkeiden edistäminen Suo-men ja Karjalan tasavallan kesken jatkui.

Liikuntapolitiikan keinoin edistettiin väestön hyvinvointia ja terveyttä sekä tuettiin lasten ja nuorten kasvua ja kehitystä. Liikuntaedellytysten parannettiin kehittämällä hallinnonalojen välistä yhteistyötä valtakunnallisella, alueellisella ja paikallisella tasolla.

Liikuntapaikkarakentamisavustusten avulla tuettiin erityisesti uimahallien peruskorjausta ja lähiliikuntaedellytysten luomista ottaen huomioon lasten ja nuorten sekä terveyttä edistä-vän liikunnan olosuhteiden kehittäminen.

Vuonna 2004 tavoitteena kehitettiin lasten ja nuorten liikuntaohjelmaa sekä toteutettiin liikunnan terveysohjelmaa. Lisäksi edistettiin kansalaistoimintaan liittyvää liikuntakasvatusta sekä jatkettiin valtionhallinnon toimenpiteiden arviointia liikunnan alueella. Dopinginvastais-ta toimintaa jatkettiin osana liikunnan eettisen pohjan vahvistamista.

Nuorisotoimen työskentely suuntautui vuoden 2004 aikana kolmelle päätulosalueelle: nuorten aktiivisen kansalaisuuden edistämiseen, nuorten sosiaaliseen vahvistamiseen ja nuor-ten elinolojen parantamiseen. Vuoden 2003 syksyllä käynnistynyt nuorisotyölain kokonais-uudistus eteni suunnitelmien mukaan. Vuoden aikana toteutettiin laaja kuulemiskierros ja la-kiesityksestä pyydettiin keskeisten toimijoiden ja ministeriöiden lausunnot.

Nuorten työpajatoiminnan vakinaistamisen suuntaviivat määriteltiin opetusministeriön työryhmässä ja toimintaa kehitettiin lisääntyneillä määrärahoilla. Nuorisojärjestöjen avustus-perusteiden uudistaminen nivellettiin nuorisotyölain kokonaisuudistukseen ja nuorisojärjes-

töjen avustustoimikunta valmisteli muutosehdotukset. Nuorisotyön peruspalvelujen turvaamiseksi nuorisotyölain kokonaisuudistuksen yhteydessä määritettiin tavoitteelliset nuorisopalvelut ja tuettiin palvelujen seutukunnallista tuottamista.

2.3.2 Toimialan yhteiset kehittämishankkeet

Luovuusstrategian laatiminen. Hallitusohjelman mukaista luovuusstrategiatyötä valmistelleen työryhmän esityksen ja siitä saatujen kommenttien pohjalta opetusministeriö nimesi kolme osatyöryhmää - Luova ihminen, Luovat ympäristöt ja Luova talous - sekä katto-organisaationa ns. yhteistyöryhmän toteuttamaan strategiatyötä. Työryhmät ovat käynnistäneet työnsä tammikuussa 2005. Työryhmäorganisaation toimeksianto ja kokoonpanot on valmisteltu niin, että strategiatyön voi odottaa parantavan suomalaisen yhteiskunnan uudistumiskykyä.

Kulttuuriviennin edistäminen. Opetusministeriön, ulkoasiainministeriön sekä kauppa- ja teollisuusministeriön yhteinen Kulttuurivienti -hankkeen selvitysmiehen Hannele Koivusen loppuraportti Onko kulttuurilla vientiä? julkistettiin. Raportissa todetaan, että Suomen kulttuuriviennin vahvuuksia ovat suuri luovuuspääoma, korkeatasoinen luovien alojen koulutus ja tutkimus, vahva teknologiaosaaminen, kulttuurin hyvä kotimainen infrastruktuuri, toimivat kotimarkkinat sekä korkealaatuinen luova tuotanto. Kulttuurituotantoamme arvostetaan kansainvälisesti, emmekä pysty vastaamaan suomalaisen kulttuurin kansainväliseen kysyntään.

Kulttuuriviennin heikkouksia ovat arvoketjun vuotokohdat: tiedotus, markkinointi, promootio ja vienninedistäminen sekä kulttuuriviennin strategian ja koordinaation puute hallinnossa. Toimialarakenne ei ole kilpailukykyinen. Tarvitaan lisää yrittäjyyttä ja liiketoimintaosaamista sekä immateriaalioikeuksien hallintaa. Heikkouksina ovat pääomien puute ja kulttuuriviennin vähäinen tukeminen.

Suurin kehittämispanostus tarvitaan Suomen luovan talouden toimialan nostamiseksi tietotekniikan ja biotekniikan ohella kansainvälisesti kilpailukykyiseksi toimialaksi luomalla laaja CREAMIN - luovan talouden klusteri ja sitä tukeva luovan talouden ja kulttuuriviennin kehittämisohjelma vuosille 2005–2010. Suomen kulttuurituotantoa ja -vientiä ehdotetaan kehitettäväksi CREAMIN -klusterin ydinalueena.

Kulttuurin tiedotusverkoston kehittäminen on käynnistetty kulttuuri- ja tiedeinstituutien taiteen ja kulttuurin tiedotuskeskusten ja vienninedistämisorganisaatioiden kesken helmikuussa 2005.

Aluekehityksen vahvistaminen. Kulttuuri alueiden vahvuudeksi -toimenpideohjelman pohjalta on käynnistetty mm. Kulttuuripalvelujen seudullinen kehittäminen Etelä-Pohjanmaalla, Kuntien kestäväan kehityksen perustuvien kulttuurin toimenpideohjelmien laatiminen tulevaisuusverstastoimintana Varsinais-Suomessa, Järviseudun kansalaisopiston virtuaalikulunta -hanke, Kainuun kulttuurituotannon tietopankki ja kulttuuripankkien verkosto -hanke, Paikallis-museoiden toimintaa kehittävä hanke Museoviraston kanssa, Kirjasto maaseudun monipalvelukeskuksena -hanke, Seudullinen Internet-bussi Netti-Nyssa -hanke, Käsityöläis- ja taideyrittäjien toimintakeskus -hanke Keski-Suomessa.

2.3.3 Taide ja kulttuuri

Lastenkulttuuripolitiikan toimintalinjausten selkeyttäminen sekä lastenkulttuurin toiminnallisten ja taloudellisten edellytysten kehittäminen. Lastenkulttuuripoliittisen ohjelman toteuttamissuunnitelma opetusministeriön osalta valmistui. Ohjelma pitää sisällään luonteeltaan eritasoisia toimenpide-ehdotuksia ja ne koskevat laajaa toimijakenttää. Kärkihankkeita olivat mm. Filmi-Hillo ja lastenkulttuurikeskusten verkosto Taikalamppu. Ensimmäisen toimikauden (2003–2005) 6 keskuksen lisäksi (Pääkaupunkiseutu Helsinki-Vantaa, Hämeenlinna, Pori, Jyväskylä, Lapinlahti, Oulu) tuettiin seitsemää kehittymässä olevaa keskusta.

Taiteen ja kulttuurin tarjonnan ja saavutettavuuden edistäminen. “Vammaiset ja kulttuuri” -toimikunnan (2003–2005) ehdotus toimenpideohjelmaksi julkisten kulttuuripalvelujen saavutettavuuden parantamiseksi valmistui. Julkaisussa “Taide tarjolle, kulttuuri kaikille” esitetään myös toimenpide-ehdotuksia vammaisten ihmisten oman luovan toiminnan edistämiseksi ja kiinnitetään huomiota hallinnon keinoihin edistää taiteen ja kulttuurin sekä taiteen alan koulutuksen saavutettavuutta. Opetusministeriö on jakanut julkaisua laajalti kulttuurialan toimijoille, vammaisjärjestöille ja hallinnon edustajille sekä opetusministeriön että sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön toimialoilla ja käynnistänyt oman saavutettavuustoimenpideohjelmansa valmistelun. Jatkossa taide- ja kulttuurilaitosten tulos- ja informaatio-ohjauksessa on tarkoitus kiinnittää erityistä huomiota saavutettavuuskysymyksiin.

Suunniteltiin kulttuurivähemmistöihin kuuluvien taiteilijoiden tukemista ja kulttuurista monimuotoisuutta edistäviä toimenpiteitä liittyen taide- ja taiteilijapoliittisen ohjelman sekä lastenkulttuuripoliittiseen ohjelman täytäntöönpanoon. Lisäksi tuettiin maahanmuuttajataiteilijoihin liittyvän selvityksen tekemistä. Kulttuurinen monimuotoisuus otettiin huomioon myös valtakunnallisten kulttuuritapahtumien avustuspäätöksissä.

Valtionosuuden piirissä olevien taide- ja kulttuurilaitosten valtionosuusjärjestelmän kehittämistä valmisteltiin osana valtionosuuden rahoitusjärjestelmän kokonaisuudistusta. Tavoitteena on yksikköhinnan korottaminen vastaamaan todellisia kustannuksia ja teattereiden yksikköhinnan indeksikorotuksen palauttaminen.

Valtionosuuden piirissä oli 59 teatteria ja 25 orkesteria. Teattereille saatiin lisää 14 henkilötyövuotta kokonaismäärän ollessa 2 413 henkilötyövuotta. Lisäys merkitsi noin 150 000 euroa teatteritoiminnan ylläpitäjille. Valtionosuuden piiriin hyväksyttiin Company Toothpick yhdistyksen ylläpitämä tanssiteatteri. Orkestereiden valtionosuuksiin saatiin 4 henkilötyövuoden lisäys edellisvuodesta, jolloin orkestereiden henkilötyövuosien kokonaismäärä oli 1 011. Henkilötyövuosien lisäys yhdessä indeksikorotuksen kanssa merkitsi yhteensä noin 250 000 euron kasvua tulonsiirroissa orkestereiden ylläpitäjinä toimiville kunnille, säätiöille ja yhteisöille. Museoiden valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettäviä henkilötyövuosia saatiin lisää 44. Kaikkiaan museoiden valtionosuuksien kasvu merkitsi noin miljoonan euron lisäystä museoiden ylläpitäjille. Valtionosuuden piiriin hyväksyttiin Didrichsenin taidemuseo. Valtionosuutta sai yhteensä 132 museota.

Taide- ja taitelijapolitiikan toimintalinjausten selkeyttäminen ja taiteilijoiden toiminnallisten ja taloudellisten edellytysten kehittäminen. Taide- ja taitelijapoliittisen ohjelman toteuttamissuunnitelma on valmistunut ja sen toimeenpano on käynnistynyt. Toteutuksessa huomioidaan myös taiteilijoiden työllistämisedellytyksiä ja sosiaaliturvaa pohtineen (TAISTO II) seurantatyöryhmän loppuraportin opetusministeriötä koskevat ehdotukset.

Alueellisen kulttuuritoiminnan vahvistaminen sekä taiteen ja kulttuurin alueellisten palvelukeskusverkostojen kehittäminen. Alueellisten taidetoimikuntien toimialan arvioinnin kehittämistyötä jatkettiin. Alueelliseen taiteen edistämisen arviointiin kehitettiin mittareita

osana tulossopimusjärjestelmää.

Tanssin aluekeskus -toiminta käynnistyi kolmella aluekeskuksella, joita ovat Pohjois-Suomen, Itä-Suomen ja pääkaupunkiseudun keskuksat. Lisäksi sovittiin verkoston täydentämisestä vuoden 2005 alusta. Keskusten tehtävänä on lisätä taide- ja kulttuuripalveluiden tarjontaa alueilla ja edistää taitelijoiden työllistymistä omalla alallaan.

Vuoden 2004 aikana laadittiin suunnitelma Museoviraston alueellisen toimipisteverkoston käynnistämiseksi siten, että vuoteen 2009 mennessä on perustettu seitsemän toimipistettä. Toimipisteet voivat sijaita Museoviraston omissa tiloissa tai esim. maakuntamuseon yhteydessä. Jokaisessa toimipisteessä on neljä kulttuuriympäristöjen suojelutehtävissä toimivaa asiantuntijaa.

Esteettisesti korkeatasoisen ympäristön toteuttamismahdollisuuksien edistäminen valtioneuvoston arkkitehtuuripoliittisen ja muotoilupoliittisen ohjelman ehdotusten pohjalta. Valtioneuvoston hyväksymän arkkitehtuuripoliittisen ohjelman seurantatyöryhmä arvioi ohjelman toteutuneen kolmen seurantavuoden aikana melko hyvin. Monet ehdotukset ovat kuitenkin prosessinomaisia, joiden toteutumisen arviointi on vaikeaa. Lisäksi ohjelmassa on vielä toteutumattomia kohteita. Seurantatyöryhmä ehdotti, että valtion rakennustaidetoimikunta yhteistyössä ympäristöministeriön kanssa laatisi kolmen vuoden välein raportin ohjelman edistymisestä ja laatisi tarvittaessa jatkotoimenpide-ehdotuksia. Tämä työ on vielä käynnissä.

Muotoilu 2005! -seurantatyöryhmä luovutti loppuraporttinsa tammikuussa. Se totesi raportissaan, että Muotoilu 2005! -ohjelma on kokonaisuudessaan lähtenyt toteutumaan laajalla rintamalla. Ohjelman laadinta ja toteutus on yhdistänyt lähes kaikki muotoilujärjestelmän kannalta keskeiset toimijat. Tekesin teollisen muotoilun teknologiaohjelman ja Suomen Akatemian teollisen muotoilun tutkimusohjelman kautta muotoilun kehittämiseen on kytketty yhteiskunnan ja talouden keskeiset tahot. Koulutuksen ennakointihanke vahvistaa tutkimuksellisin menetelmin Muotoilu 2005! -ohjelmassa koulutukseen liittyvät toimenpide-ehdotukset ja syventää niiden sisällön. Muotoilutoimistojen liiketoiminnan kansainvälistäminen muodostaa jatkossa ison haasteen ja muotoilujärjestelmän kehityksen vauhdittuminen edellyttää viestintään panostamista.

Kulttuuriperinnön säilymisen ja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden edistäminen. Opetusministeriö on valmistellut yhdessä Museoviraston ja Suomen museoliiton kanssa museolain 1 ja 2 §:n muuttamista sekä museoasetuksen uudistamista. Laissa säädettäisiin nykyistä täsmällisemmin museoiden tehtävistä ja valtionosuuden saamisen edellytyksistä. Lisäksi lakiin lisättäisiin valtuus antaa säännöksiä valtioneuvoston asetuksella eräistä valtionosuuden saamisen edellytyksistä. Lakiesitys on tarkoitus antaa eduskunnalle kevätkaudella 2005. Muutokset on tarkoitus saattaa voimaan vuoden 2006 alusta lukien siten, että lain voimaan tullessa valtionosuuden piirissä olevan sekä valtionosuuskelpoiseksi todetun museon on siirtymäsdöksen nojalla täytettävä lain edellytykset vuoden 2009 alusta.

Kulttuuriperinnön digitointia on edistetty laaditun tavoiteohjelman ja opetusministeriön strategian mukaisesti. Museovirasto on käynnistänyt museoiden yhteishaun (Suomen museot online), joka on toteutettu pääosin opetusministeriön rahoituksella. Lisäksi on tuettu Valtion taidemuseon valtakunnallista taideteosrekisteri Muus@net -hanketta sekä ammatillisten museoiden ekstranet-verkon toteutusta. Museoiden digitointihankkeiden ja sisältötuotantohankkeiden tukemista on jatkettu.

Valtioneuvoston rakennusperintöstrategian seurantatyöryhmän loppuraportti valmistui. Seurantaryhmä on laatinut tilannekatsauksen strategian toteutumisesta ja tehnyt ehdotukset toimintapolitiikasta, jolla toteuttamista tulee tehostaa. Sisätilatyöryhmän esitysten toteuttaminen on käynnistetty valtakunnallisesti arvokkaiden sisätilojen kartoituksella Museoviraston

ja Rakennustaiteen museon yhteistyönä.

Ensimmäiset maailmanperintökohteille tarkoitetut entistämisasiavustukset jaettiin.

Kulttuuri-instituuttien toimintaa tuettiin. Opetusministeriö tukee yhtä Suomessa ja yhtätoista ulkomailla toimivaa säätiöpohjaista, itsenäistä kulttuuri-instituuttia (Pariisi, Lontoo, Berliini, Tallinna; toimipiste myös Tartossa, Kööpenhamina, Antwerpen, Tukholma, Pietari, Madrid, Oslo, Espoon Hanasaari ja uusimpana Budapest). Asetettiin opetusministeriön sisäinen työryhmä valmistelemaan opetusministeriön kulttuuri- ja tiedeinstituuttilinjauksia ja instituuttistrategiaa. Osallistuttiin kulttuurivientiselvityksen työstämiseen kulttuuri- ja tiedeinstituuttien osalta.

EU:n uuden kulttuurin puiteohjelman valmistelu käynnistyi. Vuonna 2004 EU:n ministerineuvoston puheenjohtajuudesta vastasivat Irlanti ja Hollanti. Keskeisin asia kulttuurisektorilla oli keskustelun käynnistyminen komission ehdotuksesta uudeksi kulttuurin puiteohjelmaksi vuosille 2007 – 2013 (Kulttuuri 2007). Kertomusvuonna tehtiin myös päätös nykyisen Kulttuuri 2000 -ohjelman (2000 – 2004) jatkamisesta muuttumattomana vuoden 2006 loppuun saakka.

Yhteisön laajenemisen myötä ajankohtaiseksi tuli Euroopan kulttuuripääkaupunkitapahtumaa koskevan päätöksen muuttaminen siten, että myös uudet jäsenvaltiot voivat osallistua tasavertaisesti tapahtumaan vuosina 2009 – 2019. Neuvoston yhteinen kanta päätöksen muuttamisesta vahvistettiin lokakuussa 2004.

Hollannin puheenjohtajuuskaudella syksyllä 2004 valmisteltiin uusi kulttuurialan työsuunnitelma vuosille 2005 ja 2006. Tuolloin myös hyväksyttiin komissiolle mandaatti neuvotella yhteisön toimivaltaan kuuluvissa asioissa, jotka liittyvät Unescon piirissä valmisteltavaan yleissopimukseen kulttuurien monimuotoisuuden suojelusta. Mandaatissa neuvoston kulttuurikomitea (CAC) määrättiin toimielimeksi, jota komission ja puheenjohtajamaan tulee kuulla neuvotteluissa esitettävistä yhteisistä kannoista ja jolle niiden tulee säännöllisesti raportoida neuvottelujen kulusta.

2.3.4 Viestintäkulttuuri

Turvataan monipuolisten ja laadukkaiden kirjasto- ja tietopalvelujen saatavuus, vahvistetaan kirjaston roolia tietoyhteiskunnan perustaitojen levittäjänä.

Huolehditaan peruspalvelujen saatavuudesta ja laadusta sekä kehitetään arviointia. Osana peruspalvelujen arviointia opetusministeriö on lääninhallitusten avustuksella tehnyt arvon kirjastojen kirjahankinnoista ja kirjakokoelmista. Arvioinnissa todettiin, että kirjahankinnat ovat jääneet 90-luvun lamavuosien tasolle, vaikka käyttäjien eniten käyttämä palvelu on edelleen kirjalainaus. Pienissä kunnissa kirjojen kiertonopeus on usein aika pieni. Kuntien yhteistyöllä kiertonopeutta voitaisiin parantaa ja samalla monipuolistaa useamman kunnan yhteiskäytössä olevaa kirjakokoelmaa. Yhteiskäyttö edellyttää tehokasta ja taloudellista kuljetusjärjestelmää. Erityistä huomiota arvioinnissa kiinnitettiin lasten ja nuorten kirjallisuuden kokoelmiin. Pohjois-Suomen kirjastojen PARKKI-arvoimis- ja kehittämisprojektin suosituksista jäätin huomattavasti jälkeen. Esimerkiksi kirjahankintoja pitäisi lisätä kolmanneksella. Pääkaupunkiseudun suurissa kunnissa kokoelmien määrässä jäätin noin puoleen suosituksista. Arviointiraportti on julkaistu sekä paperiversiona että verkkotiedostona.

Monipuolisten ja laadukkaiden kirjasto- ja tietopalvelujen saatavuus, kirjaston roolin vahvistaminen. Monipuolisten ja laadukkaiden kirjastopalvelujen saatavuutta on turvattu edistämällä informaatio-ohjauksella ja harkinnanvaraisilla avustuksilla kuntien yhteisten kirjastolaitosten organisointia ja muiden yhteistyömuotojen kehittämistä. Vuoden 2005 alussa

aloittivat toimintansa Mikkeli-Haukivuoren sekä Lapinlahti-Varpaisjärven yhteiset kirjastolaitokset. Kuntien kirjastoista 82 % on mukana useamman kunnan yhteisessä atk-kirjastojärjestelmässä, joka edistää kirjastojen ammatillista osaamista järjestelmän käytössä ja mahdollistaa myös edullisemmat hankintahinnat.

Opetusministeriö osallistui kahden julkaisun tuottamiseen, joiden tarkoituksena on edistää laadukkaiden kirjastopalvelujen tasapuolista tarjoamista kaikille asukkaille. "Kirjastopalvelut kaikilla mausteilla" -selvitys keskittyi arvioimaan palvelutuotannon tilaa sekä tarpeita ja linjaamaan tulevaisuuden kirjastopalveluja. "Huomispäivän kirjaston logistiset ratkaisut" -selvitys tehtiin yhdessä liikenne- ja viestintäministeriön kanssa. Kirjaston menoista 30 % käytetään logistiikkaan, joten tehokkaat toimintamallit voivat tuottaa säästöjä ja kokoelmien aktiivisempaa käyttöä.

Ministeriö on keskitetysti rahoittanut kaikille yleisille kirjastoille Kansalliskirjaston ylläpitämien kansallisten tietokantojen käyttöoikeudet ja keskitetyt tietokantalisenssi neuvottelupalvelut. Maakuntakirjastoille ministeriö on ostanut alueelliseen käyttöön Metalib-ohjelman, jonka avulla pyritään kaikkien kirjastotyyppien yhteisen tiedonhakuportaalin rakentamiseen. Myös yleisten kirjastojen yhteisen www-sivuston ylläpitoa ja kehittämistä rahoitetaan keskitetysti.

Erityisesti lasten lukutaidon ja lukemisharrastuksen edistämiseksi on kirjastoille myönnetty avustuksia kirjallisuuteen liittyvien tapahtumien ja toimintojen järjestämiseen.

Kirjaston roolia tietoyhteiskunnan perustaitojen levittäjänä on vahvistettu osoittamalla harkinnanvaraisia määrärahoja tietoverkkopalvelujen kehittämiseen ja sisältötuotantoon. Opetusministeriössä tehtiin valmistelevia toimenpiteitä asiakaspäätteiden ja laajakaistayhteyksien lisäämiseksi kirjastoihin. Tietoyhteiskuntaohjelman ministeriryhmän toimeksiannosta laadittiin selvitys "Julkiset asiakaspäätteet Suomessa. Maksuttomien julkisten asiakaspäätteiden tila ja tarve Suomessa vuonna 2004". Kirjastoissa on tavoitteeseen nähden (1-2 konetta / 1000 asukasta kuntakoosta riippuen) noin 2000 asiakaskoneen vaje. Lisäksi lähivuosina uusittavia koneita on noin 2300. Suomen 194 kirjastoautosta vain 14:ssä on asiakaskone. Verkkoyhteydet ovat suurimassa osassa kirjastoja erittäin nopeita tai melko nopeita. Yli 200 kirjaston palvelupaikkaa on kuitenkin edelleen ilman internetyhteyttä. Vuoden 2005 talousarvioon saatiin 460 000 euroa asiakaspäätteiden ja laajakaistayhteyksien hankintaan.

Varmistetaan digitaalisten kulttuuristen sisältöjen runsas ja monipuolinen tarjonta sekä edistetään kulttuuriteollisuuden vientikelpoisuutta.

Osana hallituksen tietoyhteiskuntaohjelmaa ja Kulttuuri tietoyhteiskunnassa 2010 strategian mukaisesti on pyritty varmistamaan digitaalisten kulttuurisisältöjen runsas ja monipuolinen tarjonta, edistämään tieto- ja viestintäteknikan innovatiivista käyttöä kulttuurilaitoksissa sekä kulttuuriteollisuuden ja kulttuuripalveluiden tuotannossa ja levityksessä. Tavoitteen toteuttamiseksi on yhteistyössä Audiovisuaalisen kulttuurin edistämiskeskuksen (AVEK), KTM:n, Tekesin ja TAIKin kanssa toimeenpantu kaksi sisältötuotannon kehittämishanketta (140 000 euroa ja 100 000 euroa), joista tuettu yhteensä 14 pilottia kotimaisten digitaalista monikanavaisuutta hyödyntävien sisältötuotantojen kehittämiseen. Määrärahan pilottihankkeilla on ollut myönteinen kehitys sisältöyritysten liiketoiminnan kehittymiseen. Pilottituki oli helpottanut yhteiskumppaneiden löytämistä. Hankkeen ohjausryhmä on aloittanut valmistelut toimenpiteistä, joilla määrärahan hyödyntämistä voidaan laajentaa ja tuloksellisuutta parantaa seuraavaa hakukierrosta varten.

Lisäksi opetusministeriö on tukenut audiovisuaalisen sisällöntuotannon määrärahasta 15 digitaalista kokeilu- ja kehittämishanketta. Hankkeet edustavat kotimaisen digitaalisen sisältötuotannon innovaatioita laajalti kulttuurin eri alueilta. Hankkeiden joukossa on kulttuurisia sisältöjä tai palveluja koskevia yhteistyö- ja tuote-kehitysprojekteja, koko toimialaa hyö-

dyntäviä tuotanto- ja levityspilotteja ja eri taiteen aloja koskevia verkko-oppimateriaalien tuotantoja.

Yhteistyötä digitaalisen sisältötuotannon kehittämiseksi on jatkettu LVM:n Arvid-ohjelman ja KTM:n SILE -hankkeen kanssa. Digitaalisen television vaikutuksista sisältötuotantoon ja sisältötuottajien valmiuksien parantamiseen osallistua digitaalisen television lisäarvo- palveluiden kehittämiseen on valmistunut selvitys (OPM julkaisuja 2004:19).

Digitaalisen kirjaston kehittäminen Näkövammaisten kirjastossa jatkuu. Kaikki uudet kirjat äänitetään digitaalisesti, mutta koska asiakkailta ei, opiskelijoita lukuun ottamatta, vielä ole mahdollisuuksia kuuntelulaitteiden saamiseen, lainaustoiminta on edelleen suurimmalta osin analogisten äänitteiden varassa. Kirjasto aloitti Celianet-verkkopalvelun, joka mahdollistaa kirjaston lainauspalvelujen itsenäiskäytön verkon kautta. Myös digitaalisen arkiston suunnittelutyö aloitettiin. Kirjasto oli muuton takia kiinni 2,5 kuukautta. Lähinnä tästä syystä lainausmäärä 408 600 oli edellisvuotista 5,6 % pienempi. Sen sijaan lainaajamäärä 12 800 oli 5,6 % edellisvuotta suurempi. Suurin kasvu lainaajamäärässä tapahtui oppikirjapuolella, jossa se oli 56 % ja johtui pääasiassa lukihäiriöisten asiakkaiden määrän lisääntymisestä.

Äänikirjatuotannossa peruskappaleen tuotantohinta on kasvanut. Digitaalisen äänitteen tuotanto on analogista kalliimpaa, mutta toisaalta sen käyttöominaisuudet ovat monessa suhteessa paremmat. Myös lainan keskihinta on noussut sekä lainausten määrän tilapäisen laskun johdosta että tuotantokustannusten nousun ja edelleen myös postimaksujen nousun johdosta. Kirjaston yhteiskunnallinen vaikuttavuus on kasvanut, koska se pystyy digitaalisilla äänikirjoilla ja verkkopalveluilla parantamaan asiakaskuntansa opiskelu-, tiedonsaanti- ja kulttuuriharrastusmahdollisuuksia. Lukihäiriöisten kasvava määrä käyttäjäkunnassa osoittaa, että myös tämän erityisryhmän mahdollisuuksia erityisesti opiskelussa voidaan helpottaa.

Vahvistetaan toimia audiovisuaalisen tuotannon ja kulttuurin edistämiseksi sen kaikilla osa-alueilla. Audiovisuaalisen kansallisen kulttuurin ja identiteetin vahvistamiseksi ja uudistamiseksi laadittiin luonnos audiovisuaalisen politiikan strategiaksi ja toiminta-ohjelmaksi. Luonnos oli laajalla lausuntokierroksella. Kansallisen audiovisuaalisen muistin ja kulttuuriperinnön säilyttämiseksi valmisteltiin Radio- ja televisioarkiston perustamista. Kotimaisen elokuvan tuotannon ja levityksen sekä elokuvakulttuuritoiminnan edistämistä ministeriö tuki 14,6 miljoonalla eurolla. Tukitoimien pääpaino oli tuotannon ja jakelun edistämisessä.

Erityisinä lapsiin kohdistuvina toimenpiteinä laadittiin luonnos toimintaohjelmaksi lapsiin kohdistuvan väkivaltaviihteen rajoittamiseksi medioissa ja toteutettiin lasten- ja nuorten elokuvan teemavuosi Filmihillo osana lastenkulttuuripoliittista ohjelmaa.

“Lapset ja media - mediaväkivalta” -toimenpideohjelmaluonnos on lähetetty lausunnille. Aloitettiin valmistelut toimenpideohjelman toimeenpanoa varten.

Lasten ja nuorten elokuvan teemavuosi. Lasten- ja nuorten elokuvan teemavuoden aikana lasten- ja nuorten elokuvan näkyvyyttä nostettiin, elokuvaa tehtiin tutuksi, mediakasvatuksen asemaa korostettiin. Vuoden saavutuksia oli yhteistyön mediakasvatuksen aseman koheneminen koululaitos, vaikka kouluissa mediakasvatus ei olekaan erillinen oppiaine. Opetushallituksen uusissa opetussuunnitelmissa viestintä- ja mediataidoista on tullut pakollinen aihekokonaisuus, joka kouluissa on otettava huomioon kaikissa oppiaineissa ja oppiaineiden välisessä yhteistyössä. Opettajilla on kuitenkin hyvin vähän koulutusta mediakasvatuksesta. Tässä tilanteessa elokuvakulttuurin ja koululaitoksen välinen yhteistyö on ensi arvoisen tärkeää ja vain sitä tukemalla elokuva- ja mediakasvatusta voidaan Suomessa edistää.

Yhtenä vuoden tavoitteena oli lisätä lasten- ja nuorten elokuvan arvostusta ja näkyvyyttä ympäri maan. Teemavuonna painotettiin myös sitä, että mahdollisimman moni koululainen näkisi elokuvan oikeassa elokuvateatterissa ja saisi käsitellä näkemäänsä jälkikäteen yhdessä opettajan kanssa. Koulukinonäytännöissä kävi vuoden aikana 84 082 lasta ja nuorta. Teema-

vuoden eri tapahtumia tuettiin 200 000 eurolla.

Tekijänoikeuslainsäädäntöä ja järjestelmää kehitetään vastaamaan tietoyhteiskunnan vaatimuksia. Lainsäädännön keskeisiin kehittämistoimenpiteisiin on kuulunut tekijänoikeuslain muuttamista koskevan hallituksen esityksen antaminen Eduskunnalle 19.3.2004 (HE 28/2004 vp). Esitys sisälsi sekä tekijänoikeuden tietoyhteiskuntadirektiivistä 2001/29/EY aiheutuvia että muita muutosehdotuksia. Samassa yhteydessä annettiin Eduskunnalle hallituksen esitys WIPO:n tekijänoikeussopimuksen ja WIPO:n esitys- ja äänitesopimuksen hyväksymisestä sekä laeiksi sopimusten lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta (HE 29/2004 vp).

Lakiesitykset ovat edelleen Eduskunnassa käsiteltävinä.

Osana tekijänoikeusjärjestelmän kehittämistoimenpiteitä myönnettiin Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry:lle valtionavustuksena 50 000 euroa käytettäväksi oppimateriaalin tuottamiseen peruskoulun yläasteelle.

Tallenne- ja tietoverkkopiratismin ehkäiseminen ja vähentäminen on tärkeä osa-alue luovan työn tekijöiden taloudellisten oikeuksien vahvistamisessa. Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry:lle myönnettiin valtionavustuksena 30 000 euroa käytettäväksi kansainvälisen yhteistyön kehittämiseen tekijänoikeusloukkausten vastaisessa työssä.

Kulttuurin painoarvon kohottaminen pohjoisen ulottuvuuden eri toimintapolitiikoissa. Taiteen ja kulttuurin Venäjä-ohjelma valmisteltiin. Sen päätavoitteena on edistää pohjoisen kulttuurisen kumppanuuden syntyä. Ohjelman toimeenpanon käynnistystä varten on vuoden 2005 talousarviossa osoitettu määräraha.

Viides Suomalais-venäläinen kulttuurifoorumi toimeenpantiin Turussa 30.9.-2.10.2004 ja Vologdassa 7.-10.9.2005 järjestettävää 6. foorumia on valmisteltu. Foorumi-toiminnan arviointi on saatu päätökseen. Toimintaa uudistetaan arvioinnin perusteella. Suomen ja Venäjän kulttuuriministerit ovat ilmoittaneet asettuvansa toiminnan johtoon vuonna 2005.

Kestävän kehityksen kulttuuri-, luonto- ja nuorisomatkailemisen edistämiseksi Suomen ja Karjalan tasavallan kesken on koottu hanketiedot yhteensä 62 meneillään olevasta tai suunnitellusta yhteistyöhankkeista. Karjalan tasavallan kulttuuriministerin ja -ministeriön ja opetusministeriön edustajien kesken 28.1.2005 käydyssä neuvottelussa on sovittu toimenpiteistä em. 62 hankkeen suhteen. Opetusministeriössä jatketaan hankkeistusyhteistyötä.

Taiteen ja kulttuurin ensimmäistä Suomen ja Venäjän välistä yhteistyöohjelmaa varten on koottu hanketietoja n. 40 hankkeesta. Niistä on alustavasti neuvoteltu Venäjän federaation kulttuuri- ja elokuva-agenstvon kanssa Moskovassa joulukuussa 2004. Tavoitteena on, että konkreettisia hankkeita sisältävä yhteistyöohjelma voitaisiin hyväksyä Vologdan foorumin yhteydessä.

2.3.5 Liikunta

Liikunnan kansalaistoiminnan edellytyksiä vahvistettiin. Liikunnan edellytyksiä vahvistettiin muun muassa tukemalla kansalaistoimintaa. Liikuntajärjestöjen valtionavustusten määrä vuonna 2004 kasvoi vajaalla 500 000 eurolla. Opetusministeriö jakoi avustuksia 128 liikuntajärjestölle yhteensä 26 964 000 euroa. Opetusministeriön toiminnan painopisteiden mukaisesti vuonna 2004 tehtiin esitys valtakunnallisten lajiliittojen tulosperusteisen avustusjärjestelmän uudistamiseksi. Avustettavia lajiliittoja vuonna 2004 oli 74. Näiden toiminnan kokonaiskulut vuoden 2003 tilinpäätöstietojen mukaan olivat yhteensä noin 62,3 miljoonaa euroa. Lajiliitoille myönnettiin valtionavustusta yhteensä 13 339 500 euroa. Opetusministeriön

valtionavustus kattaa noin 20 % lajiliittojen toimintakuluista. Avustusta on vuodesta 2000 lisätty 8,4 %:lla.

Vuonna 2004 keskeisimpänä liikuntajärjestöjen yhteisenä kehittämishankkeena tuettiin Suomen Liikunta- ja Urheilun "Hyvä Seura" -hanketta. Sen tavoitteena on vahvistaa kansalaistoiminnan elinvoimaisuutta erityisesti perustasolla. Mukana hankkeessa ovat toimialajärjestöt Nuori Suomi, Suomen Kuntourheiluliitto, Suomen Olympiakomitea, liikunnan aluejärjestöt ja yli 20 lajiliittoa. Osana "Hyvä Seura"-hanketta tuettiin valtakunnallisen valmentaja- ja koulutusjärjestelmän suunnittelua Suomen Valmentajat ry:n valmistelun pohjalta. Hankkeen toteuttaminen on tarkoitus aloittaa vuonna 2005.

Opetusministeriön toiminnan painopisteiden mukaisesti vuonna 2004 tehtiin esitys valtakunnallisten lajiliittojen tulosperusteisen avustusjärjestelmän uudistamiseksi. Järjestelmän keskeiset tulosaluepainotukset, jotka ovat lasten ja nuorten liikunta, aikuis- terveys ja harrasteliikunta sekä kilpa- ja huippu-urheilu, tulisivat esityksen mukaan säilymään ennallaan. Lisäksi, pääsääntöisesti avustuksen määrää nostavasti, kokonaisuuteen vaikuttaisivat kansalaistoiminta sekä valitut yhteiskuntavastuiden painopistealueet, kuten laaja-alainen tasa-arvo, suvaitsevaisuus ja antidopingtyö tullaan arvioimaan aikaisempaa laajemmin vuodesta 2007 alkaen.

Erityisryhmien liikunnan kehitystyötä jatkettiin kehittämisohjelman 2003 - 2005 mukaisesti. Opetusministeriö järjesti yhdessä Liikuntatieteellinen Seura ry:n kanssa kuntien erityisliikuntatoiminnan 20-vuotisjuhlaseminaarin. Jatkettiin 11 kunnan mielenterveyskuntoutujien 2003 - 2005 hanketta ja 13 kunnan 2004- 2006 erityisliikunnan kehittämishanketta. Tuettiin vammaisten SOLIA -apuvälinehanketta yhteistyössä Raha-automaattiyhdistyksen kanssa. Erityisliikunnan eurooppalaisen koulutusyhteistyön tuotoksena syntyi kirja- ja Cd-rom-aineistoa oppilaitoslevitykseen.

Terveyttä edistävää liikuntaa tuettiin. Sosiaali- ja terveysministeriön yhteistyö terveyttä edistävän liikunnan ja erityisliikunnan kehittämiseksi vahvistui sekä valtioneuvoston periaatepäätöstä toteuttavassa Terveyttä edistävän liikunnan neuvottelukunnassa että Kunnossa kaiken Ikää -ohjelman toteuttamisessa. OPM:n ja STM:n lisäksi liikuntaolosuhteiden kehittämistyössä ovat olleet mukana liikenne- ja viestintäministeriö, ympäristöministeriö ja Metsähallitus. Neuvottelukunnan työtä edisti vastuuministeriöiden ja Raha-automaattiyhdistyksen tuella etenevät 31 hanketta. Yhteensä tuen suuruus oli 2 100 000 euroa. Kunnossa Kaiken Ikää-ohjelma tuki 164 hanketta 484 000 eurolla.

Lasten ja nuorten liikuntaohjelma uudistui. Vuonna 2004 käynnistettiin lasten ja nuorten liikuntaohjelman II vaihe. Sen painopisteinä säilyivät edelleen seuratoiminnan paikalliset kehittämishankkeet. Koululaisten liikuntapainotteisen iltapäivätoiminnan kehittämistoiminta suunnattiin 3.-9.-luokkalaisten erityisesti vähän liikkuvien lasten ja nuorten mukaan saamiseen. Lääninhallitukset myönsivät vuonna 2004 yhteensä 530 000 euroa kaikkiaan 101 liikuntapainotteiselle iltapäivätoiminnan kehittämishankkeeseen. Toiminnassa oli mukana 6 500 koululaista. Tukirahaa myönnettiin alle 13-vuotiaiden seuratoiminnan laadun kehittämiseen ja 13-19 -vuotiaiden harrasteryhmien perustamiseen. Näissä hankkeissa lapsia ja nuoria liikkuu yli 32 000. Lisäksi 16 lajiliittoa oli mukana kehittämässä lasten ja nuorten liikunnan eettisiä kehittämishankkeita. Niiden avulla uudistettiin lasten ja nuorten kilpailutoiminnan suosituksia.

Huippu-urheilutyöryhmän esitys valmistui. Vuonna 2002 valmistuneen liikuntagallupin mukaan 78 % suomalaisista kokee kansainvälisen arvokisamenestyksen Suomelle tärkeänä. Vuoden 2004 aikana valmistui vuonna 2003 aloitettu ylijohtaja Kalevi Kivistön johtaman huippu-urheilutyöryhmän mietintö. Työryhmä arvioi huippu-urheilun nykytilaa sekä teki 26 toimenpidesuosituksen siitä miten huippu-urheilua tulisi yhteiskunnan tukipolitiikan näkökulmasta kehittää ja tällä tavoin vahvistaa liikunnan edellytyksiä. Keskeisimmät painopisteet toi-

menpiteiden osalta ovat nuorten urheilijoiden valmennuksen tehostamisessa sekä ohjaaja- ja valmennuskoulutuksen kehittämässä. Järjestöjen lausunnot tukivat työryhmän ehdotusta. Lisäksi vuonna 2004 valmistui työryhmätyö, jonka avulla pyritään selkeyttämään opiskelevien huippu-urheilijoiden koulutusta ja taloudellista tukea.

Opetusministeriön huippu-urheilun kohdennettuun tukemiseen käyttämät varat vuosina 1994–2004

	Olympia- komitea	Paralympia- komitea	Urheilijoiden ja valmentajien apurahat	Antidoping	Muut (arvokilpailut, eurocupit ja Suo- messa järjestet- tyjen kisojen tappiontakuut)	Kilpa- ja huippu- urheilun keskus KIHU	Yhteensä	Indeksi 2003=1,000
1994	2 253 718			279 528	410 883	719 003	3 663 133	4 203 540
1995	2 424 934	2 523		312 830	454 107	723 208	3 917 602	4 448 963
1996	2 691 007	213 599	420 470	312 830	706 389	723 208	5 067 503	5 724 700
1997	2 472 363	192 743	420 470	312 830	841 781	723 208	4 963 394	5 518 557
1998	2 522 819	220 326	420 470	565 111	684 693	723 208	5 136 627	5 650 085
1999	2 522 819	269 100	504 564	565 111	538 201	740 027	5 139 822	5 592 479
2000	2 691 007	285 920	622 295	649 205	555 020	740 027	5 543 475	5 833 921
2001	2 758 282	336 376	622 295	649 205	555 020	770 301	5 691 480	5 820 480
2002	2 758 000	337 000	622 000	1 204 000	555 000	770 300	6 246 300	6 302 517
2003	2 758 000	363 000	622 000	1 204 000	555 000	770 300	6 272 300	6 272 300
2004	2 758 000	383 300	622 000	1 204 000	555 000	770 300	6 292 600	6 292 600
	28 610 948	2 603 887	4 876 564	7 258 651	6 411 095	8 173 090	57 934 234	

* Taulukossa ei ole mukana lajiliitoille myönnettyjä valtionavustuksia eikä liikunnan koulutuskeskusten huippu-urheilun käyttövuorokausia

Antidopingtoiminnan vastuita selkeytettiin. Liikunnan eettisen pohjan vahvistamiseksi antidopingtoiminnassa selkeytettiin toimijoiden vastuita ja velvoitteita. Suomen Antidopingtoimikunta vastasi vuoden alusta kaikesta testauksesta ja sen rahoituksesta Suomessa. Suomessa todettiin vuosina 1996–2003 yhteensä 103 dopingtapausta 28 eri urheilumuodossa.

Valtion urheilija-apuraha 70 urheilijalle. Valtion urheilija-apuraha myönnettiin 70 urheilijalle sekä heidän henkilökohtaisille valmentajilleen. Valtion valmennus- ja harjoitteluapurahan suuruus on 12 000 euroa vuodessa.

Neljännän kerran jaetut 16 800 euron suuruiset Pro Urheilu -rahapalkinnot myönnettiin 7 suomalaiselle entiselle arvokisamitalistille sekä 2 maajoukkueelle. Pro Urheilu-mitali myönnettiin kolmelle suomalaiselle urheilijalle sekä yhdelle yritykselle.

Liikuntapaikkarakentaminen. Opetusministeriö ja lääninhallitukset myönsivät liikuntapaikkarakentamiseen yhteensä 17 991 000 euroa. Summasta 4 200 000 euroa myönnettiin valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaisesti Olympiastadionin investointi- ja kattamishankkeiden kustannuksiin.

Liikuntapaikkojen avustushakemuksia vuodelle 2004 jätettiin lääninhallituksille/opetusministeriölle yhteensä 251 kpl. Hakemuksista oli opetusministeriön päätettäviä hankkeita 53 kpl ja lääninhallituksen ratkaistavia 198 kpl. Hankkeiden yhteenlasketut kokonaiskustannuk-

set olivat 244 776 000 euroa, josta läänin hankkeiden osuus oli 33 715 000 euroa (13,77 %). Uudisrakennushankkeita opetusministeriölle osoitetuista hakemuksista oli 33 kpl ja peruskorjauskohteita (pk) 20 kpl. Hakemuksissa useimmiten esiintyviä liikuntapaikkatyyppiä olivat:

Liikuntapaikkatyyppi	kpl /kustannusarviot yhteensä	peruskorjauskohteita
• jäähallit	9 kpl/ 40 893 000 euroa	(pk: 4 kpl/ 15 939 000 euroa)
• liikuntasalit	9 kpl/ 16 608 000 euroa	(pk: 1 kpl/ 1 329 000 euroa)
• liikuntahallit	11 kpl/ 68 208 000 euroa	(pk: 1 kpl/ 964 000 euroa)
• uimahallit ja uimalat	13 kpl/ 60 268 000 euroa	(pk: 10 kpl/ 36 769 000 euroa)
• urheilukentät	7 kpl/ 10 170 000 euroa	(pk: 4 kpl/ 6 528 000 euroa)

Opetusministeriö on määritellyt liikuntapaikkarakentamisen yhdeksi keskeiseksi tavoitteeksi lasten ja nuorten liikuntaharrastuksen edistämisen kiinnittämällä tällöin erityistä huomiota lähiliikuntapaikkojen riittävyyteen ja laatuun.

Käytännössä lähiliikuntapaikkarakentamista on edistetty resurssi- ja informaatio-ohjauksen keinoin. Säädosohjauksella on vaikutettu siihen, että avustettavan perustamishankkeen alaraja (15 000 euroa) on säilytetty niin pienenä, että se ei ole poissulkenut avustuksen piiristä lähiliikuntapaikkahankkeiden avustamista. Määrärahaohjaus näkyy siinä, että lääninhallituksille osoitettua määrärahaa on osoitettu viime vuosina suhteellisesti kasvava osuus.

Läänihankkeet						
Vuosi	Hakemuksia kpl	Avustuksia kpl	Kustannusarvot yht.	Avustettu 1000 euroa	Osuus avustuksista %	
1999	132	88	18 747	2 607	19,33	
2000	262	142	36 965	3 784	27,95	
2001	217	139	30 718	3 936	29,22	
2002	240	156	36 752	4 700	33,39	
2003	253	81	25 864	4 800	35,31	
YHTEENSÄ	1 104	606	149 046	19 827	36,33	

Liikunnan koulutuskeskukset. Vuonna 2004 valtakunnalliset liikunnan koulutuskeskukset toteuttivat kaikkiaan 330 906 vapaan sivistystyön opiskelijavuorokautta. kasvua edelliseen vuoteen verrattuna oli 1 %. Valtionosuuden perusteena oli 259 600 opiskelijavuorokautta, joten valtio rahoitti keskimäärin 78 % opistojen toteuttamasta vapaan sivistystyön koulutuksesta. Alueellisten liikunnan koulutuskeskusten koulutusvolyymi puolestaan oli 78 734 opiskelijapäivää, jossa kasvua edelliseen vuoteen verrattuna oli 21 %. Valtionosuuden perusteeksi myönnettiin 51 000 opiskelijapäivää. Valtionosuuden perusteena olevien suoritteiden määrää ei vuonna 2004 lisätty vuoteen 2003 verrattuna.

2.3.6 Nuoriso

Nuorisotyölain kokonaisuudistus. Nuorisotyölain kokonaisuudistus eteni laajaan kuulemisvaiheeseen. Lain valmisteluihin verkotettiin lääninhallitukset, kunnat 14 alueellisella tilaisuudella, nuorisojärjestöt usean seminaarin ja tapahtuman muodossa, suurimpien kaupunkien ns.

kymppikerho, nuorisotutkimusverkosto, nuorisotyön oppilaitokset, valtakunnalliset nuorisokeskukset, Kuntaliitto, kirkon nuorisotyö, nuorten ympäristöjärjestöt, maahanmuuttajajärjestöt ja etniset vähemmistöt sekä verkkokeskusteluin (otakantaa.fi ja Valtikka.fi) myös yksittäiset kansalaiset. Valmisteluissa on ollut esillä myös kaiken aikaa tasa-arvo- ja valtavirtaistamiskysymykset.

Nuorten työpajatoiminnan vakinaistaminen. Opetusministeriön työpajatyöryhmä teki ehdotukset nuorten työpajatoiminnan vakinaistamiseksi. Työryhmä ehdotti joustavaa monimuotoista rahoitusjärjestelmää, joka ottaa huomioon paikkakuntien ja alueiden ominaispiirteet ja tarpeet sekä reagoi joustavasti työttömyyden ja työllisyyden muutoksiin. Työryhmä ehdotti, että seuraavalla ohjelmakaudella 2007–2013 tuetaan nuorten työpajamenetelmien kehittämistä edelleen. Peruspalvelujen arvioinnin pohjalta on mahdollista laatia strategia pajapalvelujen laajentamiseksi kuntiin ja seutukuntiin, joille vuoden 2004 aikana jaettiin tukea 5,5 milj. euroa yhteensä 220 pajalle. Pajatoimintaan osallistui yli 8000 nuorta. Pajatoiminta oli edelleen varsin tehokasta, sillä noin 50 % nuorista sijoittui pajajakson jälkeen opiskelemaan tai työelämään.

Nuorten kansalaistoiminnan kehittäminen ja nuorisojärjestöjen avustusperusteiden uudistaminen. Nuorten aktiivisen kansalaisuuden edistämiseksi keskeisin väline on edelleen valtakunnallisten nuorisojärjestöjen, nuorisotyön palvelujärjestöjen ja nuorisotyötä tekevien järjestöjen toiminnan tukeminen. Opetusministeriö myönsi vuonna 2004 yhteensä 10,4 miljoonaa euroa 101 järjestölle. Avustukset myönnettiin pääosin järjestöjen itse asettamien tulostavoitteiden ja toiminnan laajuuden ja merkittävyyden arvioinnin perusteella. Palvelujärjestöjen tukemisessa lähtökohtana oli lisäksi koko toimialan yhteisistä palveluista tehdyt tulossovimukset ministeriön ja palvelujen tuottajien välillä. Huomattava tasokorotus palautti avustusrahat 1990-luvun alun lamavuosia edeltävälle tasolle.

Nuorisojärjestöjen avustusperusteiden uudistamisesitys valmistui syksyllä 2004 ja otettiin huomioon nuorisotyölain kokonaisuudistuksen valmistelussa.

Nuorisotyön peruspalvelujen turvaaminen kunnissa. Nuorisotyön peruspalvelujen turvaamiseksi suunnattiin lisämäärärahoja kuntien nuorisotyön toimialueille, kuten nuorten työpajatoimintaan (+ 600 000 euroa), koululaisten iltapäivätoimintaan (365 000 euroa), tietojen ja neuvontapalveluihin (+ 450 000 euroa) ja aluekehittämistoimintaan (700 000 euroa).

Lääninhallitusten nuorisotoimet jatkavat vuonna 2002 aloitettua järjestelmällistä peruspalvelujen arviointityötä. Arviointi täsmentyy jatkossa ja kohdentuu nuorisotyölain uudistamisen yhteydessä määriteltäviin tavoitteellisiin nuorisotyöpalveluihin: Osa nuorisotyön lisäresursseista suunnataan näiden palvelujen tasa-arvoiseen toteuttamiseen.

Ehkäisevä päihde- ja huumetyö. Nuorten sosiaalisessa vahvistamisessa nuorten työpajatoiminnan ohella ehkäisevä päihde- ja huumetyö on ollut keskeinen toimialue. Vuonna 2004 jaettiin 840 000 euroa noin 50 hankkeelle, jotka kohdentuivat pääosin uusien päihdeettömien työmuotojen, kuten päihdeettömien nettikahviloiden ja Avartti-toiminnan käynnistämiseen sekä nuorisotyöohjaajien kouluttamiseen kunnissa ja järjestöissä. Hallituksen alkoholipoliittisen ohjelmaan liittyen valmisteltiin opetusministeriön osuutta ehkäisevän päihdetyön osalta. Ministeriöiden ja muun keskushallinnon välisessä huumeiden käytön ehkäisytyössä jatkettiin koordinaatiotyötä sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla sekä erillisten koulutus- ja kehittämisohjelmien toteutusta.

Tutkimusten mukaan nuorten huumeidenkäytön kasvu on taittunut ja eräissä osissa maata kääntynyt laskuun.

Avartti-toimintaohjelman laajentaminen. Avartti on nuorten kansainvälinen toimintaohjelma, jonka suomalaisen mallin kehittäminen kuuluu opetusministeriön kehittämishankkeisiin. Nuorten sosiaalisen vahvistamisen tulosalueella toimintaohjelmaa laajennettiin siten,

että toimintaa oli 50 paikkakunnalla. Toimintaan osallistuu noin 900 nuorta ja se on osoittanut soveltuvan hyvin suomalaisen nuorisotyön menetelmäksi osana työpajojen ja kymppi-luokkien toimintaa sekä erilaisissa syrjäytymisen ehkäisyyn liittyvissä projekteissa. Ohjelma on saanut myös kansainvälistä ulottuvuutta Venäjän federaation Karjalan tasavallassa ja Virossa tehtävän työn konsultoinnin merkeissä. Suomella on edustaja Award -järjestön kansainvälisessä hallituksessa.

Nuorten osallisuushankkeet. Nuorisotoimi on mukana opetushallituksesta hallinnoitujen nuorten osallisuushankkeiden tukemisessa. Nuorisotyömäärärahoista on tuettu hankkeiden nuorisotyöhön liittyvää konsultointia Suomen Nuorisoyhteistyö Allianssi ry:n kautta sekä hankkeiden osallistuvaa tutkimusta nuorisotutkijaverkoston kautta. Osallisuushankkeita on käynnissä 38 ja niihin osallistuu noin 65 kuntaa.

Koululaisten iltapäivätoiminnan tukeminen. Koululaisten iltapäivätoiminnan tukeminen on osa nuorten sosiaalista vahvistamista. Toiminta on osoittautunut merkittäväksi erityisesti syrjäytymisvaarassa oleville lapsille, jotka joutuvat olemaan vanhempien työssäkäynnin takia yksin iltapäivät. Vuonna 2004 jaettiin lääninhallitusten kautta 1 000 000 euroa noin 1 000 iltapäiväkerholle (3.-9. -luokkalaisten) samanaikaisesti kun uuden valtiosuusjärjestelmän kautta tuettiin yleissivistävän koulutuksen määrärahoilla 1.-2. -luokkalaisten hoitotyypistä iltapäivätoimintaa

Nuori Kulttuuri. Opetusministeriö tukee nuorten ja lasten itsensä tekemää kulttuuria mm. Nuori Kulttuuri -järjestelmä kautta. Valtakunnallisiin tapahtumiin osallistui Vaasaan tanssinharrastajia yli 2 000 nuorta ja 600 sirkusharrastajaa Tampereen tapahtumaan. Alue- ja paikallistapahtumien kautta tavoitettiin suurempi lasten ja nuorten joukko. Lisäksi elokuvan teemavuoden kautta saatiin uusia nuorten ryhmiä osallistumaan vuosittaiseen ETKK:n järjestämään valtakunnalliseen Minun elokuvani -tapahtumaan, johon osallistui kaiken kaikkiaan 250 lasten ja nuorten tekemää elokuvaa

Nuorisoa ja nuorten elinoloja koskevan tiedon lisääminen. Nuorisotiedon lisäämisessä on ollut kaksi kehittämissuuntaa. Opetusministeriö tuki kuntien, seutukuntien ja läänien tieto- ja neuvontapalvelurakenteen kehittämistä. Lapin läänissä aloitti toimintansa 15 kunnan tieto- ja neuvontapalveluverkosto.

Nuorten elinoloja kuvaavaa indikaattorijärjestelmää kehitettiin päivittämällä järjestelmän tietoja sekä ottamalla käyttöön indikaattorijärjestelmän ruotsin- ja englanninkieliset versiot.

Nuorison verkkomedioiden kehittäminen. Opetusministeriö tuki edelleen Suomen Nuorisoyhteistyö Allianssiin sijoitettu Valtikka.fi -verkkodemokratiavälineistön käyttöä ja kehittämistä. Valtikan päätoimittajan ja koulutoimittajan lisäksi tuettiin vuoden 2004 EU- ja kunnallisvaalivalmisteluihin ja kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelmaan liittyvän työntekijä palkkaamista. Valtikka.fi sivut uudistettiin vuoden aikana. Lisäksi tuettiin eräitä kuntien verkkomediahankkeita.

EU:n nuorisopolittinen yhteistyö. Ministeriö osallistui komission valkoisen kirjan "EU:n nuorisopolitiikan uudet tuulet" jatkotoimiin, joita toteutettiin vuonna 2004 sovitussa aikataulussa. Kertomusvuonna käynnistyivät myös nuorisotoimintaohjelmaehdotuksen "Youth in Action" 2007 – 2013 sekä Eurooppalaisen nuorisosopimuksen valmistelut, joihin ministeriö osallistui aktiivisesti.

Nuorisotyön määrärahat ja tunnuslukuja 2002 – 2004

Toiminnot	Toiminta- yksiköt 2002	Osallistujat			Määrärahat (milj.euroa)				
		2003	2004	2002	2003	2004	2002	2003	2004
Nuorisjärjestöt									
(kpl/jäsentä)	92	97	101	800 000	815 000	825 000	7,6	7,9	10,4
Kuntien									
nuorisotyö			445	alle 29.v			6,1	6,0	6,0
– nuorisotilat(kpl)	1100	1100	1100						
– työntekijä /hlö)t	3400	3400	3400						
Nuorten (kpl)	300	236	230				1,2 *)	1,4	2,4
työpajat(nuoret)				8500	7100	8000			
nuorisoyöttömät				37 000	35 000	32 500			
Nuorisokeskukset	10	10	10	136000	148000	160000	2,2	2,4	3,8
(kpl, nuorisovrk)									
Koululaisten	500	550	1500**)				0,4	0,6	1,0
Iltapäiväkerhot									
Nuorisotutkimus	10	12	15				0,5	0,5	0,8
Ehkäisevä huume työ	70	64	51				0,8	0,8	0,8
Tieto- ja	-	2	7				-	0,1	0,5
neuvontapalvelut	(26) ***)	(27)	(42)						
Aluekehittäminen	-	-	70				-	-	0,7
Avartti (ryhmät,nuoret)	35	40	50	500	600	900	0,1	0,2	0,2
KV-yhteistyö(maat)	10	10	10				0,7	0,7	0,8
Kulttuuri									
– Nuori kulttuuri	22	24	23	3100	6350	7400	0,4	0,4	0,4
– Kulttiryhmät****)	51	58	66	1365	1349	1411	0,1	0,1	0,1
Muut							1,9	1,3	2,2
YHTEENSÄ							22,0	22,4	30,8

*) Momenteilta 29.99.50 ja 29.99.51 käytetyt määrärahat. Eivät sisällä ESR-määrärahoja.

***) Laskentaperuste muuttui yksittäisten kerhojen määräksi aikaisemmasta avustettujen hakijoiden määrästä.

****) Sulkeissa kuntien toimivat tieto- ja neuvontapalvelut.

*****) Nuorten ulkomaiset esiintymisryhmät Kansainvälisen henkilövaihdon keskuksen (CIMO) kautta.

Rauhantyön ja vähemmistökulttuurien tukeminen. Rauhanjärjestöjä ja rauhantyön hankkeita tuettiin valtionavustuksin entisessä laajuudessa. Vähemmistökulttuuria ja rasismia vastaan työtä tuettiin sekä erityismäärärahalta, että osana nuorisotyötä. Osallistuttiin hallituksen maahanmuuttopoliittisen ohjelman valmisteluun.

Avustukset 2002-2004

Vuosi	Rauhantyö		Vähemmistökulttuurit ja rasismien ehkäisy		Saamelaiskulttuuri ja saamelaisjärjestöt	
	euroa	kpl	euroa	kpl	euroa	kpl
2002	462 000	28	252 000	51	168 000	63
2003	420 000	26	252 000	58	168 000	55
2004	445 000	27	252 000	78	180 000	65

x) Saamelaiskäräjät jakavat määrärahat, Vuoden 2004 määrärahaan sisältyi 12 000 euron lisämääräraha Utsjoen saamelaiskirkkotupien ylläpitoon.

2.4 Kirkollisasioiden tuloksellisuus

Kirkollishallinnon toiminta-ajatuksena on evankelis-luterilaisen kirkon ja ortodoksisen kirkkokunnan aseman turvaaminen kehittämällä kirkkojen oikeudellisia ja muita toimintaedellytyksiä yhdenmukaisin perustein. Vastaavasti huolehditaan uskonnollisten yhdyskuntien oikeudellisista toimintaedellytyksistä. Lisäksi toimialaan kuuluu hautaustoimen yleinen järjestäminen.

Kirkollisasioille asetetun perustavoitteen toteuttamisessa on vuonna 2004 edetty siten, että ehdotus ortodoksista kirkkokuntaa koskevan lainsäädännön kokonaisuudistukseksi saatiin valmiiksi tehtävää varten asetetussa toimikunnassa. Ehdotuksen mukaan ortodoksinen kirkko saisi nykyistä itsenäisemmän aseman suhteessa valtioon. Kirkkokunnan kirkollishallitus lakkautettaisiin valtion virastona ja kirkkokunnan keskushallinnon rahoitus muutettaisiin valtion avustukseksi.

Uskonnonvapauslain edellyttämän tasapuolisuuden edistämiseksi ministeriö asetti vuoden 2004 loppupuolella työryhmän selvittämään rekisteröityjen uskonnollisten yhdyskuntien valtionavustusjärjestelmän toteuttamista.

Tulossuunnitelmassa asetettujen tavoitteiden mukaisesti ministeriö asetti tammikuussa hautaustoimilain seurantaryhmän, jonka toimikausi päättyy vuoden 2005 lopussa. Työryhmä on mm. järjestänyt kuulemistilaisuuden lain toimivuudesta sekä laatinut selvityksen hautaustoimen maksuista. Työryhmän selvityksen pohjalta opetusministeriö antoi 22.10.2004 eduskunnan hallintovaliokunnalle valiokunnan edellyttämän kirjallisen selvityksen.

Edelleen on vuoden 2004 aikana huolehdittu mm. kirkon eläkelainsäädännön muuttamiseen sekä seurakuntayhtymähallinnon kehittämistä koskevaan kirkkolain muutokseen liittyvästä valmistelusta. Lisäksi valtioneuvosto on antanut kolme ortodoksisesta kirkkokunnasta annetun asetuksen muutosta.

Uskonnonvapauslain siirtymäsäännöksen mukaan ministeriölle jääneet uskonnollisten yhdyskuntien rekisteröintiasiat ja vireillä olleet rekisteröityjen uskonnollisten yhdyskuntien vihkimisoikeutta koskevat asiat on käsitelty loppuun.

Valtio ei tue avustuksin evankelis-luterilaista kirkkoa, eikä rekisteröityjä uskonnollisia yhdyskuntia. Ortodoksisen kirkon kirkollishallitus on valtion virasto, jonka henkilöstön palkkaus- ja muut menot maksetaan laissa (521/1969) tarkemmin säädetyin tavoin valtion varoista. Tarkoitukseen on valtion talousarviossa osoitettu varat ortodoksisen kirkollishallituksen

toimintamenomomentilla. Valtionavustusta on talousarviossa osoitetuista varoista vuonna 2004 myönnetty kaatuneiden muiston vaalimiseen, luovutetun alueen hautausmaiden kunnostamiseen, siirtoväen sankarihautojen hoitamiseen ja Suomen Merimieskirkolle mm. Lontoon merimieskirkon rakennusavustuksiin sekä erälle ortodoksisen kirkkokunnan laitoksille ja taloudellisissa vaikeuksissa oleville seurakunnille.

Vuonna 2004 aikaansaadut tulokset ovat toteuttaneet tarkoitettulla tavalla asetettua toiminta-ajatusta. Kirkollisen lainsäädännön keskeinen haaste lähivuosina on lainsäädännön kiihtyvä muutostarve, joka johtuu mm. kirkkolakiin viittaussäännöksillä omaksuttujen yleislakien muutosten seuraamisesta sekä perustuslain edellyttämästä lainsäädännön sääntelyn laajenemisesta.

2.5 Yleishallinnon tuloksellisuus

Ministeriön yleishallinnosta ja yhteisistä tehtävistä vastaavat kansliapäällikkö, hallintoyksikkö, talousyksikkö, tietopalveluyksikkö, kansainvälisten asiain sihteeristö sekä viestintäyksikkö. Lisäksi ovat linjahallinnosta erilliset sisäiset tarkastajat.

2.5.1 Hallinto

Opetusministeriön arvojen ja strategian 2015 toteutumisen seuranta. Vuoden 2005 talousarviossa opetusministeriön hallinnonalan vaikuttavuustavoitteet on asetettu strategian avainalueiden mukaisesti. Opetusministeriön osastojen ja yksiköiden tulostavoitteet tukevat osaltaan strategian avainalueiden toteuttamista. Opetusministeriön arvot näkyvät uuden palkkausjärjestelmän henkilökohtaisen suoritusarvioinnin osioissa.

Delegointi- ja alueellistamishankkeen toimeenpanon edistyminen. Opetusministeriön, opetushallituksen ja lääninhallitusten tehtäväjaon kehittämistä selvittäneen työryhmän muistio valmistui 17.12.2004.

Opetusministeriön väliraportti alueellistamisesta valmistui 8.10.2004. Opetusministeriön hallinnonalan alueellistamisselvitys valmistui 15.12.2004.

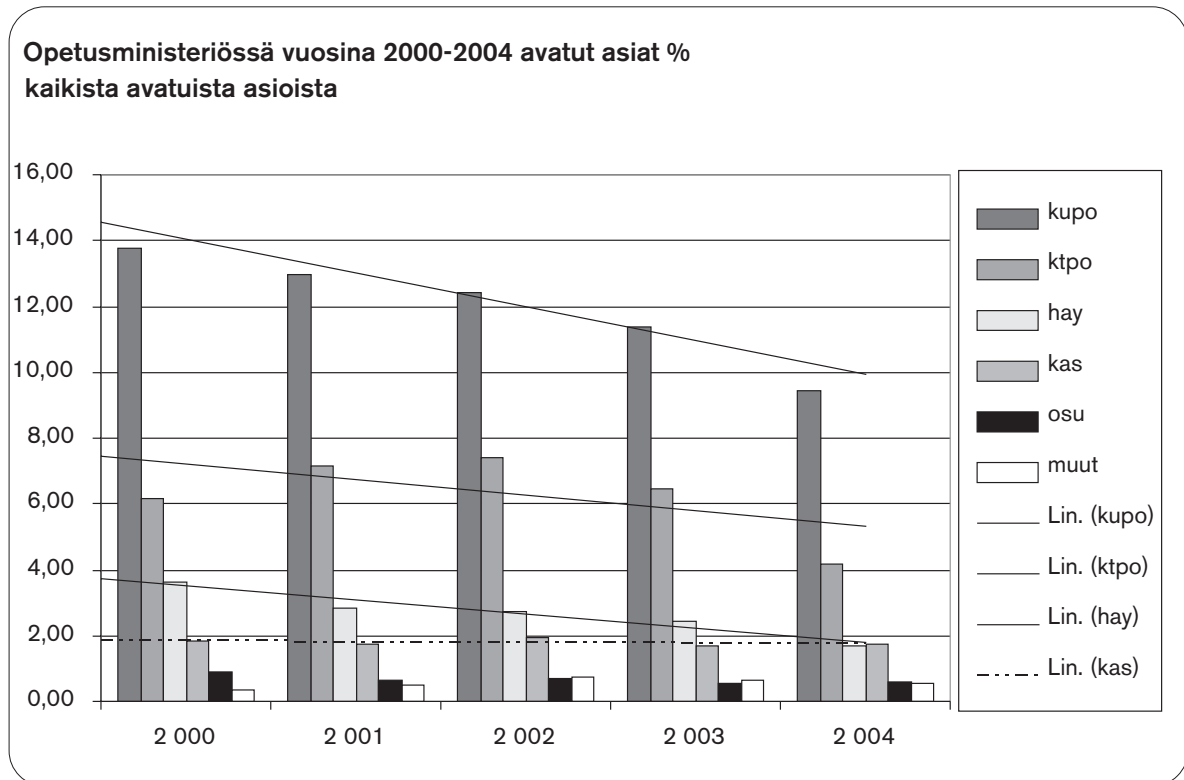
Ministeriön toimintaa kuvaavia määrällisiä tietoja

Yhteenveto opetusministeriössä avatuista, laadituista ja käsitellyistä asioista 2000-2004 (tilanne maaliskuussa 2005)

Käsitellyt asiat opetusministeriön hallintodiaarin raportti 1, tiivistelmä

	Avattu	Poistettu	Saapunut	Laadittu	Välitoimet	Vireillä	Päätetty	Keskim. Käsit. aika vrk
Vuosi 2000	10 118	40	8 192	1 926	1 768	260	9 858	81
Vuosi 2001	9 899	19	8 140	1 759	1 579	293	9 606	85
Vuosi 2002	10 034	21	8 246	1 788	1 531	424	9 610	72
Vuosi 2003	9 005	12	7 335	1 670	1 937	408	8 597	67
Vuosi 2004	8 169	5	6 807	1 362	2 052	1 441	6 728	51

Vuosina 2000- 2004 avatuista asioista suurimman ryhmän muodostivat erilaiset valtionavustus-, määrärahojen käyttöasettamis- ja muut vastaavat siirtomenoasiat. Nämä olivat vuosittain yhteensä noin 70% kaikista avatuista asioista.

Opetusministeriössä avattujen asioiden väheneminen johtuu toteutetuista delegointipäätöksistä. Asiaa on tarkemmin käsitelty tehtävien delegointi- ja alueellistamismahdollisuuksia selvittäneen työryhmän muistiossa (OPM työryhmämuistioita ja selvityksiä 2003:23).

Opetusministeriön vuonna 2004 asettamat komiteat, työryhmät, selvityshenkilöt ym. hankkeet sekä johtokunnat ja muut hallintoelimet.

**Opetusministeriön hankerekisterin raporttien mukaan.
Yhteenveto v 2004**

Säädösvalmisteluhanke	49
Johtokunta	3
Johtoryhmä	1
Koordinaatioryhmä	2
Lautakunta	2
Neuvottelukunta	4
Ohjausryhmä	2
Yhteistyöryhmä	1
Toimikunta	37
Selvityshenkilö	7
Työryhmä	51
Toimielimet yhteensä	159

Opetusministeriön vuosina 2000 - 2004 asettamat komiteat, työryhmät, toimeksiannot, selvitysmiehet ym. hankkeet sekä johtokunnat ja muut hallintoelimet opetusministeriön hankerekisterin tasa-arvoraporttien mukaan.

Yhteenveto tasa-arvoraporteista 2000 - 2004

Vuosi 2000			Vuosi 2002			Vuosi 2004		
Yht. kaikissa raportin hankkeissa			Yht. kaikissa raportin hankkeissa			Yht. kaikissa raportin hankkeissa		
tehtävä	miehiä	naisia	tehtävä	miehiä	naisia	tehtävä	miehiä	naisia
asiantuntija	23	4	asiantuntija	19	9	asiantuntija	21	9
hankkeesta vastaava	70	22	hankkeesta vastaava	22	24	hankkeesta vastaava	21	31
jäsen	437	444	jäsen	390	375	jäsen	556	540
puheenjohtaja	71	35	puheenjohtaja	64	23	puheenjohtaja	88	42
selvityshenkilö	1	2	selvityshenkilö	8	2	selvityshenkilö	3	4
sihteeri	41	63	sihteeri	43	67	sihteeri	61	97
varajäsen	65	69	varajäsen	24	34	varajäsen	215	237
varapuheenjohtaja	7	13	varapuheenjohtaja	8	9	varapuheenjohtaja	18	27
yhteensä	715	652	yhteensä	578	543	yhteyshenkilö	1	0
						yhteensä	984	987
Vuosi 2001			Vuosi 2003					
Yht. kaikissa raportin hankkeissa			Yht. kaikissa raportin hankkeissa					
tehtävä	miehiä	naisia	tehtävä	miehiä	naisia			
asiantuntija	40	25	asiantuntija	20	23			
hankkeesta vastaava	26	37	hankkeesta vastaava	32	26			
jäsen	550	531	jäsen	445	478			
puheenjohtaja	87	47	puheenjohtaja	67	24			
selvityshenkilö	3	0	selvityshenkilö	7	0			
sihteeri	87	118	sihteeri	46	72			
varajäsen	223	236	valmistelija	4	1			
varapuheenjohtaja	29	28	varajäsen	73	80			
yhteensä	1045	1022	varapuheenjohtaja	16	8			
			yhteensä	710	712			

Hallintopalveluja koskeva asiakaspalaute. Koko ministeriötä yhteisesti koskevista yleishallintotehtävistä, kuten hallituksen toimenpidekertomuksen ja HSA -asiakirjan kokoamisesta, ministeriön sisäisen talousarvion ja tulossuunnitelman valmistelu- ja seurantatehtävistä, asiakirjojen rekisteröinti- ja tiedonhakupalveluista sekä lausuntoasioista on huolehdittu. Palautetta asiakaspalvelusta ei ole kerätty kyselyin. Suullinen palaute on ollut myönteistä.

Tiedonhallintasuunnitelma / arkistosääntö. Tiedonhallintasuunnitelma (THS) valmistui asetetun aikataulun mukaisesti niin, että se voitiin vahvistaa 16.12.2004. Suunnitelma otettiin ministeriössä käyttöön 1.1.2005. Tiedonhallintasuunnitelma käsittelee ministeriön eri prosesseissa syntyvien asiakirjojen rekisteröintiä, käsittelyä sähköisessä ja paperisessa muodossa sekä tallentamista eri tietojärjestelmiin sekä määrittelee asiakirjojen säilytysajat. Suunnitelma sisältää mm. ministeriön asia- ja tehtäväryhmittäjä ja arkistonmuodostussuunnitel-

man. Suunnitelma antaa kokonaiskuvan ministeriön asiakirjallisen tiedon käsittelystä eri tietojärjestelmissä ja prosesseissa ja edistää ministeriön ulkoisten ja sisäisten asiakkaiden mahdollisuuksia saada tietoa ministeriön päätöksistä ja toiminnasta. Suunnitelma jäsentää osaltaan ministeriön vuorovaikutteisten sähköisten prosessien ja palvelujen kehittämistä.

Asiakirjan- ja asianhallintajärjestelmien käyttäjäkoulutus. Ministeriön henkilökunnalle on annettu asiakirjojen käsittelyä sähköisissä järjestelmissä sekä tiedonhakuja koskevaa säännöllistä koulutusta.

Valmius- ja turvallisuussuunnitelmat. Valmiussuunnitelman toimivuutta on testattu vuoden 2004 aikana eri harjoituksissa. Ministeriön turvallisuus- ja suojelusuunnitelma on ylläpidetty ajantasaisena. Vuoden aikana on järjestetty ensiapu- ja palontorjuntakoulutusta.

Yleishallintotehtäville asetetut tulostavoitteet on saatu pääosin toteutettua asetettujen tavoitteiden mukaisena. Keskeinen uusi aikaansaannos oli uuden koko ministeriötä kattavan prosessipohjaisen tiedonhallintasuunnitelman valmistuminen marraskuussa 2004. Prosessianalyysi oli myös perustana ministeriön vuonna 2005 käyttöön otettavalle sisäiselle kustannuslaskennalle. Sähköisen asioinnin kehittämistä on hidastanut ministeriön laajojen toimitilajärjestelyiden aiheuttamat työpaineet sekä kirjaamon että tietohallintoyksikön toiminnassa.

Palkkausjärjestelmän toimeenpano. Opetusministeriöön on asetettu palkkausjärjestelmän kehittämistä ja seuranta varten palkkausjärjestelmän kehittämisryhmä. Palkkauksen kehittämisryhmä on käsitellyt mm. pitkistä poissaoloista aiheutuvan lisätyön korvaamisen, sekä uuden ja opetusministeriön sisältä siirtyvän virkamiehen palkkaamisen periaatteet.

Opetusministeriöön on asetettu työnantaja- ja palkansaajaosapuolten yhteinen arviointiryhmä. Arviointiryhmä on kokouksissaan arvioinut 17 uutta tai muuttunutta tehtävää.

Opetusministeriö ja hallinnonalan henkilöstöjärjestöt solmivat opetusministeriön hallinnonalan yleisen toimialan tarkentavan virkaehtosopimuksen, jossa sovittiin yleiskorotuksen 1.3.2005 toteuttamisesta.

Ikäohjelman sekä tasa-arvosuunnitelman toteutuminen. Opetusministeriössä on vakiinistettu vuoden 2004 alusta lukien kahdeksan määrääaikaista virkasuhdetta.

Opetusministeriön tasa-arvotyöryhmä on asetettu uudelle toimikaudelle 2004-2006. Vuoden 2003 henkilöstötilinpäätöksen tuottamia tietoja on tarkasteltu ministeriön henkilöstöpoliittisen tasa-arvosuunnitelman ja ikäohjelman mukaisesti.

Henkilöstön kehittämisessä on panostettu henkilöstölle räätälöityyn ajankohtaiseen koulutukseen. Opetusministeriön esimiesvalmennus käynnistyi syksyllä. Asiantuntija- ja johtamisvalmiuskoulutus kilpailutettiin. Uralla etenemisen ja työtehtävien monipuolistamisen tukemiseksi on käynnistetty sihteereiden työn kehittämistyöryhmä.

TYKY -toiminnan tuloksellisuus. Opetusministeriön työhyvinvointisuunnitelma valmistui elokuussa 2004. Suunnitelman tavoitteena on auttaa huomioimaan osasto- ja yksikötasolla työhyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä ja hyödyntää menetelmiä työhyvinvoinnin ylläpitämiseksi ja edistämiseksi.

Henkilöstötilinpäätöksen ja työilmapiiribarometrin osoittama kehityssuunta. Ministeriössä on tehty vuosittainen työilmapiiribarometri sekä henkilöstötilinpäätös. Henkilöstötilinpäätöksen ja työilmapiiribarometrin tuloksia on käytetty henkilöstön kehittämistoiminnan suunnittelussa sekä työhyvinvointisuunnitelmassa.

Henkilöstöhallintotehtäville asetetut tulostavoitteet on toteutettu. Lähivuosien merkittävien haaste on uuden palkkausjärjestelmän rahoituksen ja toimivuuden turvaaminen siirtymäkauden 2003-2007 jälkeen sekä osaamisen ylläpito ja kehittäminen henkilöstön ikärakenteen muutosvaiheessa. Tärkeä aikaansaannos oli opetusministeriön työhyvinvointisuunnitelman valmistuminen elokuussa 2004. Työyhteisön kehittämiseen ja työhyvinvointiin panostaminen on keskeinen tulostavoite lähivuosina.

Ministeriöpalvelut ja asiakaspalaute. Ministeriön sisäisiä palveluja ovat virasto-, tekstinkäsittely-, puhelin- ja käännöspalvelut. Näitä on hoidettu pääosin ministeriön oman henkilökunnan voimin. Ministeriön toimitilojen keskittäminen Kruununhakaan helpotti palvelujen saatavuutta. Kahden valvontapisteen ylläpitäminen on sitonut virastomestaripalveluja turvallisuustehtäviin. Ulkopostia, josta julkaisujen osuus on lisääntynyt, kuljetetaan ministeriöön päivittäin keskimäärin kuusi laatikkoa. Postin kuljettavaksi postia lähtee ministeriöstä keskimäärin kolme laatikkoa päivässä. Lisäksi valtionhallinnon virastojen välillä on postin- ja tavarankuljetusta päivittäin ministeriön omana palveluna. Ministeriön omana palveluna hoidetaan henkilökuljetusta seitsemän hengen pikkubussilla ja henkilöautolla. Monistamossa tuotetaan 2 200 000 kopiota vuosittain. Lisäksi ministeriössä oli vuoden 2004 lopussa 26 digitaalista monitoimilaitetta ja yhdeksän analogista kopiokonetta, joilla kopioidaan yhteensä 1 775 000 kopiota. Konehankintojen myötä kaikki koneet muutetaan monitoimilaitteiksi kopio- ja tulostuskäyttöön.

Opetusministeriön kopiomäärät ja kustannukset

Vuosi	Kopiomäärät	Muut koneet	Yhteensä	Kustannukset
	Monistamo			(huoltovel., materiaali)
2002	3 042 568	1 567 258	4 609 826	91 630,28 euroa
2003	2 386 755	1 475 748	3 862 503	77 581,33 euroa
2004	2 203 002	1 775 503*	3 978 505*	84 408,19 euroa

* Lukuihin sisältyvät myös monitoimilaitteiden tulosteet

Tekstinkäsittelypalvelut painottuvat julkaisuihin, luentomateriaalin tekemisen ja valtioneuvoston päätöksentekojärjestelmällä (PTJ) hoidettaviin työtehtäviin.

Puhelinpalvelut ovat monipuolistuneet välitystehtävistä neuvontapalveluiksi, jolloin yksittäisen puhelun kesto on pidentynyt. Puhelinvaihteeseen tulee keskimäärin 550 - 650 ulkopuhelua päivittäin.

Käännöspalvelut ovat keskittyneet lainsäädännön, työryhmien ja julkaisujen yhteenvetojen sekä kansainvälisten kokousten esitysten kääntämiseen.

Sisäisiä palveluja on kehitetty annetun suullisen tai sähköpostitse saadun palautteen perusteella. Palvelujen asiakastytyvääisyyttä kartoitettiin edellisen kerran vuonna 2001 ministeriön henkilökunnalle tehdyllä kyselyllä. Tällöin palaute oli myönteistä.

Sisäisten palvelujen tehtävät ovat kehittyneet vaativimmiksi ja monipuolisemmiksi. Virastomestareiden palvelut kehittyneet enemmän valvonta- ja logistiikkapalveluiksi toimitilojen sisällä tehtäviin nähden. Monistamopalvelut kehittyvät osaksi verkkotyöskentelyä. Tekstinkäsittelytyöt ovat muodostuneet ryhmätyöskentelyksi esittelijätason kanssa. Puhelinpalvelut ovat osa ministeriön toiminnan neuvontapalveluja.

Rakennushankkeiden valtionosuustehtävät. Asetettujen tulostavoitteiden mukaisesti on huolehdittu koulutuksen perustamishankkeiden valtionosuustehtävistä. Samoin on huolehdittu rakennus- ja kiinteistötoimen, rahoituskehysten ja rahoitussuunnitelmien valmistelusta sekä tarpeellisilta osin määrärahojen käytön valvonnasta. Koulutuksen perustamishankkeiden rahoitussuunnitelma 2005 - 2008 on vahvistettu.

Myönnettyjen valtionosuuksien ja -avustusten vertailu hanke-esitysten mukaisiin

valtionosuuksiin ja avustuksiin (milj. euroa). Hanke-esityksinä on käytetty

rahoitussuunnitelmaan tehtyjen esityksiä laskettuna rahoitussuunnitelman vuotta kohti.

Rahoitussuunnitelma ohjaa valtionapuhakemusten tekemistä, joten hakemukset eivät anna oikeaa kuvaa rahoitustarpeesta.

Valtionosuudet ja -avustukset vuonna	2001	2002	2003	2004
Rahoitussuunnitelmaesitykset	2001 - 2004	2002 - 2005	2003 - 2006	2004 - 2007

Yleissivistävä koulutus

- myönnetty valtionosuudet	36,7	32,3	60,7	50,6
- rahoitussuunnitelmaesitykset / vuosi	136,7	122,9	129,1	121,2
- rahoitettujen hankkeiden osuus	26,8 %	26,3 %	47,0 %	41,7 %

Ammatillinen koulutus ja

ammattikorkeakoulut

- myönnetty valtionosuudet	13,0	11,7	14,3	13,9
- rahoitussuunnitelmaesitykset / vuosi	48,9	38,5	41,4	27,4
- rahoitettujen hankkeiden osuus	26,6 %	30,4 %	34,5 %	50,7 %

Aikuiskoulutus

- myönnetty valtionavustukset	0,11	1,85	0,95	2,10
- rahoitussuunnitelmaesitykset / vuosi	6,72	6,66	5,51	6,39
- rahoitettujen hankkeiden osuus	1,6 %	27,8 %	17,2 %	32,9 %

Liikuntapaikkarakentamisen kehittämishankkeiden käynnistäminen ja ohjaaminen. Liikuntapaikkojen perustamishankkeiden valtionosuustehtävistä on hoidettu rakennusalan asiantuntemusta edellyttävät osat. Liikuntapaikkahankkeiden valtionavustusten myöntämistä edeltävä suunnitelmien tarkastus on suoritettu.

Suuria rakennushankkeita koskevat toimenpiteet. Yliopistojen merkittävimmät hyväksytyt hankkeet ovat Joensuun yliopiston Aurora 2-rakennus, Tampereen yliopiston 5. rakennusvaihe, Turun yliopiston Sirkkalan kasarmi sekä Helsingin yliopiston kliinisen eläinlääketieteen laitos ja eläinsairaala. Ministeriön tehtyä Musiikkitaloa koskevat päätöksensä joulukuussa 2003 sekä YLE:n tultua mukaan hankkeeseen on hankkeen kiinteistöyhtiön valmistelua jatkettu ja rakennussuunnittelu käynnistetty. Näkövammaisten palvelutalo Iiris ja sen osana Näkövammaisten kirjasto Celia otettiin käyttöön. Ministeriö on hyväksynyt Merimuseon vuokrasopimuksen.

Ministeriön hallinnassa olleen kiinteistövarallisuuden kunnossapito ja korjaustyöt toteutettiin, suurimpana hankkeena Hanasaaren keittiötilojen uudistaminen.

Rakennusasioiden ohjauksen muuttuminen strategiseen ja informaatio-ohjauksen suuntaan. Erillinen rakentamishankkeita käsitellyt alatyöryhmä jätti esityksen opetusministeriön, Opetushallituksen ja lääninhallitusten tehtävänjaon kehittämiseksi asetetulle työryhmälle, jonka joulukuussa 2004 valmistuneessa muistiossa (2004:40) esitetään oppilaitosten, kirjastojen ja liikuntatoimen perustamishankkeiden valtionosuustehtävien siirtämistä lääninhallituksille, jolloin OPM:lle jäisivät lähinnä keskeiset strategiset tehtävät. Työryhmä esitti,

että Opetushallituksen on perusteltua panostaa aikaisempaa enemmän oppimisympäristöjen kehittämiseen sekä informaatio-ohjaukseen.

Vaikuttamisen lisääntyminen kiinteistö- ja rakennusstrategiahankkeissa. On osallistuttu valtioneuvoston kansallisen rakennuspoliittisen ohjelman seurantaryhmän ja sen laatujaoksen työskentelyyn; samoin on osallistuttu valtioneuvoston rakennusperintöstrategian toteuttamisen seurantaryhmään. On osallistuttu liikunnan olosuhdestrategiatyöhön (Liikunta- paikkarakentamisen suunta 2007). On käynnistetty yliopistolaitoksen toimitilastrategiahankke, pilottina valtion yleisen toimitilastrategian valmistelulle sekä liitetty em. hanke osaksi ministeriön hallinnonalan tuottavuusohjelmaa 2005 -2009. Em. toimitilastrategian ohjeaineisto on julkaistu ministeriön monisteena 2005:1 sekä toimitettu yliopistoille toimenpiteitä varten. On tehty aloite suojeltavien kirkollisten rakennusten käsittelyn uudistamiseksi rakennussuojelulain uudistamisen yhteydessä.

Kiinteistövarallisuuden omistusjärjestelyjen toteutuminen. Tulossuunnitelman mukaisesti on valmisteltu ministeriön hallinnassa olleen kiinteistövarallisuuden siirtäminen vuoden 2005 alusta Senaatti-kiinteistöjen hallintaan.

Yhteistyössä Senaatti-kiinteistöjen sekä toimitilojen käyttäjien kanssa on käynnistetty toimitilojen käyttösopimusten uusiminen uudistetun kiinteistölainsäädännön vuokrausjärjestelmän mukaisesti.

Ministeriön toimitilahankkeen eteneminen. Peruskorjatut tilat Meritullinkatu 1:ssä vastaanotettiin ministeriön käyttöön 1.7.2004 alkaen. Tiloihin muutettiin elo-syyskuussa 2004. Ministeriön päätoimipisteessä Meritullinkatu 10:ssä ilmenneiden kosteusvaurioiden ja terveyshaittojen takia käynnistettiin kiireellisenä väistötiloihin siirtyminen kiinteistön korjauksen ajaksi. Muutto väistötiloihin Sörnäistenkatu 1:een suunniteltiin pikaisesti loppuvuodesta 2004 ja toteutettiin tammikuussa 2005. Meritullinkatu 10:n peruskorjauksen suunnittelu käynnistettiin välittömästi uudelleen, tavoitteena paluumuutto vuoden 2007 alussa.

Perustamishankkeiden valtionosuus tai avustus voidaan myöntää käytettävissä olevien määrärahojen ja valtuuksien tasolla vain pieneen osaan kuntien ja muiden koulutuksen järjestäjien tarpeellisina ja kiireellisinä esittämistä hankkeista. Hankkeista, joihin valtionosuutta ei voida myöntää esitetyllä aikataululla, osa toteutetaan ilman valtionosuutta, mutta osa siirtyy myöhempään ajankohtaan.

Hankkeiden siirtymisestä seuraa se, että kouluverkko yhä huonommin pystyy täyttämään sille asetetut vaatimukset, millä on vaikutus myös oppimistuloksiin (esim. puutteellinen ilmanvaihto aiheuttaa väsymystä). Homeongelmat ja muut sisäilman terveyshaitat lisäävät sairastuvuutta ja osin niistä aiheutuu pysyviä terveyshaittoja, jotka tulevat tulevina vuosina aiheuttamaan huomattavia kustannuksia terveydenhuollolle sekä rajoittavat sairastuneen mahdollisuuksia osallistua työelämään. Peruskorjausten siirtyminen taloudellisen korjausajankohdan ohi lisää hankkeiden toteutuskustannuksia.

Yleissivistävän koulutuksen hankkeisiin tulisi rahoitussuunnitelmaesitysten ja muun toteutettavaksi suunnitelluista hankkeista saadun tiedon perusteella arvioiden vuosittain olla myönnettävissä 130 - 150 milj. euron valtionosuudet, jotta tarpeellisiin ja kiireellisiin hankkeisiin kohtuullisessa ajassa voitaisiin myöntää valtionosuus, vaikka osa hankkeista toteutettaisiin ilman valtionosuutta. Vastaavasti aikuiskoulutuksen hankkeisiin tulisi voida myöntää 6 - 7 milj. euron valtionavustukset.

Nykyisin oppilaitosten perustamishankkeiden valtionapuasioita opetusministeriössä hoitaa kolme henkilöä ja lääninhallituksissa asioiden valmistelutyössä on käytössä viisi henkilötyövuotta. Tällä henkilömäärällä ei nykyistä suurempaa hankemäärää voida käsitellä, vaan mahdollinen määrärahojen ja valtuuksien lisääminen edellyttää vastaavaa henkilöstön lisäystä.

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (635/1998) mukainen perustamishankkeen valtionosuus on 25 - 50 % ja se määräytyy kunnan tasatun asukasta kohti lasketun verotulon perusteella. Kunnallisen toiminnan järjestäjän perustamishankkeen valtionosuus määritetään arvonlisäverottoman kustannusarvion perusteella ja yksityisen arvonlisäverollisen kustannusarvion perusteella. Kun otetaan huomioon tulona valtiolle hankkeiden yhteydessä maksettava arvonlisävero, jonka suuruus rakennushankkeissa on keskimäärin 21,8 %, tosiasiallinen valtion rahoitus kunnallisten toiminnan järjestäjien hankkeisiin on 3,2 - 28,2 % ja yksityisten toiminnan järjestäjien hankkeisiin on 7,1 - 32,1 %. Jos lisäksi otetaan huomioon rakentamisen korkea kotimaisuusaste, rakennustyömailla, rakennustuoteteollisuudessa ja palveluissa maksettujen palkkojen verot sekä pienentyneet työttömyyskorvaukset, valtion todellinen rahoitus myönnettävistä valtionosuuksista jää hyvin pieneksi suurimmallakin valtionosuusprosentilla, kun valtionosuuden saaminen hankkeelle on edellytys hankkeen toteuttamiselle. Tämän mukaisesti voidaan arvioida, että perustamishankkeiden valtionosuusmäärärahojen lisäyksestä ei aiheutuisi oleellista valtion nettomenojen lisäystä.

2.5.2 Tietohallinto

Opetusministeriön verkkotoiminta- ja verkkopalvelustrategian toteuttaminen on aloitettu. Strategian tavoitteena on kehittää verkkotoimintaa, verkkopalveluja ja tietojärjestelmiä siten, että vuoteen 2010 mennessä on siirrytty pääsääntöisesti sähköisiin menettelyihin ja sähköiseen hallintoon. Toteuttaminen on aloitettu ensisijaisista kehittämiskohteista, joita ovat vuorovaikutteisten sähköisten asiointipalvelujen ja laajan asiakaskunnan omaavien verkkopalvelujen kehittäminen.

Vuorovaikutteiset sähköiset asiointipalvelut ovat kehittämiskohteena vaativia. Sähköisten asiointipalvelujen kehittäminen ja toteuttaminen vaatii työprosessien ja toimintatapojen uudistamista. Lisäksi tietojärjestelmiä ja verkossa tarjottavia palveluja on uudistettava siten, että ne tukevat työprosesseja.

Vuorovaikutteisiin sähköisiin asiointipalveluihin kuuluvan harkinnanvaraisen valtionavustusprosessin sähköistämisen edellytyksiä on kehitetty. Opetusministeriö käyttää julkishallinnon yhteistä Lomake.fi -palvelua valtionavustusprosessissaan sähköisen asioinnin alustana. Sähköisen toimintamallin toteuttamiseksi palveluun on toteutettu sähköistä hakemuksen täyttämistä ja lähettämistä tukevia lisätoiminnallisuuksia: hakijayhteisöt voivat varustaa hakemuksensa useammalla kuin yhdellä sähköisellä allekirjoituksella ja aikaisemmin opetusministeriöltä valtionavustusta saaneet saavat hakijayhteisöstään hakemuslomakkeelle esitetyt tiedot. Esitetyt tiedot tuotetaan opetusministeriön taustajärjestelmistä.

Opetusministeriössä on siirrytty vuoden 2004 aikana paperittomaan kirjanpitoon ottamalla Rondo -järjestelmällä tuotantokäyttöön ostolaskujen sähköinen kierrätys ja hyväksyntä sekä sähköinen arkistointi. Myös Persona Travel -matkahallintajärjestelmän käyttöönotto-projekti käynnistettiin ja suunniteltiin uudet sähköiset toiminnot huomioivat prosessit.

Opetusministeriön työasemaympäristö on saatu vakioitua vuoden 2004 aikana. Vakiointi helpottaa tietotekniikan käyttöä ja atk-tuen toimintaa. Atk-tukeen puhelimitse tai sähköpostilla tulleet pyynnöt on luvattu hoitaa vuorokauden sisällä. Käytännössä odotusaika on ollut paljon lyhyempi. Akuuteissa tapauksissa apua on saatu välittömästi. Atk-tukipyynnöt on määrätietoisella toiminnalla saatu vähenemään vuodesta 2003 vuoteen 2004. Lisäksi on onnistuttu kasvattamaan sähköpostilla saatuja tukipyyntöjä.

ATK-tukipyynnöt

Vuosi	Puhelimitse	Sähköpostitse	Yhteensä	Sähköpostilla
2003	1991	497	2488	20
2004	1669	554	2223	25

Tulostuskustannusten pienentämiseksi, tulostuksen järkevöittämiseksi ja sähköisten toimintatapojen edistämiseksi opetusministeriön Meritullinkatu 1:n toimitilassa on siirrytty henkilökohtaisten kirjoittimien sijaan käyttämään kerroskohtaisia monitoimilaitteita. Monitoimilaitteilla on tehtyjen selvitysten mukaan onnistuttu vähentämään tulostusta 49 % / henkilö ja tulostuskustannuksia 61 % / henkilö verrattuna vuoden 2003 tilanteeseen. Samalla myös tulostusongelmissa tarvittava atk-tuki on vähentynyt.

Tietohallintomenojen osuus toimintamenoista on vuosina 2003 - 2004 ollut 8 %.

Sähköisen asioinnin edellytyksiä ja sähköisiä menettelyjä on onnistuttu edistämään tavoitteiden mukaisesti. On kuitenkin huomattava, että esimerkiksi valtionavustusprosessin sähköistäminen kokonaisuudessaan on pitkä prosessi ja vaatii muun muassa muutoksia opetusministeriön taustajärjestelmiin. Ministeriön nykyisillä järjestelmillä voidaan päästä eteenpäin, mutta on huomattava, että ministeriön hallinnolliset tietojärjestelmät ovat olleet käytössä pitkään ja vaativat kokonaisuudistuksen kahden vuoden sisällä. Työprosessien ja tietojärjestelmien uudistaminen vaatii kaikilta osapuolilta aktiivista osallistumista muutosten valmisteluun, kouluttautumista uusien toimintamallien ja työtapojen hallintaan ja kehittyneempien työtapojen ottamista käyttöön. Nämä vaativat aikaa ja totuttelua varsinkin kun muutokset kohdistuvat laajaan joukkoon virkamiehiä ja heidän kanssaan asioivia muita toimijoita.

Sähköisen asioinnin kehittämisestä valtionavustusprosessissa saatuja kokemuksia ja ratkaisuja voidaan hyödyntää opetusministeriön ja hallinnon sisäisessä sähköisessä asioinnissa. Hallinnon sisäiseltä sähköiseltä asioinnilta puuttuu vielä yleisesti hallinnolliset ja tekniset menettelyt. Virkakorttien käyttöönotto vahvistaa hallinnon valmiuksia sähköisen asioinnin edistämiseksi.

2.5.3 Viestintä

Opetusministeriön viestintästrategian 2003 - 2005 mukaisesti viestintää kehitettiin yhteistyössä johdon, osastojen ja yksiköiden kanssa. Vuoden 2004 tulossuunnitelmassa keskeisiä tavoitteita olivat ulkoisten www-sivujen uudistustyön aloittaminen ja palvelun parantamiseksi laadittava tehtäväkohtainen henkilöhakemisto. Ruotsinkielinen viestintä tehostui.

Viestinnällistä yhteistyötä on tehty osastojen ja yksiköiden kanssa. Viestintästrategia ja www-uudistus olivat aiheina osasto- ja yksikkökokouksissa vuoden aikana. Henkilökunnalle järjestettiin myös viestintäkoulutusta. CIMO:n kanssa yhteistyössä järjestetyn hallinnonalan tiedottajien seminaarin aiheena oli kansainvälinen viestintä.

Tiedotteita julkaistiin yhteensä 389. Mediakatsaus koottiin päivittäin ministeriön johdon käyttöön ja tiedotteiden läpimenoa seurattiin mediakatsausaineiston pohjalta.

Verkkopalvelu- ja verkkotoimintastrategian toteuttaminen aloitettiin ulkoisten www-sivujen uudistuksella yhteistyössä tietopalveluyksikön kanssa. Vuonna 2004 valmistuivat uudistusta varten internet-, extranet- ja intranet-sivustoille ulkoasulinjaukset. Vuoden aikana val-

mistui uuden sivuston alustava sisältö rakenne ja sisältöjen tuottaminen on aloitettu. Teknisen toteutuksen kilpailutus aloitettiin myös. Uudet suomen-, ruotsin ja englanninkieliset sivut on tarkoitus ottaa käyttöön 2005.

Opetusministeriön www-sivustossa on noin 12 000 html-sivua. Sivuhakuja oli vuonna 2004 yhteensä 8 miljoonaa, kasvua edellisestä vuodesta oli miljoona. Etusivu-verkkolehti ilmestyi joka toinen viikko. Palautetta ja kysymyksiä tuli virtuaalivirkamiehelle reilut 800, joista enemmistö koski koulutusta. Vuoden aikana käytiin keskustelua mm. taide- ja taiteilijapoliittisen ohjelman liittyvästä valmistelusta opetusministeriön keskustelupalstalla ja valtioneuvoston yhteisellä otakantaa.fi -palstalla nuorisolain valmistelusta.

Opetusministeriön julkaisusarjoissa ilmestyi yhteensä 72 julkaisua, vuonna 2003 julkaisuja oli 73. Sarjajulkaisuja myy Yliopistopaino ja lisäksi ne ovat maksutta saatavissa pdf-tiedostoina opetusministeriön www-sivuilta.

Viestintä on otettu huomioon suunniteltaessa sisäisiä kehittämishankkeita. Intranetin - Sisäpihan - merkitys sisäisen viestinnän kanavana kasvoi. Ajankohtaispalstalle toimitettiin päivittäin henkilöstöuutisia. Muuttoon ja uusiin tiloihin liittyvä sivusto palveli hyvin henkilöstöä. Henkilöstölehti ilmestyi kerran kuussa paperisena.

Tiedotteet 2002 - 2004

Vuosi	Tiedotteet yhteensä	Ruotsinkieliset tiedotteet
2002	289	21
2003	361	61

Www-palvelu 2002 - 2004

Vuosi	Sivuhaut	Virtuaalivirkamiehen palaute
2002	5,8 miljoonaa	917
2003	6,9 miljoonaa	735
2004	8 miljoonaa	834

Viestintää suunniteltiin osana hankkeiden valmistelua mm. ammattiosaajan teemavuoden, PISA -tulosten julkistamisen, opintotuen, yliopistojen tutkintorakenteen muutoksen, ja opetusministeriön muuttojen yhteydessä. Tavoitteena on lisätä edelleen viestinnän suunnittelua jo asioiden valmistelun alkuvaiheessa. Viestinnällä tuettiin asetettujen tavoitteiden toteuttamista.

Opetusministeriö tiedotti toiminnastaan aktiivisesti. Asetettujen tavoitteiden mukaisesti ruotsinkielisten tiedotteiden määrä kasvoi samoin muu ruotsinkielinen viestintä, lähinnä www-sivujen ajankohtaisaineistoa lisättiin. Mediaseurannan merkitys toimialan seurannassa korostui. Verkkomedioiden seuranta on tosin vielä kehitettävä.

Verkkosivujen käyttö kasvoi vuoden aikana. Verkon merkitys julkishallinnon tiedon välityskanavana on suuri. Www-sivut ovat myös suora kanava kansalaisille. Verkon välityksellä voidaan tarjota keskustelu- ja vaikutusmahdollisuuksia. Verkkoviestinnän merkitys kasvaa ja sivuston uudistaminen on tarpeen.

Opetusministeriön julkaisujen saatavuus on parantunut. Julkaisuprosessi on vakiintunut ja kustannustietoisuus kasvanut. Tehtäväkohtaisen henkilöhakemiston laatiminen viivästyí ja se valmistuu vuonna 2005.

Viestinnän vaikuttavuuden seuranta on tärkeää. Viestinnän seuranta- ja arviointijärjestelmä onkin kehitteillä. Helsingin yliopiston viestinnän tutkimuskeskus on selvittänyt valtioneuvoston tiedotusyksikön toimeksiannosta valtionhallinnon viestinnän vaikuttavuutta ja laatinut seurantaan ja arviointiin työkaluja. Esitykset valmistuvat alkuvuodesta 2005.

2.5.4 Taloushallinto

Talousarvioprosessin kehittäminen. Valtioneuvoston kehyspääätöstä on yhteistyössä osastojen kanssa sovellettu aiempaa tarkemmin ja näin vähennetty talousarvioesityksen jatkokäsittelyssä avoimiksi jääneiden asioiden määrää. Talousarvioesityksen uusi laadintaohjelmisto on otettu käyttöön laadittaessa opetusministeriön hallinnonalan talousarvioehdotusta vuodelle 2005.

Valtionapuseelvitysten tarkastuksen ajantasaisuus. Vuonna 2004 saapuneet yleisavustuksia koskevat selvitykset on pääosin tarkastettu. Puuttuvia selvityksiä on karhuttu. Rakennerahistohankkeiden maksatushakemusten tarkastuksessa on päästy hyvään ajantasaisuuteen.

Paperittoman kirjanpidon käyttöönotto. Rondo on valtion yhteishankintana valittu paperittoman kirjanpidon järjestelmä. Rondo-järjestelmällä hoidetaan ostolaskujen kierrätys ja hyväksyminen sähköisesti. Lisäksi Rondo sisältää ostolaskujen sähköisen arkistoinnin. Rondon käyttäjiä on koulutettu ja käyttöönottoa laajennettu asteittain. OPM:n kaikki yksiköt ovat käsitelleet marraskuusta 2004 lukien ostolaskunsa sähköisesti Rondossa. Rondon käyttäjiä on kaikkiaan reilut 200 henkilöä.

Syyskuussa aloitettiin Persona Travel -matkahallintajärjestelmän käyttöönottoprojekti. Tärkeänä osana projektia on kuvattu käytössä olleet matkahallintaprosessit ja suunniteltu uudet sähköiset toiminnot huomioivat prosessit. Persona Travelilla pystytään tekemään, hyväksymään ja arkistomaan matkamääräykset, -ennakot ja laskut sähköisesti.

Uuden kustannuslaskentajärjestelmän toteuttaminen. Vuoden 2004 aikana on suunniteltu tulosoajaus- ja tilivelvollisuusuudistuksen vaatimusten mukaista seurantajärjestelmää. OPM:n oman toiminnan kustannusten ja työajan seurantaan on luotu toimintaprosesseihin perustuva laskentapuitteisto.

Talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskusmallia koskevan selvityksen laadinta. VNK:n asettaman taloushallintopalveluiden alueellistamista valmistelevalle työryhmän raportti valmistui kesäkuussa 2004. Samoin valmistui VNK:n asettaman henkilöstöhallinto- ja palkanlaskentatyöryhmän raportti. Opetusministeriö osallistui näiden molempien työryhmien työskentelyyn.

Asian jatkovalmistelu on siirtynyt Valtiokonttorin käynnistämään talous- ja tukipalveluiden kehittämisohjelmaan (Kieku), jonka tavoitteena on laatia mahdollisesti perustettaville palvelukeskuksille toimintakonsepti. Opetusministeriö on mukana myöskin tässä hankkeessa.

Hanke sisältyí lisäksi hallinnonalan tuottavuusohjelmaan ja vuosien 2006–2009 toiminta- ja taloussuunnitelmaan.

Uusi palkkausjärjestelmä. Opetusministeriön uuden palkkausjärjestelmän käyttöönoton edellyttämät toimenpiteet palkanlaskennan ja maksatuksen osalta toteutettiin Prima-järjestelmään.

Raindance-taloudenohjausjärjestelmän käyttövaltuustasot ja käyttäjien oikeudet tarkistettiin tietoturvallisuuteen liittyen. Muutokset järjestelmään toteutetaan keväällä 2005.

Rahoitus- ja valtionosuusjärjestelmän uudistaminen. Johtoryhmä luovutti mietintönä sisäasiainministeriölle (SM julkaisu 52/2004, www.intermin.fi). Opetusministeriö osallistui sisäasiainministeriön asettaman valmisteluryhmän työhön ja valmisteli oman hallinnonalansa uudistusta opetus- ja kulttuuritoimen alatyöryhmässä.

Muutoksia ehdotetaan opetus- ja kulttuuritoimen osalta mm. kustannustenjaon tarkistusta koskeviin säännöksiin, perusopetuksen yksikköhinnan porrastukseen, aineopiskelun rahoitukseen, kahta toisen asteen koulutusta yhtäaikaisesti suorittavien huomioon ottamiseen rahoituksessa, ammatillisen koulutuksen tulosrahoituksen sääntelyyn ja perustamishankkeiden rahoitukseen, kirjaston yksikköhinnan porrastukseen sekä kulttuurilaitosten yksikköhinnan sääntelyyn. Ehdotuksiin liittyy eriäviä mielipiteitä.

Peruspalveluohjelman laadinta. Ensimmäinen peruspalveluohjelma (2005–2008) on julkaistu hallituksen kehyspäätöksen liitteenä. Opetusministeriö osallistui ohjelman laadintaan.

Peruspalveluohjelmassa arvioidaan kuntien tehtävistä ja velvoitteista aiheutuvat menot ja tulot kuntaryhmittäin sekä toimenpiteet niiden tasapainottamiseksi. Lisäksi käsitellään kuntien tasatun verotulon riittävyttä lakisääteisten palvelujen rahoitukseen. Hallitus arvioi ohjelman toteutumista ja tarkistaa sitä ensimmäisen kerran keväällä 2005 päätettäessä seuraavista valtiontalouden kehyksistä.

Hallinnonalan talousarvioehdotus, lisätalousarvioehdotukset, toiminta- ja taloussuunnitelma sekä tilijaottelu valmistuivat aikataulun mukaisesti. Peruspalveluohjelma valmistui kehyspäätöksen yhteydessä ja valtionosuusjärjestelmän uudistusehdotus kertomusvuoden lopussa.

Hallinnonalan ensimmäinen tuottavuusohjelma valmistui syksyllä.

Valtionosuustehtävien delegointia selvitettiin, mutta selvitys ei johtanut toimenpiteisiin.

Hallinnonalan talousarvioehdotuksesta sekä toiminta- ja taloussuunnitelmasta saatiin palautetta valtiovarain controller-toiminnolta. Asiakirjojen kehittämistyö on käynnistetty.

Tiliviraston tilinpäätös laadittiin säädetyssä aikataulussa.

Ostolaskujen sähköinen käsittely ja arkistointi Rondo-järjestelmällä toteutettiin suunnitellun aikataulun puitteissa. Travel-matkanhallintajärjestelmän käyttöönotto valmisteltiin, mutta pilotointi siirrettiin vuoden 2005 alkuun teknisten syiden ja päätalon muuton vuoksi. Opetusministeriön hallinnonalan talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen suunnittelu aloitetaan vuonna 2005. Keskuksen perustaminen edellyttää taloushallinnon sisältöjen ja prosessien riittävää sähköistämistä, yhdenmukaistamista, tuotteistamista ja standardisoimista.

2.5.5 EU-rakennerahastot

Rakennerahastohankkeiden toteutus eteni hyvin opetusministeriön hallinnonalalla. Vuoden 2004 lopussa oli käynnissä 820 rakennerahastoprojektia, jotka saavat rahoitusta Euroopan sosiaalirahastosta (ESR) sekä 267 projektia, jotka saavat rahoitusta Euroopan aluekehitysrahastosta (EAKR). Vuoden 2004 loppuun mennessä oli hankepäätöksiin sidottu 565 milj. euroa (EU ja kansallinen vastinrahoitus yhteensä). Vuonna 2003 vastaava osuus oli 457 milj. euroa.

Opetusministeriö huolehtii ohjelmakauden 2000–2006 EU:n rakennerahasto-ohjelmien tehokkaasta toimeenpanosta ja koordinoinnista hallinnonalallaan yhteistyössä keskushallinnon

ja aluetason toimijoiden kanssa. Lähtökohtana on ollut hallinnonalalle kohdistettujen resursien täysimääräinen hyödyntäminen.

Opetusministeriö järjesti joulukuussa 2004 rakennerahastoseminaarin "EU-hankkeet näyttöjen kehittäjinä – Näyttöprojektien hyvät käytännöt" tarkoituksena hyvien käytäntöjen ja toimintamallien levittäminen. Seminaari kohdennettiin opetusministeriön hallinnonalan rakennerahastotoimijoille.

Opetusministeriö rahoittaa ohjelmakauden 2000–2006 arviointihanketta "Alueellisen osaamisen kehittäminen ja rakennerahastohankkeet", jota Länsi-Suomen lääninhallitus koordinoi ja Jyväskylän yliopisto toteuttaa (www.jyu.fi/alueosaja). Hankkeessa analysoidaan rakennerahastohjelmien, koulutuksen kehittämistavoitteiden ja alueellisten kehittämistavoitteiden kokonaisuutta.

Opetusministeriö on osallistunut ohjelmakauden 2007–2013 (Agenda 2007) kansalliseen ja EU-tason valmisteluun sekä Twinning-tehtäviin uusien EU-maiden ja EU-hakijamaiden valmiuksien kehittämiseksi. Myös hallinnonalan aluepoliittiseen suunnitteluun sekä maakuntaohjelmien ja toteuttamissuunnitelmien laadinnan ohjaukseen on osallistuttu valmistelemalla opetusministeriön aluepolitiikan koordinaatioryhmän käsittelyyn tulevia aluepolitiikan asioita. Rakennerahastovaroin toteutettiin tehokkaasti hallinnonalan alue- ja rakennepolitiikkaa ja edistettiin hallinnonalan näihin liittyvien tavoitteiden, hankkeiden ja politiikoiden toteuttamista. Osana uuden ohjelmakauden valmistelua tavoitteena oli saada opetusministeriön hallinnonalan näkemykset osaksi Suomen kantoja ja edistää siten hallinnonalan kokonaisuutta.

Rakennerahastojen ohjelmakauden 2007–2013 valmisteluun opetusministeriö asetti 29.1.2004 ministeriön sisäisen Agenda 2007 -työryhmän. Työryhmän jäseninä toimivat ministeriön osastojen ja yksiköiden edustajat. Opetusministeriö asetti 26.11.2004 ohjelmakauden 2000–2006 sulkemiseen valmistautumiseen työryhmän, jonka jäseninä on opetusministeriön, lääninhallitusten ja Opetushallituksen rakennerahastoasioista vastaavia.

Aluekehitystoiminnan koordinointi. Opetusministeriön alueellinen kehittämistyö perustuu vuonna 2002 valmistuneeseen opetusministeriön aluestrategiaan ja sen pohjalta laadittuihin koulutus- ja tiedepolitiikan osaston sekä kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osaston aluestrategioihin. Koulutus- ja tutkimustoiminnassa tavoitteena on koulutus- ja tutkimustoiminnan laajenemisen sijaan vahvistaa alueellisen kehittämisen toimenpiteiden vaikuttavuutta erityisesti verkostoja ja yhteistyötä kehittämällä. Kulttuurin toimialueella on kehitetty mm. alueellista ja paikallista yrittäjyyttä sekä uusia elinkeinoja. Liikuntasektorilla toteutettiin paikallisia ja alueellisia työllistämisen- ja rakentamishankkeita ja nuorisopolitiittiset toimet keskittyivät nuorten sosiaaliseen vahvistamiseen sekä koulutukseen ja työhön valmentaviin projekteihin, joissa kehitetään paikallisia ja seutukunnallisia verkostoja syrjäytymisvaarassa olevien nuorten ongelmien ratkaisemiseksi.

Ministeriön strategioiden mukaisesti lukuisia yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja muiden koulutusyksiköiden alueellisen kehittämisen hankkeita on tuettu mm. rakennerahastovaroin. Alueellisia yliopistokeskuksia ja yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen yhteisiä maakuntakorkeakouluhankkeita on kehitetty. Alueellinen kehittäminen on kiinteä osa opetusministeriön koulutus- ja tutkimustoimintaa, joka rakentuu alueellisesti hajautetun toimintaverkon varaan. Kansallisia aluekehittämisen tavoitteita on lisäksi tuettu rakennerahastojen tarjoamin keinoin. Varsinaisia alueellisen kehittämisen määrärahoja koulutus- ja tutkimustoiminnassa ovat opetusministeriön hallinnonalalle osoitetut rakennerahastovarot.

2.5.6 Kansainvälinen toiminta

Opetusministeriön strategian 2015 mukaisesti kansainvälistä vaikuttamista on monipuolistettu syventämällä kansainvälisen toiminnan strategista suunnittelua ja ohjaamalla toimintaa ministeriön kannalta tärkeisiin painopisteisiin. Painopistealueina ovat olleet kulttuuridiversiteetti, kestävä kehitys ja tietoyhteiskunta, EU:n laajentumisen seurannaisvaikutukset sekä EU:n tulevaisuustyö, Agenda 2007 -valmistelu ja Lissabonin strategian seuranta sekä Venäjäyhteistyö. Tavoitteena on ollut entistä tehostetumpi vaikuttaminen kansainvälisten järjestöjen toimintaan ja kehityspoliittisen ulottuvuuden parempi integroiminen opetusministeriön hallinnonalaan.

Suomi toimi aktiivisesti Unescossa valmisteltavan kulttuurista moninaisuutta koskevan kansainvälisen yleissopimuksen luonnosteluprosessissa sekä sopimusta koskevissa neuvotteluissa. Hallitustenvälisen luonnosteluryhmän puheenjohtajana toimi opetusministeriön edustaja. Opetusministeriö on antanut panoksensa kulttuurisen moninaisuuden teeman käsittelyyn Unescon ohella myös muilla foorumeilla, kuten Euroopan Unioni, Euroopan neuvosto ja INCP (International Network on Cultural Policy).

YK:n kestävän kehityksen huippukokouksen (WSSD) seurantaan varten asetettu Kestävän kehityksen edistäminen koulutuksessa (Baltic 21 E) -työryhmän tehtäviin on kuulunut YK:n julistaman kestävää kehitystä edistävän koulutuksen vuosikymmenen (2005–2014) kansallisen strategian laatiminen. Opetusministeriö osallistui Suomen kestävän kehityksen toimikunnan työhön ja ministeriön esityksestä toimikunnan yhteyteen perustettiin vuonna 2004 laajapohjainen koulutusjaosto.

Opetusministeriö osallistui Tietoyhteiskunnan huippukokouksen (WSIS) Genevessä vuonna 2003 pidetyn ensimmäisen osan seurantaan ja Tunisissa vuonna 2005 järjestettävän toisen osan valmisteluun sekä siihen liittyvään EU-koordinaatioon kansallisen valmisteluryhmän kautta. Tunisian vaiheen valmisteluissa koulutus on nostettu korostetusti esille.

EU:n hallitustenvälinen konferenssi (HVK) saatiin onnistuneesti päätökseen kertomusvuonna Irlannin puheenjohtajakaudella. Opetusministeriön ja sen hallinnonalan politiikkoihin ei urheilua lukuun ottamatta tehty merkittäviä muutoksia. Urheilun osalta unionille annettiin ensimmäistä kertaa toimivalta täydentää ja tukea jäsenvaltioiden toimia ko. alalla. Opetusministeriön kannalta poliittisesti merkittävin kysymys liittyi unionin yhteiseen kaupapolitiikkaan. Ministeriön tavoite, mikä muodostui myös Suomen tavoitteeksi ja HVK:n lopputulokseksi, oli selkeästi säilyttää julkisia peruspalveluja koskeva kansallinen päätöksenteko.

Opetusministeriö osallistui vuoden 2006 Suomen EU-puheenjohtajuuskauden valmisteluun ja oman hallinnon alansa painopisteiden identifioimiseen. Yhtenä keskeisistä tavoitteista on ollut opetusministeriön etujen turvaaminen EU:n rahoituskehysten 2007–2013 ja Agenda 2007:n valmisteluprosessissa.

Opetusministeriö osallistui vuonna 2004 hyväksytyyn EU:n uuden naapuruus- ja kumppanuusinstrumentin valmisteluun. Erityistä huomiota kiinnitettiin niihin toimintamahdollisuuksiin, joita laajentunut unioni tarjoaa Itämeren alueen piirissä.

Opetusministeriö osallistui Pohjoiseen ulottuvuuteen liittyvän eSkills -toimintalinjan työskentelyyn. Lisäksi edistettiin EU:n pohjoisten ja arktisten alueiden koulutus-, tutkimus- ja kulttuuriyhteistyötä. Suomi osallistui ensimmäiseen Arktisen neuvoston jäsenvaltioiden opetus- ja tiedeministereiden kokoukseen, jossa keskusteltiin tulevaisuuden yhteistyöstä.

Opetusministeriö on kehittänyt koulutus- ja kulttuurialan kehitysyhteistyötä mm. osallistumalla hallituksen helmikuussa 2004 hyväksymän kehityspoliittisen ohjelman laajaan seurantaan ja toimeenpanoon. Opetusministeriö osallistui globalisaatioselvityksen luonnosteluun

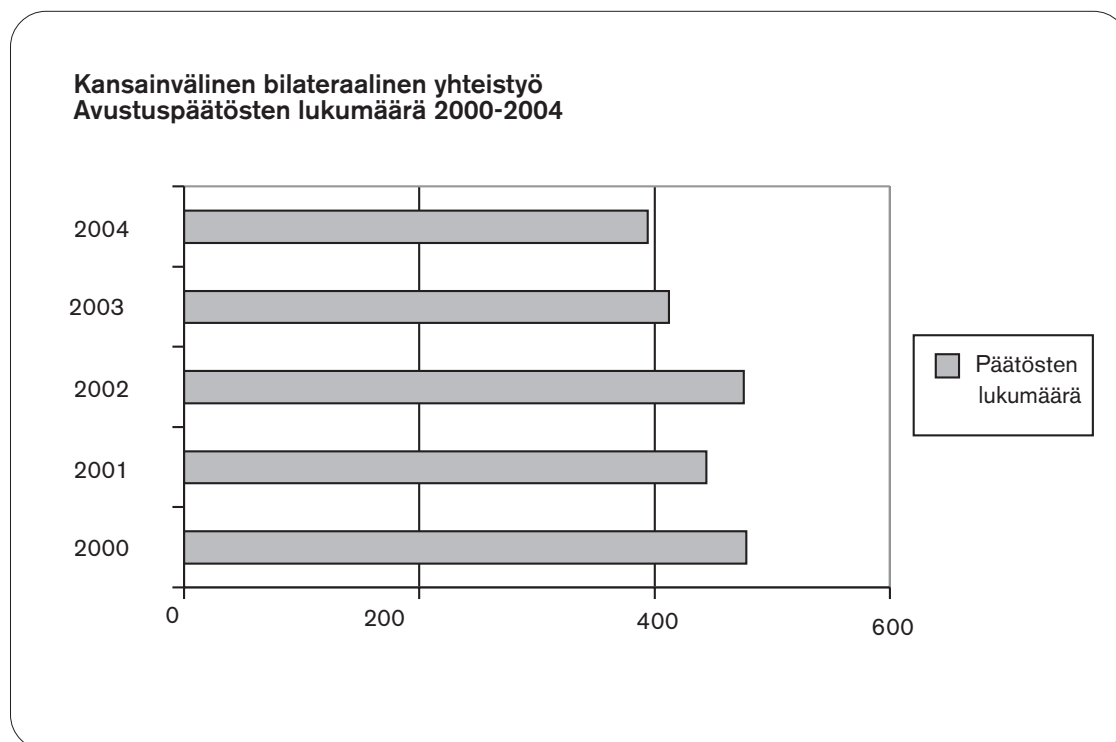
sekä muuhun globalisaatiota, ihmisoikeus-, kehitys- ja maahanmuuttopolitiikkaa koskevaan työhön. Opetusministeriö ja ulkoasiainministeriö määrittivät kehityspolitiikan asettamat yhteiset haasteensa ja tavoitteensa, joiden toimeenpano ulottuu vuoteen 2005.

Venäjä-yhteistyön kehittämistä jatkettiin ministeriön Suomi, Venäjä ja kansainvälinen yhteistyö -toimintaohjelman 2003 – 2007 linjausten mukaisesti. Suomalais-venäläisen Cross-Border University - hankkeen toteuttamista kartoittava selvitys sekä selvityksen pohjalta tehty kehityshanketta 2007 – 2009 koskeva suunnitelma valmistuivat. EU-Venäjä -yhteistyössä opetusministeriö osallistui EU:n ja Venäjän suhteita linjaavan neljän yhteistyöalueen sisällön valmisteluihin onnistuneesti.

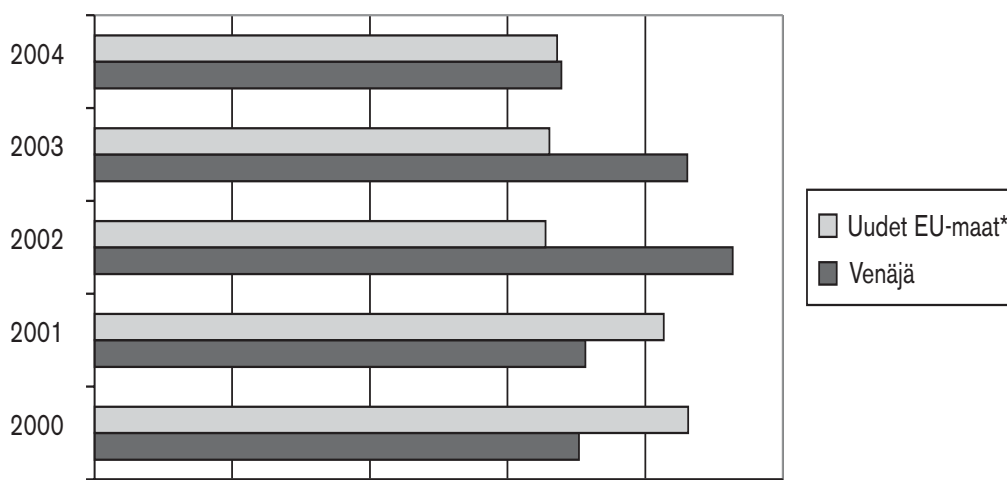
Opetusministeriö osallistui kevään 2004 aikana hyväksytyyn Suomen uuden lähialueyhteistyöstrategian valmisteluun. Strategian yhtenä painopistealueena on koulutus.

Kansainvälisiä sopimuksia koskevan vastuun siirrettyä asianosaisille ministeriöille asetettiin sopimuskäytäntöjen kartoittamiseksi pysyvä työryhmä, joka seuraa ja koordinoi sopimukseen liittyviä asioita ministeriön hallinnonalalla. Kahdenvälistä yhteistyötä koskevissa sopimuskäytännöissä on toimijoita kannustettu suorien yhteyksien luomiseen uusien sopimusten tai ohjelmien laadinnan sijasta.

Tuotokset ja laadunhallinta. Kahdenvälisen yhteistyön hankkeiden rahoituksessa on vahvistettu ministeriön strategista roolia suuntaamalla rahoitusta ministeriön itsensä määrittelemiin kärkihankkeisiin. Avustuspäätökset perustuvat koulutus- ja kulttuuripoliittisiin linjauksiin ja maantieteellisinä painopisteinä ovat olleet Venäjä ja EU:n uudet, vuonna 2004 uniioniin liittyneet jäsenmaat (Kypros, Latvia, Liettua, Malta, Puola, Slovakia, Slovenia, Tšekki, Unkari ja Viro). Keskittämällä avustushakemusten käsittely on pyritty yhtenäisen linjan ja strategisen otteen vahvistamiseen. Tavoitteena on ollut vähentää käsiteltävien hakemusten määrää ohjaamalla yksittäiset ei-strategiset hankkeet opetusministeriön alaisille toimijoille.

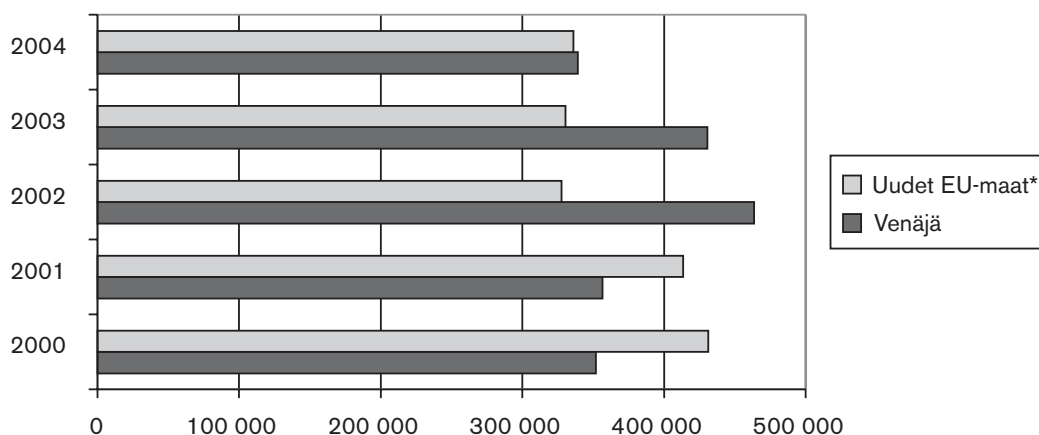

**Kansainvälinen bilateriaalinen yhteistyö
Avustuspäätösten euromäärät 2000-2004: Venäjä ja uudet EU-maat**

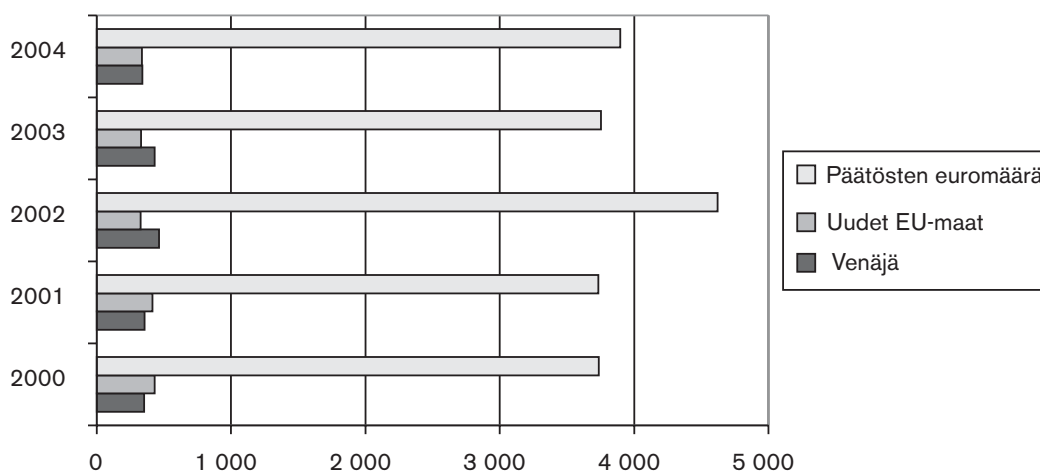
Tehtyjen avustuspäätösten lukumäärä on vuodesta 2000 vuoteen 2004 laskenut 478 päätöksestä 394 päätökseen (21 %), kun taas avustuspäätösten euromäärä on vuodesta 2001 vuoteen 2004 noussut 3 735 335 eurosta 3 896 410 euroon (4 %). Vuoden 2002 ja 2003 lukumäärien ja euromäärien voimakkaan kasvun aiheutti Pietarin juhlavuoden 2003 hankkeiden rahoitus. Vuosittain avustuspäätökset koskevat n. 40 eri maata.

**Kansainvälinen bilateriaalinen yhteistyö
Avustuspäätösten euromäärät 2000-2004: Venäjä ja uudet EU-maat**

* Vuonna 2004 liittyi Euroopan Unioniin 10 uutta jäsenmaata: Kypros, Latvia, Liettua, Malta, Puola, Slovakia, Slovenia, Tšekki, Unkari ja Viro.

**Kansainvälinen bilateriaalinen yhteistyö
Avustuspäätökset 2000-2004 sekä Venäjän ja uusien EU-maiden osuus (1000 euroa)**

Venäjää koskevien rahoituspäätösten euromäärissä muutoksen aiheutti vuonna 2002 ja 2003 Pietarin juhluvuoden 2003 hankkeiden tukeminen, kun taas uusia EU-maita koskevien rahoituspäätösten euromäärän voidaan katsoa pysyneen lähes samansuuruisena vuodesta 2002. Merkittävimmät yhteistyökumppanit ovat olleet Viro, Unkari, Latvia, Liettua ja Puola. Kaikkiaan avustuspäätökset kohdistuvat vuosittain n. 40 eri maahan.

Vaikuttaminen laajoihin horisontaalisiin asiakysymyksiin opetusministeriön hallinnonalaan koskevissa kansainvälisissä asioissa muodostaa tulevaisuudessakin merkittävän haasteen. Globaalin toimintaympäristön muutosten myötä on laajojen ja horisontaalisten asiakokonaisuuksien keskitetty seuraaminen ja varhainen vaikuttaminen Suomen kansalliseen kannanmuodotukseen erittäin keskeistä.

Tavoitteena on saada opetusministeriön hallinnonalan näkemykset osaksi Suomen kantoja ja edistää siten hallinnonalan kokonaisuutta. Laajat asiakokonaisuudet, kuten tietoyhteiskuntakehitys, kulttuuridiversiteetti ja kestävä kehitys ovat selvästi esillä useissa eri järjestöissä. Samoin tietyt prosessit, kuten maailmankaupan vapauttaminen ja EU:n sisämarkkinoiden toimivuuden tehostaminen palvelujen osalta, vaikuttavat opetusministeriön ja sen hallinnonalan toimintaympäristöön. Näistä syistä kantojen tehokkaan koordinaation merkitys kasvaa.

Edellä kuvattu kehitys asettaa haasteita vaikuttavuuden lisäämiseksi kansainvälisissä järjestöissä. Vaikuttavuuden lisäämiseksi on syytä laatia tiiviit järjestökohtaiset strategiat sekä kartoittaa järjestöihin käytettyä työaikapanostusta ja tarve sijoittaa opetus- ja kulttuurialan asiantuntijoita järjestöihin ja/tai Suomen edustustojen yhteyteen.

EU:n laajentumisen myötä vahvistui tarve tarkastella EU:n ulkosuhteita uudesta näkökulmasta. Opetusministeriön kannalta on ollut tärkeää aktiivisesti seurata EU:n naapuruuspolitiikan muotoutumista ja naapuruus - ja kumppanuusinstrumentin ENPI:n sisällön kehittymistä sekä osallistua kansalliseen valmisteluun.

Kahdenvälisen yhteistyön hankkeiden rahoituksen kehittämisessä valittu suunta on osoittautunut tarkoituksenmukaiseksi. Avustushakemusten käsittelyn keskittäminen on vähentänyt yksittäisten pienten hajapäätösten määrää ja kohdistanut päätöksenteon strategisesti merkittäviin hankkeisiin. Venäjää ja uusia EU-maita koskevien kahdenvälisen rahoituspäätösten

osalta ei tehtyjen päätösten rahoitusmäärissä ole nähtävissä suuria muutoksia, sillä kyseiset maat ovat perinteisesti olleet kahdenvälisessä kulttuuriyhteistyössä Suomen merkittäviä kumppaneita.

2.5.7 Ruotsinkielinen koulutus- ja kulttuuritoiminta

Ruotsinkielisen koulutus- ja kulttuuritoiminnan kehittämisryhmän tavoitteena on yhteensovittaa ruotsinkielistä väestönosaa koskevia koulutukseen, kirjasto-, liikunta- ja nuorisotoimeen sekä taiteen ja kulttuurin toimialoihin liittyviä kysymyksiä, edistää ruotsinkielisen koulutus- ja kulttuuritoiminnan edellytyksiä sekä tehdä aloitteita, antaa lausuntoja ja teettää selvityksiä toimialallaan. Tehtävänä on myös seurata ja koordinoida uuden kielilainsäädännön täytäntöönpanoa ja soveltamista opetusministeriön toimialalla.

Kehittämisryhmä on kokoontunut vuoden aikana kerran keskustelemaan ruotsinkielistä väestönosaa koskevan toiminnan erityispiirteistä ja -tarpeista sekä toimintaan liittyvistä, ajankohtaisista hankkeista. Kehittämisryhmä on yleisellä tasolla kartoittanut opetusministeriön eri yksiköiden valmiuksia soveltaa uutta kielilainsäädäntöä.

2.6 Opetusministeriön tulosalueiden kokonaiskustannukset

Opetusministeriön kustannuslaskennan perusteet. Kustannusten laskennassa on käytetty soveltuvin osin Valtiokonttorin maksullisesta toiminnasta antamaa määräystä 278/03/v447/531/2003, 21.10.2003 "Kustannusvastaavuuslaskelman laatiminen". Tulosalueiden kustannuksissa on kysymys opetusministeriön omaan toimintaan käytetyistä resursseista.

Toteutuneet kulut ja tuotot on kohdistettu aiheuttamisperiaatteen mukaan kustannuslajeille ja tulosalueille. Tulosalueet muodostuvat opetusministeriön toimintapolitiikkaa suorittavista yksiköistä. Tulosalueiden kustannuksiin sisältyvät myös niiden yhteydessä toimivat neuvostot, neuvottelukunnat, työryhmät ja vastaavat ryhmittymät. Laskelmissa esitetyt tulosalueiden kokonaiskustannukset sisältävät ns. maksuttoman toiminnan kustannukset. Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma on esitetty toimintakertomuksen kohdassa 3.5.

Osa hallinto- ja esikuntatoiminnoista ja keskitetysti maksettavia hankintoja tms. kustannuksia on käsitelty yhteis- ja tukitoimintojen kustannuksina. Yhteis- ja tukitoiminnot sisältävät ministeriön rakennetta ylläpitäviä toimintoja ja välillisesti tulosalueiden toimintaa tukevia sisäisiä toimintoja. Yhteiset toimitilakustannukset (tilavuokrat, sähkö, lämpö, vesi, siivoisuus ja toimitilojen hoitoon liittyvät henkilöstökustannukset) olivat 2 397 000 euroa vuonna 2004. Lisäksi yhteiskustannuksissa on eräitä kirjanpidon vastuualueille kohdentamattomia tuottoja ja kustannuksia esim. käyttöomaisuuden poistot ja laskennallinen lomapalkkavelan muutos. Koska esikuntatoimintojen alaisuudessa toimivat rakennus- ja kiinteistöpalvelut, kirkollisasiat, kansainvälinen toiminta, EU-rakennerahaston toiminta, taloussuunnittelu, tarkastustoimi ja osittain sisäinen tarkastus ja ulkoinen viestintä kohdistuvat ulospäin suuntautuviin prosesseihin (verrattu vuonna 2005 voimaan tulevaan seurantaluookitukseen), ei näiden vastuualueiden kustannuksia ole kohdistettu tulosalueille.

Erilliskustannukset ovat suoraan ao. tulosalueella syntyneitä kustannuksia. Kustannuslajiryhmittely perustuu liikekirjanpidon tileihin. Aineet, tarvikkeet ja tavarat sisältävät hyödykkeiden ostot (esim. arvoltaan vähäiset koneet ja kalusteet, toimistotarvikkeet, kirjat ja lehdet).

Henkilöstökustannukset sisältävät ennakonpidätyksen alaiset palkat ja palkkiot sekä niihin liittyvät henkilösivukustannukset. Henkilöstökustannuksia on eräiltä osin siirretty arvioitun työajan käytön perusteella toiselle tulosalueelle esim. kirkollisasiat. Vuokrat sisältävät toimitala- ja laitevuokrat. Palvelujen ostoihin kuuluvat ulkopuolisilta ostetut palvelut (esim. painatus, ilmoitus-, tietoliikenne-, asiantuntija-, koulutus-, terveys- ja ravitsemispalvelut). Muut erilliskustannukset sisältävät em. ryhmiin kuulumattomat kustannukset (esim. matkakulut ja käyttöoikeusmaksut).

Kustannukset ja tuotot on jaksotettu suoriteperusteisesti sille vuodelle, jolloin suorite on vastaanotettu tai luovutettu. Tulosalueiden kustannuksiin on sisällytetty kaikki ministeriön omaan toimintaan käytetty rahoitus. Kustannuslaskentaan ei sisälly arvonlisäverokuluja tai -tuottoja, vastikkeettomia siirtomenoja eikä tulomomenteille vietyjä tuloja tai palautuksia. Nettoperiaatteella talousarviokirjanpidossa käsitellyt tuotot esim. sairausvakuutus- yms. lakien palautukset ja käyttöomaisuuden myyntituotot ovat mukana kustannuslaskelmissa. Käyttöomaisuuden myyntivoitot sisältyvät nettomenettelyllä muihin erilliskustannuksiin. Saadut alennukset on vähennetty nettomenettelyllä ao. kustannuslajilla. Yhteistoiminnan tuotot (liiketoimintakirjanpidon tili = lkp-tili 397x) ja yhteistoiminnan kulukorvaukset valtion virastoille ja laitoksille (lcp-tili 4908) eivät sisälly laskelmaan. Lisäksi opetusministeriön kustannuslaskelmas- ta on rajattu pois Kopiosto ry:lle ja Tuotos ry:lle kuntien puolesta maksetut tekijänoikeus- maksut (7 063 000 euroa), kunnallistetun oppilaitoksen kiinteistön hankintaan liittyvät kor- komenot (162 000 euroa).

Investointeina on käsitelty käyttöomaisuushankinnat, joiden hankintahinta on yli 1 000 euroa ja taloudellinen pitoaika yli vuoden. Investoinnit jaksotetaan suunnitelman mukaisina poistoina laskennalliseksi pääomakustannuksiksi. Käyttöomaisuus on arvostettu alkuperäisen hankintamenon mukaan. Omaisuuden poistot on laskettu Raindance-järjestelmän käyttö- omaisuuskirjanpidossa esinekohtaisesti. Koska poistojen laskenta ja kirjaus eivät mene vastuu- alueille, on poistoja laskettu osittain kustannuslaskentaa varten uudestaan.

Kansallis- ja käyttöomaisuus on ryhmitelty sen perusteella kohdistetaanko niistä lasketut poistot suoraan tulosalueille tai yhteiskustannusten kautta. Yhteiskustannusten kautta kohdis- tetaan ministeriön atk-ohjelmistojen, koneiden, laitteiden ja kalusteiden osalta laskettu suun- nitelman mukainen poisto. Opetusministeriön taseeseen sisältyy ulkomaan instituuttien, Aleksanterin teatterin, Hanasaaren Kulttuurikeskuksen maa-alueita ja rakennuksia. Rakennuk- sista kertyneet poistot on kohdistettu rakennus- ja kiinteistöpalveluryhmän kustannuksiin. CSC-Tieteellinen laskenta Oy on opetusministeriön omistama yhtiö. Sen tehtävänä on yli- opistojen ja ammattikorkeakoulujen atk-toiminnan ja tietoliikenneyhteyksien hoito. Opetus- ministeriön tiedepolitiikan yksikkö ja ammattikorkeakouluyksikkö ovat maksaneet vuonna 2004 CSC-Tieteellinen laskenta Oy:n palveluista ja sen hoitamista ohjelmisto- ja laitehan- kinnoista yhteensä 11 miljoonaa euroa. CSC:n hankintoihin liittyvät poistot on laskettu ja kohdistettu erikseen samoin itsenäisesti toimivien Taideteostoimikunnan ja Opintotuen muutoksenhakulautakunnan käyttöomaisuuden poistot. Omaisuudelle ei ole laskettu lasken- nallista korkoa, koska laskenta koskee maksutonta toimintaa, johon ei liity hinnoittelu- tai vaihtoehtolaskentaa. Käytetty ryhmittely- ja korkoratkaisu perustui Valtiokonttorin edusta- jan kanssa käytyyn keskusteluun.

Esikuntatoiminnasta kertyneet yhteis- ja tukitoimintojen kustannukset on kohdistettu tulosalueille ja muulle ulospäin suuntautuvalla toiminnalla ensisijaisesti toimintamenoista maksettujen palkkojen suhteessa. Muilta momenteilta maksettuihin palkkoihin liittyen on siirretty kirjanpidon kautta vastaavia vuokra yms. kustannuksia. Osastojen yhteiseksi arvioitu- ja kustannuksia on jaettu osaston sisällä toteutuneiden henkilötyövuosien suhteessa tulosalu- eiden yhteiskustannuksiin. Vastaavasti kansainvälisten asiain sihteeristön yhteiskustannuksia on

jaettu yksikön sisällä vastuualueille henkilölukumäärien suhteessa.

Tulosalueiden kokonaiskustannukset muodostuvat erilliskustannuksista sekä yhteis- ja tukitoimintojen kustannusten osuudesta.

Teknisesti kustannusten laskenta on toteutettu niin, että vastuualueiden erilliskustannukset on poimittu kirjanpitojärjestelmästä ja jälkikäsitteily on tehty Excel-tilukkolaskennassa. Organisaation erityispiirteet mm. laajan kansallis- ja käyttöomaisuuden omistaminen, muiden organisaatioiden käyttämien palveluiden tai oikeuksien maksaminen (yliopistojen atk-palvelut, tekijänoikeusmaksut) sekä erillään itsenäisesti toimivien toimintayksiköiden suhde yhteis- ja tukitoimintoihin on aiheuttanut erityisiä käsittelyratkaisuja. Vuonna 2004 on opetusministeriössä on uusien tulosohjaus- ja tilivelvollisuussäädösten mukainen opetusministeriön tuloksellisuuden seurantajärjestelmä. Toimintaprosesseihin perustuva seurantajärjestelmä otetaan käyttöön vuonna 2005. Vuoden 2004 kustannusten laskentaperusteissa on sovellettu uuden kustannus- ja työajan seurantajärjestelmän periaatteita. Opetusministeriön tulosalueiden kustannuslaskenta on tehty ensimmäisen kerran vuodelta 2003, mutta vuoden 2003 toimintakertomuksessa esitetyt kustannukset eivät ole vertailukelpoisia muuttuneiden laskentaperusteiden vuoksi. Suurin vaikutus on CSC:n hankintoihin liittyvien poistojen eriyttämisellä yhteiskustannuksista.

Kustannuslajit	ESIKUNTATOIMINTA										Kustannukset yhteensä					
	Yhteis- ja tukitoimintojen kustannukset					Muu ulospäin suuntautuva toiminta										
	OPM-tasojakamaton	Osastojen ulkopuoliset	Yleishallinto, osa	Taloushallinto, osa	Tieto- ja palveluyksikkö	Viestintä, osa	Yhteis- ja tukitoimintojen kustannukset yhteensä	Sisäinen tarkastus, EU-tarkastukset	Taloushallinto, osa	Rakennus- ja kiinteistöpalvelut (1)		Hallinto-yksikkö/toimikunnat ym. ryhmät	Kirkolliset asiat	Ulkoinen viestintä	Kansainvälinen toiminta	
Erilliskustannukset																
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	0	8 383	146 321	3 695	106 620	5 387	270 406	0	3 826	79 377	0	0	0	9 925	93 128	
Henkilöstökustannukset	-109 128	376 951	1 831 602	763 378	302 710	161 460	3 326 973	62 788	905 196	468 387	0	128 007	161 460	1 143 977	2 869 815	
Vuokrat	0	224	2 227 562	563	8 156	300	2 236 805	0	43 222	9 243	100	0	0	11 675	64 240	
Palvelujen ostot	0	87 324	714 608	125 616	576 285	73 885	1 577 718	0	823 796	1 237 591	174	2 296	0	156 021	2 219 877	
Muut erilliskustannukset	28 154	100 343	27 978	2 963	-7 526	1 930	153 843	0	45 132	155 092	144	6 302	0	418 398	625 068	
Poistot	460 304						460 304			1 161 116					1 161 116	
Erilliskustannukset yhteensä	379 330	573 225	4 948 071	896 215	986 245	242 963	8 026 049	62 788	1 821 172	3 110 806	417	136 604	161 460	1 739 995	7 033 243	
Osuus yhteis- ja tukitoimintojen kustannuksista (3)							-7 934 533									
Maksullisen toiminnan osuus yhteiskustannuksista (4)							-91 516									
Kokonaiskustannukset yhteensä							0	116 211	2 199 802	3 429 215	417	242 728	298 836	2 477 444	8 764 653	

- 1) Rakennus- ja kiinteistöpalvelujen kustannuksiin sisällyvät opetusministeriön hallinnassa olevien kiinteistöjen poistot sekä kiinteistöjen käyttö ja kunnossapito.
- 2) Tiedepolitiikan ja ammattikorkeakoulutuksen tulosalueiden kustannuksista on eriytetty yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen keskitetyksi hoidettu atk-toiminta ja tietoliikenneyhteydet. Opetusministeriö on maksanut v. 2004 CSC-Tieteellinen lasekenta Oy:lle 11 milj. euroa yhteisistä palveluista ja hankinnoista.
- 3) Yhteis- ja tukitoimintojen kustannukset on kohdistettu tulosalueille ja muulle ulospäin suuntautavalle toiminnalle pääasiassa toimintamenoista maksettujen palkkojen suhteessa. Tulosalueiden yhteiskustannuksiin sisältyy myös osaston yhteiskustannuksia.
- 4) Maksullisen toiminnan erilliskustannukset ovat 157,600 euroa. Maksullisen toiminnan kustannukset eivät sisälly taulukon lukuihin.

Kustannuslajit	TOIMINTAPOLITIIKKA											KTPO yhteensä
	Koulutus- ja tiedepolitiikan osasto (KTPO)											
Tulosalueet	KTPO:n yhteiset	Opintotuki	Yleis- sivistävä koulutus	Ammattili- nen koulutus	Ammatti- korke- koulutus	Ammatti- korke- koulut/ CSC (2)	Yliopisto- koulutus	Aikuis- koulutus	Tiede- politiikka	Yliopistot/ CSC (2)	Korkea- koulujen arviointi- neuvosto	
Erilliskustannukset												
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	10 589	0	5 203	4 131	5 711	0	5 098	19 425	5 022	24 700	4 663	84 542
Henkilöstökustannukset	595 162	117 468	606 346	721 264	712 462	0	1 051 869	797 547	1 012 010	0	301 430	5 915 556
Vuokrat	3 249	0	2 320	3 840	3 948	0	13 450	12 491	2 439	0	20 953	62 691
Palvelujen ostot	79 333	231	37 111	239 478	308 407	1 638 813	501 141	575 159	169 016	7 793 141	62 497	11 404 328
Muut erilliskustannukset	56 625	1 149	166 571	51 187	55 826	338 937	160 774	78 942	107 265	3 471	61 424	1 082 170
Poistot					134 412					2 548 697		2 683 109
Erilliskustannukset yhteensä	744 958	118 848	817 551	1 019 900	1 086 354	2 112 162	1 732 331	1 483 564	1 295 752	10 370 008	450 968	21 232 396
Osuus yhteis- ja tukitoimintojen kustannuksista (3)	317 063	81 249	419 165	466 953	486 798	0	698 786	512 974	660 812	0	162 125	3 805 925
Kokonaiskustannukset yhteensä	1 062 021	200 097	1 236 717	1 486 853	1 573 153	2 112 162	2 431 118	1 996 538	1 956 564	10 370 008	613 092	25 038 322
Tulosalueen %-osuus	4%	1%	5%	6%	6%	8%	10%	8%	8%	41%	2%	100%

Ks. viitteiden 1-4 selvitykset taulukon 1. sivulta.

OPETUSMINISTERIÖN TULOSALUEIDEN KOKONAISKUSTANNUKSET VUONNA 2004 (maksuton toiminta), euroa

Tulosalueet	Erillis- kustannukset	Osuus yhteis- ja tukitoimintojen kustannuksista (1)	Kokonais- kustannukset	Kokonais- kustannusten %-osuus
ESIKUNTATOIMINTA/ YHTEIS- JA TUKITOIMINNOT				
OPM-taso, jakamaton	379 330			
Hallinto, osa (OSU ja HAY)	5 521 295			
Taloushallinto, osa	896 215			
Tietohallinto	986 245			
Viestintä, osa	242 963			
Yhteis- ja tukitoimintojen kustannukset yhteensä (1)	8 026 049			
TOIMINTAPOLITIikka				
Koulutus- ja tiedepolitiikka (KTPO)				
KTPO:n yhteiset	744 958	317 063	1 062 021	3%
Opintotuki	118 848	81 249	200 097	0%
Yleissivistävä koulutus	817 551	419 165	1 236 717	3%
Ammatillinen koulutus	1 019 900	466 953	1 486 853	4%
Ammattikorkeakoulutus (2)	3 198 516	486 798	3 685 314	9%
Yliopistokoulutus	1 732 331	698 786	2 431 118	6%
Aikuiskoulutus	1 483 564	512 974	1 996 538	5%
Tiedepolitiikka (2)	11 665 759	660 812	12 326 571	30%
Korkeakoulujen arviointineuvosto	450 968	162 125	613 092	1%
KTPO:n kustannukset yhteensä	21 232 396	3 805 925	25 038 322	60%
Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikka (KUPO)				
KUPO:n yhteiset	804 895	244 304	1 049 199	3%
Taide ja kulttuuri (VKY ja TKY)	2 438 514	932 877	3 371 391	8%
Liikunta	1 012 827	374 733	1 387 559	3%
Nuorisotyö	909 354	332 670	1 242 024	3%
Kehittämisen- ja palveluyksikkö	584 287	282 364	866 651	2%
KUPO:n kustannukset yhteensä	5 749 877	2 166 948	7 916 825	19%
MUU ULOSPÄIN SUUNTAUTUVA TOIMINTA				
Sisäinen tarkastus, EU-tarkastukset	62 788	53 423	116 211	0%
Rakennus- ja kiinteistöpalvelut (3)	3 110 806	318 409	3 429 215	8%
Yleishallinnon toimikunnat ym. ryhmät	417	0	417	0%
Kirkollisasiat	136 604	106 124	242 728	1%
Taloushallinto, osa	1 821 172	378 630	2 199 802	5%
Kansainvälinen toiminta	1 739 995	737 449	2 477 444	6%
Ulkoinen viestintä	161 460	137 376	298 836	1%
Muun ulospäin suuntautuvan toiminnan kustannukset yhteensä	7 033 243	1 731 410	8 764 653	21%
OPM:N OMAN TOIMINNAN KUSTANNUKSET				
Opintotuen muutoksenhakulautakunta	531 215	25 863	557 079	
Taiteen keskuustoimikunta	2 437 438	204 387	2 641 825	
OPM-MAKSUPISTEEN KUSTANNUKSET YHTEENSÄ	36 984 170	7 934 533	44 918 703	
Maksullisen toiminnan osuus yhteiskustannuksista (4)		91 516		
Kohdennetut yhteis- ja tukitoimintojen kustannukset		8 026 049		

- 1) Yhteis- ja tukitoimintojen kustannukset on kohdistettu tulosalueille ja muulle ulospäin suuntautuvalla toiminnalla pääasiassa toimintamenoista maksettujen palkkojen suhteessa. Tulosalueiden yhteiskustannuksiin sisältyy myös osaston sisäisiä yhteiskustannuksia.
- 2) Tiedepolitiikan ja ammattikorkeakoulutuksen tulosalueiden kustannuksiin sisältyvät yliopistojen yhteinen atk-toiminta ja tietoliikenneyhteydet, mistä valtaosan muodostaa CSC-Tieteellinen laskenta Oy:n palvelut. Kustannukset ovat tarkemmin eriteltyinä edellisessä taulukossa.
- 3) Rakennus- ja kiinteistöpalvelujen kustannuksiin sisältyvät OPM:n hallinnassa olevien kiinteistöjen poistot sekä kiinteistöjen käyttö- ja kunnossapitokustannukset.
- 4) Maksullisen toiminnan erilliskustannukset ovat 157.600 euroa. Maksullisen toiminnan kustannukset eivät sisälly taulukon lukuihin.

Tulosalueiden kokonaiskustannusten analyysi. Opetusministeriön oman toiminnan kokonaiskustannukset olivat 41,7 miljoonaa euroa vuonna 2004. Kustannuslajeittain tarkasteltuna suurimmat kustannuserät olivat palvelujen ostot 16,7 miljoonaa euroa (40 %) ja henkilöstökustannukset 15,8 miljoonaa euroa (38 %).

Esikuntatoiminnan yhteis- ja tukitoimintojen erilliskustannukset olivat 8 miljoonaa euroa, mikä on 19 prosenttia kokonaiskustannuksista. Toimintapolitiikkaa toteuttavien tulosalueiden ja muun ulospäin suuntautuvan toiminnan erilliskustannukset olivat 34 miljoonaa euroa.

Koulutus- ja tiedepolitiikan kokonaiskustannukset olivat 25 miljoonaa euroa (60 %). Tiedepolitiikan tulosalueen kustannusosuus näkyy suurimpana 12,3 miljoonaa euroa, mutta tähän sisältyy 10,4 miljoonaa euroa yliopistojen atk-toiminnasta kertyneitä kustannuksia. Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan kokonaiskustannukset olivat 7,9 miljoonaa euroa (19 %). KUPO:ssa suurin kustannusosuus 3,4 miljoonaa euroa on taide ja kulttuuri -tulosalueella (yhdistetty taide- ja kulttuuriperintöyksikkö ja viestintäkulttuuriyksikkö). Muun ulospäin suuntautuvan toiminnan kokonaiskustannukset olivat 8,8 miljoonaa euroa (21 %). Tällä alueella nousee suurimmaksi rakennus- ja kiinteistöpalvelut 3,4 miljoonalla eurolla.

Opetusministeriö-maksupisteeseen kuuluvat ministeriön oman toiminnan lisäksi Opin-
totuen muutoksenhakulautakunta (v. 2004 kokonaiskustannukset 0,6 miljoonaa euroa) ja
Taiteen keskustoimikunta (v. 2004 kokonaiskustannukset 2,6 miljoonaa euroa). Em. yksiköille on kohdistettu rajoitettu osa ministeriön yhteis- ja tukitoimintokustannuksia. Maksupisteen kokonaiskustannukset olivat 44,9 miljoonaa euroa.

2.7 Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Opetusministeriön henkilöstötilinpäätöksessä 2004 esitellään tarkempi analyysi henkilöstöä koskevista tiedoista ja niiden kehityksestä.

Henkilöstön lukumäärä vuosittain* ja muutosprosentti

Vuosi	lkm	muutos-%
2000	344	-1,4
2001	355	3,2
2002	361	1,7
2003	348	-3,6
2004	348	0

* tilanne vuoden viimeisenä päivänä

Henkilötyövuosien lukumäärä ja muutosprosentti

Vuosi	Hlötyövuodet/ Lkm	Muutos-%
2000	324	-1,8
2001	331	2,2
2002	337	1,8
2003	330	-2,1
2004	329	-0,3

*mukana virkamiehet+työsuhteiset+harjoittelijat

- v. 2004 henkilötyövuosien lukumäärä 324 ilman harjoittelijoita

Henkilöstön keski-ikä vuosina 2000-2004

Vuosi	Henkilöstön ikä / vuotta		
	Miehet	Naiset	Yhteensä
2000	47,0	45,8	46,4
2001	47,3	46,0	46,5
2002	47,5	46,1	46,6
2003	48,2	46,5	47,1
2004	49,1	46,6	47,4

Henkilöstön ikäjakauma vuosina 2000-2004

Ikäluokka	Henkilöstön lukumäärä prosentteina (%) / vuosi				
	2000	2001	2002	2003	2004
15-24 vuotta	0,6	0,3	0,8	0,6	0,9
25-34 vuotta	12,5	14,1	14,4	12,3	12,4
35-44 vuotta	29,0	26,7	27,5	25,9	23,1
45-54 vuotta	35,7	34,6	28,8	31,6	32,4
55-64 vuotta	22,1	24,2	28,5	29,6	31,3
Yhteensä	100	100	100	100	100

Koulutustaso ja koulutusindeksit 31.12.2004

Koulutusasteet	Miehet	Naiset	Yhteensä
Perusaste*	9	19	28
Keskiaste	10	28	38
Alin korkea-aste	1	40	41
Alempi korkeakouluaste	9	27	36
Ylempi korkeakouluaste	66	110	176
Tutkijakoulutusaste	16	13	29
Yhteensä	111	237	348
Koulutusindeksi	6,3	5,7	5,9

*Perusasteeseen on luettu mukaan alempi ja ylempi perusaste sekä koulutusaste tuntematon - Koulutustasoindeksissä arvot vaihtelevat välillä 1,5-8. Perusasteen koulutusindeksi on 1,5, keskiasteen 3,5, alimman korkea-asteen 5, alemman korkeakouluasteen 6, ylemmän korkeakouluasteen 7 ja tutkijakoulutusasteen 8.

Koulutusrakenne vuosittain prosentteina**Koulutusrakenne prosentteina (%)**

Vuosi	Korkeakoulutaso	Muut	Yhteensä
2000	66,3	33,7	100
2001	66,5	33,5	100
2002	67,9	32,1	100
2003	68,4	31,6	100
2004	69,3	30,7	100

Vakinaisen ja määräaikaisen henkilöstön määrä ja prosenttiosuus 31.12.2004

Vuosi	Vakinaiset		Määräaikaiset		Yhteensä	
	lkm	%	lkm	%	lkm	%
2000	282	82,0	62	18,0	344	100,0
2001	276	77,7	79	22,3	355	100,0
2002	288	79,8	73	20,2	361	100,0
2003	288	82,6	60	17,2	348	100,0
2004	293	84,2	55	15,8	348	100,0

Vakinaisen ja määräaikaisen henkilöstön määrä sukupuolittain 31.12.2004

Vuosi	Vakinaiset		Yht.	Määräaikaiset		Yht.
	Miehet	Naiset		Miehet	Naiset	
2000	90	192	282	21	41	62
2001	89	187	276	31	48	79
2002	96	193	289	27	45	72
2003	93	195	288	26	34	60
2004	93	200	293	18	37	55

**Koko- ja osa-aikaisen henkilöstön
määrä ja prosenttiosuus**

Vuosi	Kokoaikaiset		Osa-aikaiset		Yhteensä	
	lkm	%	lkm	%	lkm	%
2000	338	98,3	6	1,7	344	100
2001	347	97,7	8	2,3	355	100
2002	351	97,2	10	2,8	361	100
2003	342	98,3	6	1,7	348	100
2004	342	98,3	6	1,7	348	100

**Tehty työajan osuus säännöllisestä
vuosityöajasta, %**

	Työpäivät	%
a. Säännöllinen vuosityöaika	82 296	
b. Ei tehty vuosityöaika*	20 259	
Tehty vuosityöaika (a.-b.)	62 037	75,4

*Sisältää mm. koulutuksen, vuosilomat, äitiyslomat ja sairauslomat

**Kokonaistyövoimakustannukset, euroa/vuosi ja
tehdyn työajan palkat, %-osuus palkkasummasta**

	euroa/vuosi	%
a. Kokonaistyövoimakustannus	15 845 551	
b. Välilliset palkat*	2 083 650	
Tehdyn työajan palkat (a.-b.)	13 761 901	86,9

a. Kokonaispalkkasumma

* Sisältävät mm. koulutuksen, vuosilomat, äitiyslomat ja sairauslomat

**Välilliset työvoimakustannukset ja niiden
osuus tehdyn työajan palkoista**

	euroa/vuosi	%
Tehdyn työajan palkat	13 761 901	
a. Välilliset palkat	2 083 650	
b. Sosiaaliturvan kustannukset	3 143 502	
Välilliset työvoimakustannukset (a.+b.)	5 227 152	38,0

Työtyytyväisyysindeksit ja työpaikan vaihtoaaltius (asteikko 1-5)

Indeksit	2000	2001	2002	2003	2004
Johtaminen	3,3	3,1	3,1	3,0	3,3
Työn sisältö ja haasteellisuus	3,6	3,6	3,6	3,6	3,7
Palkkaus					2,6
Kehittymisen tuki	3,2	3,2	3,3	3,1	3,2
Työilmapiiri ja yhteistyö	3,1	3,4	3,5	3,3	3,6
Työolot					3,6
Tiedon kulku					3,1
Työnantajakuva					3,1
Yhteensä	3,3	3,3	3,4	3,3	3,3
Halukkuus henkilökiertoon*	1,6	1,6	1,6	1,6	1,5
Aikomus vaihtaa työpaikkaa*	1,7	1,7	1,7	1,7	1,8

* asteikko 1-2 (1=kyllä, 2=ei)

- Työilmapiiribarometri uudistui vuonna 2004, minkä johdosta vertailutietoja aikaisemmilta vuosilta saatu mukaan vain osittain.

Lähtövaihtuvuus 2004

Poistuman syy	Määräaikaiset*	Vakituiset	Yhteensä	%:a henkilöstöstä
a. Vaihtuvuus	16	5	21	6,0
b. Eläkkeelle siirtyneet yht.		5	5	1,4
Vanhuuseläke		5	5	1,4
Muu eläke			0,0	
c. Luonnollinen poistuma (a+b)	16	10	26	7,5
d. Palkaton virkavapaus	4	35	39	11,2
e. Poistuma yhteensä (c+d)	20	45	65	18,7

- Vaihtuvuustiedot koskevat organisaation vaihtuvuutta koko vuoden aikana

* Määräaikaisten lukumääristä on poistettu korkeakoulu- ja muut harjoittelijat sekä työllistetyt.

a. Vaihtuvuuden syitä ovat uusi työnantaja (valtio, kunta, yksityinen) tai tuntematon erosyy.

c. Luonnolliseen poistumaan luetaan toisen työnantajan palvelukseen ja eläkkeelle siirtyneet sekä kuolleet.

d. Palkattomissa poissaoloissa on mukana 3 kk tai sen yli kestävät poissaolot.

Lähtövaihtuvuus 2000-2004

Poistuman syy	Vuosi / prosenttia (%) henkilöstöstä				
	2000	2001	2002	2003	2004
a. Vaihtuvuus (uusi työnantaja)	6,7	5,6	6,1	6,3	6,0
b. Eläkkeelle siirtyneet yht.	2,0	1,7	1,7	2,9	1,4
Vanhuuseläke	1,5	1,4	1,1	2,0	1,4
Muu eläke	0,6	0,3	0,6	0,9	0,0
c. Luonnollinen poistuma (a+b)	8,7	7,6	7,8	9,2	7,5
d. Palkaton virkavapaus	7,0	10,4	9,7	11,5	11,2
e. Poistuma yhteensä (c+d)	15,7	18,0	17,5	20,7	18,7

Sairauspoissaolotapaukset ja -päivät**VuosiSairauspoissaolo-tapauksetSairauspäivät (työpäivinä)**

	lkm	%-muutos	lkm	%-muutos	pv/tapaus	pv/henkilötyövuosi
2000	739		3239		4,4	
2001	677	-8,4	2647	-18,3	3,9	8,0
2002	710	4,9	3096	17,0	4,4	9,2
2003	756	6,5	3154	1,9	4,2	9,6
2004	773	2,2	3735	18,4	4,8	11,4

Koulutus, työterveyshuolto- ja TYKY-kustannukset 2004

Kustannukset	euroa	euroa/htv
Koulutus ja kehittäminen	139 639,48	424,4
TYKY-toiminta	9 817	29,8
Työterveyshuolto	86 380,87	262,6

3 Tilinpäätöslaskelmien analyysi

3.1 Opetusministeriö tilivirastona

Tilivirastoon kuuluvat opetusministeriön päämaksupisteen lisäksi seuraavat maksupisteet: Kansainvälisen henkilövaihdon keskus (CIMO), Kotimaisten kielten tutkimuskeskus, Näkövammaisten kirjasto, Suomen elokuva-arkisto, Suomen ortodoksinen kirkollishallitus, Valtion elokuvatarkastamo, Varastokirjasto, Venäjän ja Itä-Euroopan instituutti ja Ylioppilastutkintolautakunta. Lisäksi päämaksupisteisiin kuuluvien taiteen keskustoimikunnan ja opintotuen muutoksenhakulautakunnan määrärahat sisältyvät lukuihin.

Kirjanpidon vientirivien lukumäärä oli kertomusvuonna päämaksupisteessä 201 800 kpl (+ 1 %) ja muissa maksupisteissä yhteensä 118 000 kpl (+ 3 %). Velkareskontraan kirjattuja ostolaskuja ja muita maksettavia eriä oli päämaksupisteessä 40 700 kpl (+ 1 %) ja muissa maksupisteissä yhteensä 17 400 kpl (+ 4 %).

3.2 Talousarvion toteutumisen analyysi

Tiliviraston talousarvion toteuma (Euro)

TULOT	v. 2004	ed. vuosi	käytettävissä	käytetty	siirr. v. 2005	peruutettu	vertailu
110401 Arvonlisäverotulot	181 971	0	181 971	181 971	0	0	0
1104 Summa	181 971	0	181 971	181 971	0	0	0
122943 Ylioppilastutkintolk:n tulot	8 000	0	8 000	8 016	0	0	16
Bruttotulot:	6 410 000			6 243 259			
Bruttomenot:	6 402 000			6 235 243			
122970 Opintotukitoiminnan tulot	31 300 000	0	31 300 000	25 466 032	0	0	-5 833 968
122988 Valtion osuus veikk. ja raha-arp. voittovaroista	376 750 000	0	376 750 000	376 995 551	0	0	245 551
122999 Opetusministeriön hallinnonalan muut tulot	1 814 389		1 814 389	1 814 389			0
1229 Summa	409 872 389	0	409 872 389	404 283 988	0	0	-5 588 401
123904 Menorästien ja siirtomäärärahojen peruutukset	552 647	0	552 647	552 647	0	0	0
123910 Muut sekalaiset tulot	61 046	0	61 046	61 046	0	0	0
1239 Summa	613 693	0	613 693	613 693	0	0	0
130301 Osinkotulot	556	0	556	556	0	0	0
1303 Summa	556	0	556	556	0	0	0
Summa tulot	410 668 609	0	410 668 609	405 080 208	0	0	-5 588 401

MENOT, omat määrärahat	v. 2004	ed. vuosi	käytettävissä	käytetty	siirr. v. 2005	peruutettu	vertailu
290110 Eräiden valtion kiint. käyttö ja kunnossapito	1 165 000	360 956	1 525 956	1 494 263	31 692	0	0
290119 Arvonlisäveromenot	7 037 235	0	7 037 235	7 037 235	0	0	0
290121 Toimintamenot	21 799 000	2 395 670	24 194 670	20 181 753	4 012 917	0	0
Bruttotulot:	180 000			229 612			
Bruttomenot:	21 222 000			20 411 365			
290122 Kehittämistoiminta	691 500	1 031 819	1 723 319	848 233	855 403	19 682	0
290126 Eräät kopiointi- ja käyttöoikeuskorvaukset	7 063 000	0	7 063 000	7 063 000	0	0	0
290150 Eräät avustukset	520 000	0	520 000	519 678	0	0	322
290162 Eu:n rak.rah.. valtion rah.osuus opm:n osalta	14 708 000	0	14 708 000	4 026 735	0	0	10 681 265
290170 Kaluston hankinta	1 500 000		1 500 000	1 038 482	461 518	0	0
2901 Summa	54 483 735	3 788 445	58 272 180	42 209 379	5 361 530	19 682	10 681 587
290521 Ortodoksisen kirkoll.hallituksen toimintamenot	1 780 000	7 105	1 787 105	1 786 617	488	0	0
290550 Eräät avustukset	637 000	0	637 000	637 000	0	0	0
2905 Summa	2 417 000	7 105	2 424 105	2 423 617	488	0	0
290822 Venäjän ja Itä-Euroopan instit. toimintamenot	885 000	42 376	927 376	747 086	180 290	0	0
Bruttotulot:	10 000			6 564			
Bruttomenot:	797 000			753 650			
290825 Kansainvälinen kulttuuriyhteistyö	6 647 600	630 416	7 278 016	6 599 819	678 143	54	0
290850 Eräät avustukset	5 362 000	0	5 362 000	5 361 499	0	0	501
290866 Rahoitusosuudet kansainvälisille järjestöille	2 287 000	0	2 287 000	1 907 503	0	0	379 497
2908 Summa	15 181 600	672 792	15 854 392	14 615 907	858 433	54	379 998
291022 Yliopistolaitoksen yhteiset menot	12 778 433	2 551 789	15 330 222	11 706 043	3 619 873	4 306	0
291023 Kans.välisen henk.vaihdon kesk. toimintamenot	7 835 000	564 556	8 399 556	7 806 833	592 723	0	0
Bruttotulot:	1 260 000			1 868 317			
Bruttomenot:	9 095 000			9 675 150			
291024 Harjoittelukoulujen toimintamenot	66 774	0	66 774	0	66 774	0	0
2910 Summa	20 680 207	3 116 345	23 796 552	19 512 876	4 279 370	4 306	0
292022 Ammattikorkeakoululaitoksen yhteiset menot	2 094 924	2 420 023	4 514 947	2 240 479	2 273 431	1 037	0
292025 Ammattikorkeakoulujen kehittäminen	1 519 061	124 199	1 643 260	1 241 846	401 240	174	0
292030 Valt.os ja -av. kunn. ja yks. amm.kork.koul. käyt.kust	336 797 000	0	336 797 000	328 453 378	0	0	8 343 622
2920 Summa	340 410 985	2 544 222	342 955 207	331 935 703	2 674 671	1 211	8 343 622
294025 Yleissivistävän kouluksen kehittäminen	1 668 230	110 987	1 779 217	687 641	1 091 298	279	0
294030 Valt.os. ja -av. yleissiv. koul. käyttökust.	1 715 180 000	0	1 715 180 000	1 672 416 494	0	0	42 763 506
294034 Valt.os. ja -av. yleissiv. ja amm. oppil. sekä amm.kork.	71 030 000	9 328 440	80 358 440	74 640 884	5 717 556	0	0
2940 Summa	1 787 878 230	9 439 427	1 797 317 657	1 747 745 019	6 808 854	279	42 763 506
296024 Työssäoppiminen ja harjoittelu	436 000	0	436 000	219 414	216 586	0	0
296025 Ammatillisen kouluksen kehittäminen	1 169 225	130 924	1 300 149	1 040 306	258 927	916	0
296030 Valt.os. ja -av. ammatill. koul. käyttökust.	410 373 000	0	410 373 000	393 953 672	0	0	16 419 328
296031 Valtionosuus oppisopimuskoulukseen	104 238 000	0	104 238 000	107 067 376	0	0	-2 829 376
296037 Valtionavustus kiinteistöjen hankintaan	0	13 553	13 553	0	0	13 553	0
296076 Kiinteistöjen hankinta	1 605 000	0	1 605 000	1 188 510	416 490	0	0
296087 Kiinteistöjen hankinta	0	298 588	298 588	298 588	0	0	0
2960 Summa	517 821 225	443 065	518 264 290	503 767 866	892 003	14 469	13 589 952

	v. 2004	ed. vuosi	käytettävissä	käytetty	siirr. v. 2005	peruutettu	vertailu
296922 Opetustoimen henkilöstökoul. ja eräät muut menot	2 256 000	281 348	2 537 348	2 009 777	513 163	14 409	0
296925 Aikuiskoulutuksen kehittäminen	1 796 480	52 636	1 849 116	1 776 253	62 438	10 425	0
296930 Valtionosuus kansalaisopistojen käyttökustann.	73 421 000	0	73 421 000	73 473 319	0	0	-52 319
296931 Valtionosuus- ja avustus ammatill. lisäkoulutukseen	85 177 000	0	85 177 000	85 309 125	0	0	-132 125
296932 Valtionavustus ammatill. aikuiskoul. järjestämiseen	0	219 487	219 487	0	0	219 487	0
296950 Valtionosuus kansanopistojen käyttökustannuksiin	43 947 000	0	43 947 000	43 968 801	0	0	-21 801
296951 Valtionosuus ammatill. erikoisoppil. käyttökustann.	17 033 000	0	17 033 000	15 272 369	0	0	1 760 631
296952 Valt.os. ja -av. aikuiskoul. perustamiskustannuksiin	2 000 000	271 400	2 271 400	2 181 390	90 010	0	0
296953 Valtionavustus järjestöille	7 181 000	0	7 181 000	7 181 000	0	0	0
296955 Valtionosuus opintokeskusten käyttökustannuksiin	12 178 000	0	12 178 000	12 177 034	0	0	966
296956 Valtionosuus kesäyliopistojen käyttökustann.	3 779 000	0	3 779 000	3 825 631	0	0	-46 631
2969 Summa	248 768 480	824 871	249 593 351	247 174 699	665 611	244 321	1 508 721
297022 Opintotuen muutoksenhakult:n toimintamenot	584 000	115 602	699 602	526 371	124 500	48 731	0
297052 Opintolainojen valtiontakaus ja korkotuki	33 046 000	0	33 046 000	27 268 155	0	0	5 777 845
297055 Opintoraha ja asumislisä	657 000 000	0	657 000 000	664 729 456	0	0	-7 729 456
297057 Korkeakouluopiskelijoiden ateriatuki	18 700 000	0	18 700 000	19 556 320	0	0	-856 320
297058 Avustus tilakustannusten korvaamiseen	2 746 000	0	2 746 000	2 711 671	0	0	34 329
297059 Lukioiden ja ammatill. oppil. opisk. koulumatkatuki	26 000 000	0	26 000 000	25 448 982	0	0	551 018
2970 Summa	738 076 000	115 602	738 191 602	740 240 955	124 500	48 731	-2 222 584
298823 Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen toim.menot	2 662 000	474 856	3 136 856	2 304 650	832 206	0	0
Bruttotulot:	638 000			620 165			
Bruttomenot:	3 268 000			2 924 815			
298824 Varastokirjaston toimintamenot	1 494 000	120 203	1 614 203	1 591 111	23 091	0	0
298825 Eräiden teosten laatiminen ja hankkiminen	68 000	5 079	73 079	68 000	5 000	79	0
298850 Suomen Akatemian tutkimusmäärärahat	235 490	1 742	237 232	213 646	23 586	0	0
298853 Veikkauksen ja raha-arpaj. voittovarar tieteiden tukem.	10 530 420	0	10 530 420	10 525 068	0	0	5 352
2988 Summa	14 989 910	601 880	15 591 790	14 702 475	883 883	79	5 352
299021 Taiteen keskuksmk:n ja taidetoimikuntien toim.menot	1 957 021	132 277	2 089 298	1 995 874	86 191	7 233	0
Bruttotulot:	20 000			10 819			
Bruttomenot:	3 311 000			2 006 693			
299025 Näkövammaisten kirjaston toimintamenot	5 750 000	520 282	6 270 282	5 246 743	1 023 539	0	0
Bruttotulot:	37 000			33 776			
Bruttomenot:	5 637 000			5 280 519			
299026 Suomen elokuva-arkiston toimintamenot	3 399 000	441 687	3 840 687	3 353 086	487 601	0	0
Bruttotulot:	315 000			569 156			
Bruttomenot:	3 714 000			3 922 242			
299027 Valtion elokuvatarjastamon toimintamenot	534 000	98 703	632 703	584 616	48 087	0	0
Bruttotulot:	160 000			230 925			
Bruttomenot:	692 000			815 541			
299030 Valtionos. ja -avustukset yleisten kirj. käyttökust.	28 663 000	0	28 663 000	28 663 000	0	0	0
299031 Valtionosuus ja -avustus teatt. ja orkest. käyttökust.	15 691 000	0	15 691 000	15 691 000	0	0	0
299032 Valtionosuudet ja -avustukset museoille	4 010 000	0	4 010 000	4 010 000	0	0	0
299033 Valtionosuus ja -avustus kuntien kulttuuritoimintaan	6 633 000	0	6 633 000	6 632 153	0	0	847
299034 Valtionosuus yleisten kirjastojen perustamiskust.	6 000 000	0	6 000 000	6 000 000	0	0	0
299050 Eräät avustukset	2 983 000	3 692	2 986 692	2 846 387	137 430	2 876	0
299051 Apurahat taiteilijoille, kirjailijoille ja kääntäjille	10 430 000	0	10 430 000	10 416 144	0	0	13 856
299052 Veikkauksen ja raha-arp. voittovarar taiteiden tukem.	183 407 000	0	183 407 000	182 966 652	0	0	440 348
299053 Valtionavustus tilakustannuksiin	12 507 000	0	12 507 000	12 506 411	0	0	589
299054 Valtionavustus Suomen Kansallisteatterin peruskorjauksen lainahoitokuluihin	3 739 000	0	3 739 000	3 738 841	0	0	159
299070 Kaluston hankinta	242 500	934 770	1 177 270	448 556	728 714	0	0
2990 Summa	285 945 521	2 131 411	288 076 932	285 099 463	2 511 562	10 109	455 799

	v. 2004	ed. vuosi	käytettävissä	käytetty	siirr. v. 2005	peruutettu	vertailu
299850 Veikk. ja raha-arp. voittovarot urheilun ja liik.kasv.työn	81 060 920	0	81 060 920	81 058 086	0	0	2 834
299852 Valtionosuus liikunnan koulutuskeskuksille	1 925 000	0	1 925 000	1 925 000	0	0	0
2998 Summa	82 985 920	0	82 985 920	82 983 086	0	0	2 834
299950 Veikk. ja raha-arp. voittovarot nuorisonkasv.työn tuk.	26 182 130	0	26 182 130	26 175 152	0	0	6 978
299951 Nuorten työpajatoim. kehitt. ja ennaltaehk. huumetyö	830 000	8 000	838 000	823 588	2 000	12 412	0
2999 Summa	27 012 130	8 000	27 020 130	26 998 740	2 000	12 412	6 978
Summa menot, omat	4 136 650 943	23 693 165	4 160 344 108	4 059 409 785	25 062 905	355 653	75 515 765

MENOT, vieraat määrärahat	v. 2004	ed. vuosi	Käytettävissä	Käytetty	siirr. v. 2005	peruutettu	vertailu
240119 Ulkoasianministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot	63	0	63	63	0	0	0
2401 Summa	63	0	63	63	0	0	0
245066 Lähialueyhteistyö	75 000	37 200	112 200	99 220	12 980	0	0
2450 Summa	75 000	37 200	112 200	99 220	12 980	0	0
269861 Euroopan aluekeh.rahaston osall. EU:n rak.rahasto-ohj.	520 000	0	520 000	21 076	0	0	498 924
2698 Summa	520 000	0	520 000	21 076	0	0	498 924
288101 Euroopan unionin kansall. asiantuntijoiden palkkaukset	111 100	0	111 100	97 112	0	0	13 988
288125 Euroopan unionin osallistum. matkakustann. korvauksiin	97 000	0	97 000	86 912	10 088	0	0
2881 Summa	208 100	0	208 100	184 024	10 088	0	13 988
290721 Opetushallituksen toimintamenot	41 100	0	41 100	41 100	0	0	0
2907 Summa	41 100	0	41 100	41 100	0	0	0
340561 Euroopan sos.rahaston osall. EU:n rak.rahasto-ohj.	5 995 000	0	5 995 000	3 633 210	0	0	2 361 790
3405 Summa	5 995 000	0	5 995 000	3 633 210	0	0	2 361 790
340629 Työllistämis-, koulutus- ja erityistoimet	174 741	0	174 741	164 892	0	0	9 849
3406 Summa	174 741	0	174 741	164 892	0	0	9 849
Summa menot, vieraat	7 014 004	37 200	7 051 204	4 143 585	23 068	0	2 884 551
Menot yhteensä	4 143 664 947	23 730 365	4 167 395 312	4 063 553 370	25 085 973	355 653	78 400 316

TULOT, maksupisteittäin	v. 2004	ed. vuosi	käytettävissä	käytetty	siirr. v. 2005	peruutettu	vertailu
Opetusministeriö	410 409 391	0	410 409 391	404 820 973	0	0	-5 588 417
Kansainvälisen henkilöväihdon keskus	6 258	0	6 258	6 258	0	0	0
Kotimaisten kielten tutkimuskeskus	75 353	0	75 353	75 353	0	0	0
Näkövammaisten kirjasto	13 045	0	13 045	13 045	0	0	0
Suomen elokuva-arkisto	98 305	0	98 305	98 305	0	0	0
Ortodoksinen kirkollishallitus	18 932	0	18 932	18 932	0	0	0
Valtion elokuvatarkastamo	0	0	0	0	0	0	0
Varastokirjasto	1 717	0	1 717	1 717	0	0	0
Venäjän ja Itä-Euroopan instituutti	623	0	623	623	0	0	0
Ylioppilastutkintolautakunta	44 985	0	44 985	45 002	0	0	16
Summa tulot	410 668 609	0	410 668 609	405 080 208	0	0	-5 588 401

MENOT, maksupisteittäin	v. 2004	ed. vuosi	käytettävissä	käytetty	siirr. v. 2005	peruutettu	vertailu
Opetusministeriö	4 111 515 634	20 196 108	4 131 711 742	4 032 603 158	20 360 432	355 653	78 392 499
Kansainvälisen henkilöväihdon keskus	9 657 163	841 602	10 498 765	9 461 822	1 036 943	0	0
Kotimaisten kielten tutkimuskeskus	5 325 964	476 598	5 802 562	4 944 462	855 792	0	2 308
Näkövammaisten kirjasto	6 585 182	1 425 552	8 010 734	6 348 435	1 658 412	0	3 888
Suomen elokuva-arkisto	4 010 945	475 187	4 486 132	3 902 931	581 601	0	1 600
Ortodoksinen kirkollishallitus	1 981 296	7 105	1 988 401	1 987 892	488	0	21
Valtion elokuvatarkastamo	608 547	103 703	712 250	664 163	48 087	0	0
Varastokirjasto	1 661 282	120 203	1 781 485	1 758 393	23 091	0	0
Venäjän ja Itä-Euroopan instituutti	938 542	53 013	991 555	810 428	181 127	0	0
Ylioppilastutkintolautakunta	1 380 392	31 294	1 411 686	1 071 686	340 000	0	0
Summa menot	4 143 664 947	23 730 365	4 167 395 312	4 063 553 370	25 085 973	355 653	78 400 316

Opetusministeriölle osoitetuissa määrärahoissa tapahtuneet muutokset. Momentin 29.01.22 määrärahan mitoituksessa oli edellisenä vuonna mukana valtion omaisuuden myyntituloihin perustunut sisältötuotantomääräraha. Momentille 29.01.70 budjetoitiin määräraha opetusministeriön uusien toimitilojen kalustamista ja varustehankintoja varten.

Momentilla 29.05.50 on uutena eränä Lontoon merimieskirkon rakentamisavustus.

Momentille 29.08.22 otettiin lisätalousarviossa rahoitus Venäjän ja Itä-Euroopan institutioon kirjastojärjestelmän uusimiseen.

Momentin 29.70.57 määrärahan kasvu johtuu korkeakouluopiskelijoiden ateriatuen koroittamisesta sekä tuettujen aterioiden määrän kasvusta. Momentin 29.70.58 määrärahan kasvu liittyy Senaatti-kiinteistöistä annettuun lakiin ja opiskelija-asuntotarkoitukseen luovutettujen maa-alueiden vuokratuen jatkamiseen aiemmin noudatettujen periaatteiden mukaisesti.

Momentille 29.90.25 budjetoitiin Näkövammaisten kirjastolle määräraha Daisy-äänikirjajärjestelmän käyttöönottoa varten. Momentille 29.90.31 on lisätty määrärahaa teattereiden ja orkestereiden valtionosuuksia ja -avustuksia varten ja vastaavasti vähennetty veikkausvoittovaroista rahoitettavaa osuutta. Momentille 29.90.32 on lisätty määrärahaa museoiden valtionosuuksia ja -avustuksia varten mm. nostamalla rahoituksen perusteena olevaa henkilötyövuosien määrää. Lisäksi museoiden valtionosuuksia siirrettiin noin 2 milj. euroa taiteen veikkausvoittovaramomentilta 29.90.52 rahoitettavaksi museoiden valtionosuusmomentilta 29.90.32. Momentille 29.90.50 on lisätty määräraha maailmanperintökohteiden entistämisen avustamiseen. Momentille 29.90.54 on budjetoitu määräraha Suomen Kansallisteatterin peruskorjauksen lainanhoitokulujen valtionavustukseen. Momentille 29.90.70 oli edellisenä vuonna budjetoitu Näkövammaisten kirjaston uusien toimitilojen kalustushankinnat.

Talousarvion toteutumiseen liittyviä näkökohtia. Veikkausvoittovarojen kertymä on arvioidun mukainen. Opintotukitoiminnan tulojen kertymään takausvastuusaatavien ja niiden korkojen osalta vaikutti se, että valtion varoista maksettujen opintolainojen määrä oli arvioitua pienempi, jolloin myös takausvastuusaatavien lisäys oli ennakoitua pienempi.

Lakisäätteisten valtionosuuksien määrät ovat eräiltä osin arvioitua pienemmät. Niiden määriin ovat vaikuttaneet yleissivistävässä koulutuksessa perusopetuksen, lukion sekä aamu- ja iltapäivätoiminnan oppilasmäärien jääminen ennakoitua pienemmiksi, ammatillisessa koulutuksessa koulutuksen kolmivuotistamisen vaikutuksen arviointi liian suureksi ja ammattikorkeakouluissa oppilasmäärien jääminen ennakoitua pienemmäksi ja runsas poissaolo-oikeuden käyttö. Ammatillisten erikoisoppilaitosten käyttökustannusten valtionosuus jäi ennakoitua pienemmäksi johtuen mm. siitä, että yhden oppilaitoksen maksatus keskeytettiin syksyllä tuntimäärätietojen ilmoituksissa olleiden epäselvyyksien takia sekä opetustuntien määrän pienentymisen vuoksi.

Taiteen edistämiseen myönnettyistä veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovaroista jäänyt säästö johtuu lähinnä lakisäätteisten valtionosuuksien arvioitua pienemmästä tarpeesta. Kansainvälisten järjestöjen rahoitusosuuksista jäänyt säästö johtuu lähinnä Unescon pienemmästä rahoitusosuudesta. EU-hankkeiden menot maksetaan laskutuksen mukaan, joten määrärahan käyttöön vaikuttaa projektien toteutuma-aste.

Määrärahojen ylitystarpeiden syyt. Lakisäätteisiin valtionosuuksiin saatiin arviomäärärahan ylityslupia seuraavasti. Oppisopimuskoulutukseen tutkintotavoitteisen lisäkoulutuksen ennakoitua suuremman määrän johdosta, kansalaisopistojen käyttökustannuksiin opetustuntien painottumisesta ennakoitua enemmän keskimääräistä kalliimpien hintaryhmien ylläpitäjille, ammatilliseen lisäkoulutukseen ylläpitäjän omasta opiskelijatyövuosien laskentavirheestä aiheutuneen oikaisuvaatimuksen johdosta, kansanopistojen sekä kesäyliopistojen käyttökustannuksiin opintoviikkojen painottumisesta ennakoitua enemmän yksityisten ylläpitäjien an-

tamaan koulutukseen.

Opintotukietuuksissa korkeakouluopiskelijoiden opintorahan ja asumislisän käyttö sekä tuettujen aterioiden määrä oli ennakoitua suurempi. Tähän saatiin määrärahan ylityslupa.

Määrärahojen siirtoihin liittyviä näkökohtia. Momentin 29.01.21 määrärahasiirroissa on varauduttu ministeriön toimitiloja koskevien muuttojärjestelyiden aiheuttamiin kustannuksiin.

Momentin 29.08.22 määrärahat ovat Venäjän ja Itä-Euroopan instituutin toimintameno määrärahoja, joiden siirtoon vaikuttivat mm. seuraavat seikat. Kirjastojärjestelmän uusimiseen saatiin rahoitus vuoden viimeisessä lisäbudjetissa, minkä vuoksi hanke siirtyi vuodelle 2005. Hankkeen yhteydessä on varauduttu uusimaan myös Instituutin atk-laitteistot ja -kalusteet.

Momentin 29.10.22 vuodelle 2005 siirtyvät määrärahat selittyvät pääosin yliopistojen yhteisestä atk-toiminnasta ja tietoliikenneyhteyksistä aiheutuvien menojen ajoituksesta.

Momenttia 29.20.22 on käytetty säästeliäästi varautuen odotettavissa oleviin muutoksiin, jotka aiheutuvat ammattikorkeakoulujen tutkimuksen kasvun lisärahoitustarpeista, kirjastopalveluiden kehittämistä sekä tuottavuuden kehittämiseksi tarvittavan tietohuollon tarvitsemasta rahoituksesta. Lisäksi ammattikorkeakoulujen yhteishakujärjestelmän ylläpitoon ja kehittämiseen kului viime vuonna ennakoitua vähemmän määrärahoja.

Momentilta 29.20.25 siirtyi vuodelta 2004 seuraavalle vuodelle muutamia merkittäviä julkaisuhankkeita. Säästyneillä määrärahoilla tehdään vuonna 2005 uusi monikielinen suomalaista ammattikorkeakoulutusta kuvaava esitesarja mm. EU:n puheenjohtajuuskauden tarpeita varten. Lisäksi vuodelle 2004 julkaistuksi suunniteltu Korkeakoulusanasto valmistui helmikuussa 2005.

Momentin 29.40.25 vuodelta 2004 seuraavalle vuodelle siirtyneet määrärahat käytetään kehittämishankkeiden kustannusten aiheutumisen mukaisen aikataulun perusteella. Suurimmat menoerat liittyvät opetusministeriön ja opetushallituksen välisen tulossopimuksen toteutuksen viivästymiseen, Kansainvälisen henkilöväihdon keskuksen (CIMO) sekä OECD:n PISA -tutkimuksen kustannuksiin. Siirtyneet menot on budjetoitu mainittuihin toimintoihin ja niiden maksatus tapahtuu vuoden 2005 alkupuolella.

Momentin 29.60.24 siirtomäärärahaa on varauduttu käyttämään vuoden lopulla valmistuneen työssäoppimisen tilannekatsauksen tulosten perusteella kohdennettaviin suurempiin kehittämishankkeisiin.

Momentin 29.60.25 siirtomäärärahaa on varauduttu käyttämään mm. vuonna 2005 järjestettäviin Nuorten WorldSkills -ammattitaitokilpailuihin ja muihin ammattiosaajan teema-voiteen liittyviin hankkeisiin.

Momentin 29.69.22 määrärahasiirrot liittyvät opetustoimen henkilöstökoulutuksen hankintoihin. Koulutus on pääosin pitkäkestoista. Koulutuksesta aiheutuneet kustannukset maksetaan koulutuksen tuottajalle useammassa erässä koulutuksen suunnittelun alkaessa, koulutuksen käynnistyessä ja päättyessä. Siirrot ovat pääosin toimintaan sopimuksilla varattuja määrärahoja, joita ei ole vielä maksettu koulutuksen järjestäjille.

Momentin 29.88.23 osalta siirtomenoja aiheutui uuteen palkkausjärjestelmään siirtymisestä. Siirtomenoilla on myös varauduttu toimitilojen muuttoon ja siihen liittyvään varustamiseen.

Momentin 29.90.25 määrärahat ovat Näkövammaisten kirjaston toimintameno määrärahoja, joiden siirtoon vaikuttivat mm. alkuvuodesta 2004 tapahtunut kirjaston muutto, joka aiheutti toimintaan katkoksen 2,5 kuukaudeksi, jolloin postimaksuista säästyivät huomattava summa sekä se, että Celia 2008 -kehittämishankkeen kuulunut digitaalisen arkiston rakentaminen viivästyi.

Momentin 29.90.50 määrärahan siirto aiheutuu pääosin maailmanperintökohteille myönnettyistä entistämisasiavustuksista. Vuonna 2004 avustuspäätökset saatiin tehtyä vasta ke- säkuussa, mikä oli korjaushankkeiden käynnistämisen kannalta myöhäinen ajankohta. Osa avustuksen saajista on lykännyt hankkeen aloittamista seuraavaan vuoteen.

3.3 Tuotto- ja kululaskelman analyysi

Tiliviraston tuotto- ja kululaskelma

	1.1.2004 - 31.12.2004		1.1.2003 - 31.12.2003	
TOIMINNAN TUOTOT				
Maksullisen toiminnan tuotot	7 757 197.81		7 240 342.15	
Vuokrat ja käyttökorvaukset	522 589.48		510 002.65	
Muut toiminnan tuotot	<u>4 212 166.33</u>	12 491 953.62	<u>2 599 345.10</u>	10 349 689.90
TOIMINNAN KULUT				
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	1 976 186.35-		1 802 705.38-	
Henkilöstökulut	37 750 555.18-		35 953 304.35-	
Vuokrat	6 206 514.19-		5 582 351.54-	
Palvelujen ostot	24 513 026.44-		21 749 428.45-	
Muut kulut	11 002 328.10-		9 623 983.29-	
Valmistus omaan käyttöön	671 007.00		17 429.00	
Poistot	4 698 898.80-		4 395 983.81-	
Sisäiset kulut	<u>5 367 736.03-</u>	<u>90 844 238.09-</u>	<u>4 523 060.59-</u>	<u>83 613 388.41-</u>
JÄÄMÄ I		78 352 284.47-		73 263 698.51-
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT				
Rahoitustuotot	6 412 129.13		6 056 155.66	
Rahoituskulut	<u>422 870.38-</u>	5 989 258.75	<u>272 163.40-</u>	5 783 992.26
SATUNNAISET TUOTOT JA KULUT				
Satunnaiset tuotot	6 338 505.00		260 660.65	
Satunnaiset kulut	<u>120.00-</u>	6 338 385.00	<u>24 816.56-</u>	235 844.09
JÄÄMÄ II		66 024 640.72-		67 243 862.16-
SIIRTOTALOUDEN TUOTOT JA KULUT				
Tuotot				
Siirtotalouden tuotot elinkeinoelämältä		0.00		4 516.59
Kulut				
Siirtotalouden kulut kunnille	1 279 689 979.67-		1 289 999 150.98-	
Siirtotalouden kulut kuntayhtymille	1 018 088 088.25-		988 215 482.40-	
Siirtotalouden kulut sosiaaliturvarahastoille	711 647 069.13-		707 779 222.49-	
Siirtotalouden kulut elinkeinoelämälle	31 916 459.55-		26 525 105.09-	
Siirtotalouden kulut voittoa tavoittelemattomille yhteisöille	886 152 948.01-		840 388 427.85-	
Siirtotalouden kulut kotitalouksille	36 461 472.99-		35 090 996.24-	
Muut siirtotalouden kulut ulkomaille	7 406 885.05-		3 204 467.28-	
Siirtotalouden kulujen palautukset	<u>16 087 443.63</u>	<u>3 955 275 459.02-</u>	<u>15 420 415.40</u>	<u>3 875 782 436.93-</u>
JÄÄMÄ III		4 021 300 099.74-		3 943 021 782.50-
TUOTOT VEROISTA JA PAKOLLISISTA MAKSUISTA				
Verot ja veronluonteiset maksut	375 835 263.77		370 318 498.58	
Perityt arvonlisäverot	195 246.96		149 114.68	
Suoritettavat arvonlisäverot	<u>7 404 815.36-</u>	<u>368 625 695.37</u>	<u>6 319 298.28-</u>	<u>364 148 314.98</u>
TILIKAUDEN TUOTTO-/KULUJÄÄMÄ		<u>3 652 674 404.37-</u>		<u>3 578 873 467.52-</u>

Toiminnan tuotot muodostuvat päämaksupisteessä maksullisen toiminnan osalta pääosin koulutuksen järjestämislupiin ja oppilaitosten ylläpitämislupiin sekä edellisten muutoksiin liittyvistä maksuista. Maksullisen toiminnan tuotoista 80 % muodostuu Ylioppilastutkintolautakunnan toiminnan tuotoista, joita ovat pääasiassa ylioppilastutkintomaksut. Muita suurempia eriä ovat Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen kielikoulutustulot, Suomen elokuva-arkiston elokuvateatterin pääsylipputulot ja Valtion elokuvatarkastamon perimät kuvaohjelmien tarkastusmaksut. Toiminnan tuottojen maksullisen toiminnan osuuden lisäyksestä on päämaksupisteen osuus 30 %, Ylioppilastutkintolautakunnan osuus 59 % ja Suomen elokuva-arkiston osuus 10 %. Muista toiminnan tuotoista yli puolet on toisilta valtion virastoilta saatua yhteistoiminnan rahoitusta, joista tuottojen kasvu pääosin johtuu. Noin neljäs osa muista toiminnan tuotoista on Kansainvälisen henkilöväihdon keskuksen EU:lta saamaa yhteistoiminnan rahoitusta EU-ohjelmiin.

Toiminnan kuluihin sisältyvästä muista kuluista yli puolet muodostuu käyttöoikeusmaksuista, joista muiden kulujen lisääntyminen pääosin aiheutuu. Valmistus omaan käyttöön sisältää peruskorjauskulujen aktivoinnin tase-erään aineelliset hyödykkeet/rakennukset sekä Valtion taideteostoimikunnan hankkimien taideteosten hankintakulujen aktivoinnin. Sisäisiin kuluihin kuuluvat määrärahojen käyttönasettamisiin liittyvät toisten valtion virastojen ja laitosten laskutukset.

Rahoitustuottoihin sisältyy lähinnä opintolainojen takausvastuusuurituksista sekä veikkausvoittovaroista rakentamiseen myönnettyistä lainoista kertyneet korot. Rahoituskuluihin sisältyy kunnallistetun oppilaitoksen kiinteistön hankintaan liittyvät korkomenot sekä ilmaislouvuksena poistetut osakkeet.

Satunnaiset tuotot sisältää taseesta puuttuneet osakkeet sekä taidekokoelman.

Siirtotalouden kulut sisältää lakisääteiset valtionosuudet ja -avustukset (noin 75 % siirtotalouden kuluista), harkinnanvaraiset valtionavut sekä kansainvälisten järjestöjen rahoitus- ja maksuosuudet (noin 7 % siirtotalouden kuluista) ja opintotukitoiminnan rahoituksen (noin 18 % siirtotalouden kuluista). Siirtotalouden kuluja ovat lisänneet lakisääteisten valtionosuuksien kasvu johtuen mm. indeksikorotuksesta, koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnasta ja esiopetuksen koulumatkaedusta. Siirtotalouden kuluja sosiaaliturvarahastoille on lisännyt opintotukietuuksiin liittyen opintotuen saajien määrän lisäys. Muut siirtotalouden kulut ulkomaille sisältää kirjauskäytännön yhdenmukaistamisesta aiheutuvan muutoksen.

Verot ja veronluonteiset maksut sisältää veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarojen tuloutuksen.

3.4 Taseen analyysi

	31.12.2004		31.12.2003	
VASTAAVAA				
KANSALLISOMAISUUS				
Rakennusmaa - ja vesialueet	1 260 400.27		1 263 932.27	
Rakennukset	5 376 229.72		5 623 914.72	
Muu kansallisuusomaisuus	<u>780 601.77</u>	7 417 231.76	<u>780 251.77</u>	7 668 098.76
KÄYTTÖOMAISUUS JA MUUT PITKÄAIKAISET SIOITUKSET				
AINEETTOMAT HYÖDYKKEET				
Tutkimus- ja kehittämismenot	0.00		0.30	
Aineettomat oikeudet	595 939.85		450 050.40	
Muut pitkävaikutteiset menot	59 151.24		46 243.60	
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	<u>0.00</u>	655 091.09	<u>42 952.18</u>	539 246.48
AINEELLISET HYÖDYKKEET				
Maa- ja vesialueet	3 531.95		3 531.95	
Rakennusmaa- ja vesialueet	2 900 569.52		2 923 274.52	
Rakennukset	9 319 600.50		9 574 524.46	
Koneet ja laitteet	6 548 825.28		7 657 039.68	
Kalusteet	415 446.40		369 212.58	
Muut aineelliset hyödykkeet	5 071 846.01		1 355 135.54	
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	<u>1 035 737.67</u>	25 295 557.33	<u>0.00</u>	21 882 718.73
KÄYTTÖOMAISUUSARVOPAPERIT JA MUUT PITKÄAIKAISET SIOITUKSET				
Käyttöomaisuusarvopaperit	13 935 536.18		11 220 791.18	
Annetut euromääräiset velkakirjalainat	<u>722 689.14</u>	<u>14 658 225.32</u>	<u>1 557 241.71</u>	<u>12 778 032.89</u>
KÄYTTÖOMAISUUS JA MUUT PITKÄAIKAISET SIOITUKSET YHTEENSÄ		40 608 873.74		35 199 998.10
VAIHTO- JA RAHOITUSOMAISUUS				
LYHYTAIKAISET SAAMISET				
Myyntisaamiset	1 544 128.68		1 267 595.12	
Siirtosaamiset	351 942 804.91		273 144 332.37	
Muut lyhytaikaiset saamiset	89 155 767.96		99 027 962.86	
Ennakkomaksut	<u>3 502 194.61</u>	446 144 896.16	<u>82 217 323.69</u>	455 657 214.04
RAHAT, PANKKISAAMISET JA MUUT RAHOITUSVARAT				
Kassatilit	2 943.36		2 119.70	
Muut pankkitilit	863 016.37		674 275.35	
Muut rahat ja pankkisaamiset	<u>363 098.85</u>	<u>1 229 058.58</u>	<u>361 400.93</u>	<u>1 037 795.98</u>
VAIHTO- JA RAHOITUSOMAISUUS YHTEENSÄ		447 373 954.74		456 695 010.02
VASTAAVAA YHTEENSÄ		<u>495 400 060.24</u>		<u>499 563 106.88</u>
VASTATTAVAA				
OMA PÄÄOMA				
VALTION PÄÄOMA				
Valtion pääoma 1.1.1998	369 646 426.67		369 646 426.67	
Edellisten tilikausien muutokset	28 969 869.19		-21 773 152.05	
Pääoman siirrot	3 662 999 895.87		3 629 616 488.76	
Tilikauden tuotto-/kulujäämä	<u>-3 652 674 404.37</u>	408 941 787.36	<u>-3 578 873 467.52</u>	398 616 295.86
RAHASTOJEN PÄÄOMAT				
Muut rahastot ja lahjoitetut varat	<u>363 098.85</u>	363 098.85	<u>361 400.93</u>	361 400.93
VIERAS PÄÄOMA				
PITKÄAIKAINEN				
Muut pitkäaikaiset velat	<u>4 955 040.95</u>	4 955 040.95	<u>6 280 134.51</u>	6 280 134.51
LYHYTAIKAINEN				
Saadut ennakot	84 381.24		92 325.69	
Ostovelat	4 751 975.20		4 078 354.95	
Tilivirastojen väliset tilitykset	1 086 912.04		786 937.23	
Edelleen tilittävät erät	841 930.65		778 171.86	
Siirtovelat	19 821 833.99		19 716 121.59	
Muut lyhytaikaiset velat	<u>54 553 099.96</u>	<u>81 140 133.08</u>	<u>68 853 364.26</u>	<u>94 305 275.58</u>
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ		<u>86 095 174.03</u>		<u>100 585 410.09</u>
VASTATTAVAA YHTEENSÄ		<u>495 400 060.24</u>		<u>499 563 106.88</u>

Taseen vastaavien kansallisomaisuuteen sisältyy mm. Aleksanterin teatterin ja Rooman instituutin maa-alueet ja kulttuurirakennukset sekä Valtion taideteostoimikunnan taideteokset. Aineellisiin hyödykkeisiin sisältyy mm. ulkomaan instituuttien ja Hanasaaren Kulttuurikeskuksen maa-alueet ja rakennukset. Koneet ja laitteet sisältää mm. yliopistojen yhteiseen atk-toimintaan liittyvät hankinnat. Muut aineelliset hyödykkeet sisältää Valtion taideteostoimikunnan hankkimat taide-esineet sekä päämaksupisteen hallinnassa olevan taidekokoelman, joka on lisätty taseeseen. Ennakkomaksut sisältää päämaksupisteen uusien toimitilojen käyttöönottoon liittyviä hankintoja. Käyttöomaisuusarvopaperit sisältää mm. Suomen Ilmailuopisto Oy:n osakkeet sekä ulkomaan instituuttien kiinteistöosakkeet. Arvon muutos aiheutuu taseen oikaisueristä. Annetut euromääräiset velkakirjalainat muodostuu veikkausvoittovaroista rakentamiseen myönnettyistä lainoista. Myyntisaamisten suurin erä on toisilta valtion virastoilta laskutetut Kansainvälisen henkilöväihdon keskuksen toteuttamiin kansainvälisiin ohjelmiin liittyvät saamiset. Siirtosaamiset sisältää opintotukietuuksiin liittyvät saamiset, veikkausvoittovarojen loppuvuoden ennakon ja loppuerän tuloutuksen sekä EU-ohjelmiin liittyvät saamiset. Siirtosaamisten lisäys aiheutuu Kansaneläkelaitokselle annetusta suoritukselta opintotukietuuksien maksuja varten, mikä erä sisältyi edellisenä vuonna ennakkomaksuihin. Muut lyhytaikaiset saamiset sisältää mm. lakisääteisten valtionosuuksien palautukset. Muut pankkitilit on Kansainvälisen henkilöväihdon keskuksen hoitamien Erasmus- ja Nordplus-ohjelmien tilit.

Taseen vastattaviin sisältyvä muut pitkäaikaiset velat muodostuu kunnallistetun oppilaitoksen kiinteistön hankintaan liittyvästä velasta. Saadut ennakot sisältää Kansainvälisen henkilöväihdon keskuksen EU-ohjelmiin liittyvät saamiset sekä ylioppilastutkintolautakunnan saamat tutkintomaksut. Tilivirastojen väliset tilitykset ja edelleen tilitettävät erät ovat palkanmaksuun liittyviä tilityksiä. Siirtovelat sisältää lähinnä harkinnanvaraisten valtionavustusten maksamattomat erät. Muut lyhytaikaiset velat sisältää mm. lakisääteisten valtionosuuksien maksamattomat erät sekä talousarvion ulkopuoliseen rahoitukseen liittyvien projektien ja Kansainvälisen henkilöväihdon keskuksen hoitamiin toimintoihin liittyvien apurahojen erät.

3.5 Kustannusvastaavuuslaskelma

Opetusministeriön maksullisen palvelutoiminnan laskelma

	Euro 2002	Euro 2003	Euro 2004
Julkisoikeudelliset suoritteet			
Tulot	117 115	64 938	204 538
Maksullisen toiminnan kustannukset			
- välittömät kustannukset	117 842	63 034	153 279
- välilliset kustannukset	54 814	33 082	89 682
Kustannukset yhteensä	172 656	96 116	242 961
Ylijäämä+/alijäämä-	-55 541	-31 178	-38 423
Liiketaloudelliset suoritteet			
Tulot	12 510	10 852	28 619
v. 2004 tulot sisältävät maksullisen julk.toim. tuloja 17507 euroa.			
Maksullisen toiminnan kustannukset (julkaisutoiminta)			
Välittömät kustannukset			4 282
Välilliset kustannukset			1 834
Kustannukset yhteensä			6 116
Ylijäämä+/alijäämä-			22 503

TILIVIRASTON MAKSULLISEN TOIMINNAN KUSTANNUSVASTAAVUUSLASKELMA 2002 - 2004

TUOTOT		2 002		2 003		2 004
Maksullisen toiminnan tuotot						
Liiketaloudellisin perustein hinnoitellut suoritteet		767 827		874 660		988 920
" " asuntolatoiminta (CIMO)		462 064		494 492		465 946
Maksuperustelain mukaiset julkisoikeudelliset suoritteet		6 078 166		6 153 594		6 538 397
Erillisten maksulakien perusteella hinnoitellut suoritteet		186 531		212 088		229 881
Vuokratulot		15 258		15 510		56 643
Tuotot yhteensä		7 509 848		7 750 344		8 279 787
KUSTANNUKSET						
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset						
Liiketaloudellisin perustein hinnoitellut kustannukset						
- kiinteät tilojen hoitokustannukset		365 505		378 075		379 706
- aineet, tarvikkeet, tavarat		33 411		54 042		94 272
- henkilökustannukset		537 222		633 681		675 906
- vuokrat		56 338		54 017		62 211
- palvelujen ostot		290 966		282 040		335 669
- muut erilliskustannukset		56 929	1 340 371	<u>46 430</u>	1 448 285	<u>35 924</u>
Julkisoikeudelliset kustannukset						1 583 688
- aineet, tarvikkeet, tavarat		83 508		102 337		78 525
- henkilökustannukset		4 250 694		4 335 885		4 500 560
- vuokrat		324 304		302 407		322 973
- palvelujen ostot		1 658 081		1 378 076		1 569 279
- muut erilliskustannukset		<u>55 299</u>	6 371 886	<u>77 074</u>	6 195 779	<u>76 367</u>
Erillislain perusteella hinnoitellut kustannukset						6 547 704
- aineet, tarvikkeet, tavarat		7 041		24 787		14 366
- henkilökustannukset		210 170		253 195		261 571
- vuokrat		22 601		34 571		41 135
- palvelujen ostot		53 367		61 501		106 234
- muut erilliskustannukset		<u>4 693</u>	297 872	<u>20 131</u>	394 185	<u>7 489</u>
Erilliskustannukset yhteensä			8 010 129		8 038 249	8 562 187
KÄYTTÖJÄÄMÄ			-500 282		-287 905	-282 400
Maksullisen toiminnan osuus yhteiskustannuksista						
Liiketaloudellisin perustein hinnoitellut kustannukset						
- tukitoimintojen kustannukset		73 481		57 737		93 491
- poistot		839		806		
- korot		168				
- muut yhteiskustannukset		<u>35 559</u>	110 047	<u>68 535</u>	127 078	<u>60 713</u>
Julkisoikeudelliset kustannukset						154 204
- tukitoimintojen kustannukset		98 862		116 524		140 336
- poistot		42 603		36 845		47 899
- korot		6 532		4 335		6 007
- muut yhteiskustannukset		<u>3 858</u>	151 856	<u>7 262</u>	164 966	<u>8 095</u>
Erillislain mukaiset kustannukset						202 337
- tukitoimintojen kustannukset			10 817		7 016	2 668
- poistot						
Osuus yhteiskustannuksista yhteensä			272 720		299 060	359 209
Kokonaiskustannukset yhteensä			8 282 849		8 337 309	8 921 396
ALIJÄÄMÄ			-773 002		-586 965	-641 609
Maksuperustelain 7.1 §:ssä tarkoitettu muiden suoritteiden hintatuki						
käytetty Suomen elokuva-arkisto		62 115		60 489		94 152
CIMO, asuntolatoiminta		133 249		99 585		168 920
Näkövammaisten kirjasto		284 026		216 000		216 000
Valtion elokuvatarkastamo		118 359		185 853		188 251
Hintatuki yhteensä				561 927		667 323
Oleellisen osan kustannusvastaavuuslaskelmasta muodostaa Ylioppilastutkintolautakunta, minkä julkisoikeudelliset tulot ovat 6,2 milj. euroa ja vastaavat erilliskustannukset 5,926 milj. euroa, tulos 281 800 euroa.						
		Liiketal.perust.kust.	Julkisoikeudell.kust.	Erillislain mukaiset kustannukset		
Kokonaiskustannukset yhteensä		1 737 892	6 750 041	433 463		
YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ		-226 383	-211 644	-203 582		

4 Sisäisen valvonnan arviointi

Opetusministeriö on aloittanut vuonna 2004 toimenpiteet opetusministeriön sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan arviointi- ja vahvistuslausuman antamiseksi toimintakertomuksessa vuodesta 2005 lähtien säännösten mukaisesti.

Opetusministeriön johdon valvontavastuu ja valvontatehtävät on säännelty ministeriötä koskevissa säännöksissä, opetusministeriön työjärjestyksessä ja taloussäännössä. Sisäinen valvonta on osa ministeriön toimintaa johtamis- ja ohjausjärjestelmien sekä organisaation perusteella. Opetusministeriö laatii vuosittain tulossuunnitelman. Sen tavoitteet rakentuvat hallitusohjelman, hallituksen strategia-asiakirjan, koulutuksen - ja tutkimuksen kehittämissuunnitelman sekä valtion talousarvioesityksen pohjalle. Opetusministeriö on edelleen vuoden 2004 aikana kehittänyt Tulosnet- järjestelmää opetusministeriön vuosittain vahvistamien tulostavoitteiden seurannan ja raportoinnin sekä vuoden 2005 tulossuunnitelman valmistelun osalta. Talousraportointia on edelleen kehitetty.

Valtionavustuslain ja rakennerahasto-ohjelmien kansallisesta hallinnoinnista annetun lain perusteella opetusministeriö on antanut uusia ohjeita hallinnonalansa päätösten ja avustusten valvonnan osalta. Harkinnanvaraisten valtionavustusten tarkastuksista sekä rakennerahastolain mukaisista maksatusten varmennuksista vastaa talousyksikön tarkastustoimi. Opetusministeriö suorittaa EY:n säännösten edellyttämiä valvontakäyntejä rakennerahastoihin liittyvien projektien osalta.

Kaikkien ministeriön hallinnonalan virastojen, laitosten, yliopistojen sekä ammattikorkeakoulujen kanssa käydään tulosneuvottelut lukuun ottamatta ortodoksista kirkollishallitusta. Tämä koskee myös lääninhallituksia niiden hoitaessa opetusministeriön hallinnonalan tehtäviä. Keskeisiä seurantamenetelmiä ovat säännöllisesti toistuvat tulosneuvottelut sekä virastokohtaiset arvioinnit. Keskeisten valtionavustusta saavien järjestötahojen kanssa käydään tulosperusteiset tavoitekeskustelut.

Opetusministeriön sisäinen tarkastus on organisoitu opetusministeriön työjärjestyksen, taloussäännön ja sisäisen tarkastuksen ohjesäännön perusteella suoraan kansliapäällikön alaisuuteen. Sisäisen tarkastuksen tehtävät kattavat opetusministeriön ja sen maksupisteiden sekä Euroopan yhteisön talousarviosta rahoitettavien hankkeiden tarkastuksen ja tarkastustoiminnan ohjauksen ja koordinoinnin ministeriön hallinnonalalla.

Opetusministeriön osalta sisäinen tarkastus kohdistui Euroopan yhteisöjen rakennerahastojen ohjelmakauden 1995 - 1999 sulkemisen tarkastukseen sekä ohjelmakauden 2000- 2006 tarkastukseen. Lisäksi tarkastettiin opetusministeriön maksupisteitä yhteensä neljä. Opetusministeriö osallistui myös Euroopan komission ja Euroopan tilintarkastustuomioistuimen tekemiin tarkastuksiin ministeriön hallinnonalalla.

5 Määräajoin tehtävien kokonaisarviointien tulokset

Taidetoimikuntalaitoksen arviointi. Opetusministeriön asettama taidetoimikuntalaitosta koskeva kansainvälinen arviointi, johon sisältyi yhtenä osana läänien yhteydessä toimivien alueellisten taidetoimikuntien arviointi, valmistui keväällä 2004 (Opetusministeriön julkaisu 2004:3). Arviointiryhmän puheenjohtajana toimi ylijohtaja Theodoor Adams Hollannin opetus-, kulttuuri- ja tiedeministeriöstä ja raportöörinä International Intelligence of Culture -keskuksen johtaja Rod Fisher Englannista.

Arvioinnissa tarkasteltiin taidetoimikuntalaitoksen nykytilaa ja ehdotettiin taidetoimikuntalaitoksen kehittämistoimenpiteitä. Ehdotukset liittyvät sekä koko kulttuurihallintoa koskeviin esityksiin että taiteen keskustoimikunnan ja alueellisten taidetoimikuntien tehtäviin. Arvioinnissa nostetaan esille mm. alueellisen taidehallinnon entistä kiinteämpi toimiminen yhteistyössä muiden alueiden kehittämisestä vastaavien tahojen kanssa sekä edellytettiin ministeriöltä nykyistä aloitteellisempaa ja strategisempaa roolia sekä taidepoliittisten tavoitteiden asemoimista laajempaan kulttuurin ja julkisen sektorin viitekehykseen. Tämän arvioinnin pohjalta opetusministeriö on käynnistänyt työryhmät, joiden tarkoituksena on käydä läpi arvioinnin tulokset ja tehdä konkreettiset ehdotukset, joilla arvioinnin suosituksia voidaan saada käytäntöön.

6 Yhteenvetotiedot väärinkäytöksistä

6.1. Kansallisia varoja koskevat takaisinperinnät

Opetusministeriö teki vuonna 2004 yhteensä 40 takaisinperintäpäätöstä.

6.2 EU-rahoitukseen liittyvät säännönvastaisuudet ja takaisinperinnät

EY:n säännösten mukaisesti opetusministeriö teki neljännesvuosittain vuonna 2004 epäsäännönmukaisuusilmoitukset Euroopan sosiaalirahaston osalta työministeriölle ja Euroopan aluekehitysrahaston osalta sisäasiainministeriölle edelleen Euroopan komissiolle ja Euroopan petoksentorjuntavirastolle toimitettavaksi. Opetusministeriö on pyytänyt vastaavat tiedot kaikilta lääninhallituksilta ja Opetushallitukselta.

Opetusministeriön hallinnonalan osalta tehtiin 13 epäsäännönmukaisuusilmoitusta Euroopan sosiaalirahaston osalta sekä kolme epäsäännönmukaisuusilmoitusta Euroopan aluekehitysrahaston osalta vuonna 2004.

Takaisinperintäpäätöksiä tehtiin EU-varojen ja vastaavien kansallisten varojen osalta yhteensä yhdeksän, joista viisi Euroopan sosiaalirahaston osalta ja neljä Euroopan aluekehitysrahaston osalta.

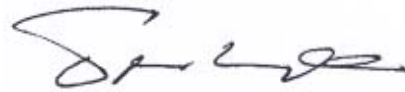
7 Allekirjoitukset

Opetusministeriö vahvistaa tämän toimintakertomuksen vuodelta 2004 sen mukaisesti, kuin ministeriön tehtävät valtioneuvoston 10. maaliskuuta 2005 tekemän päätöksen nojalla kuuluvat opetusministeri Tuula Haataisen ja kulttuuriministeri Tanja Karpelan toimialaan.

Helsingissä 29. maaliskuuta 2005

Opetusministeri Tuula Haatainen

Kulttuuriministeri Tanja Karpela

Kansliapäällikkö Markku Linna